

Prvi maj 1992

Piše: Marjan Horvat

Kamen čutim v prsih ob pisanju teh vrstic, namenjenih letošnjemu prvemu maju. V bes spravlja človeka, vse kar se dogaja na našem gospodarskem, političnem in kulturnem področju. Srd veje ob razmišljanju, kako neprizadeto sedanja oblast govori o položaju delavstva, njegovih pravicah in (ne)možnostih preživetja. Brezperspektivnost mladih generacij, ki trkajo na vrata zavodov za zaposlovanje, je dodatni vzrok za nezadovoljstvo s sedanjimi razmerami. Prvi maj. Tokrat brez zanosnih besed.

V minulih petinštiridesetih letih je bilo zanosnih in lažnih besed preveč. Prvomajska praznovanja so bila pogosto povezana s povečevanjem posameznih zaslužnih voditeljev, namesto da bi bila namenjena ohranjanju pridobitve trdoživega boja delavstva in preudarnemu utrjevanju tiste blaginje, ki je morda res bila samo navidezna. Prvi maj je bil bolj ali manj le dela prost dan, prazničen in spominski dan, ki je izgubljal oznake resničnega delavskega boja, delavske solidarnosti in upora.

Pred narodnoosvobodilno vojno, v »prastari gnili« Jugoslaviji, je bilo drugače. Tedaj so se v zgodovino zapisali številni posamezni in kolektivni borci za delavske pravice, organizatorji, simpatizerji in podporniki delavstva: stiska in napredna zavest jih je spodbudila za včasih nadvse tvegane akcije, ki so stopnjevale prvomajsko simboliko. Takrat prvomajska praznovanja niso bila obremenjena z ideološko, politično, strankarsko ali sindikalistično aritmetiko, ki hromi učinkovitost delavskega gibanja. V času NOB je bil prvi maj praznik v pravem pomenu besede. Vse pa, kar se je s prvim majem na slovenskih tleh dogajalo po drugi svetovni vojni, opominja, da se kaj podobnega ne sme več zgoditi.

Zdaj pa, po tako imenovani slovenski pomladi, v demokraciji, ki je v naših skupščinskih klopeh pogosto prej farsa kot demokracija, je samospraševanje o prvem maju morda nepotrebno premetavanje besed. Za tiste kajpak, ki jim ni mar socialna stiska slovenskega delavstva, sto tisoč nezaposlenih, sto tisoč čakajočih na delo doma, nepravno odvzemanje vsega, kar so generacije delavcev ustvarile v minulih desetletjih, za ljudi skratka, ki bi delavca radi potisnili v obdobje zgodnjega kapitalizma.

Pa sindikati!? Brezbarvno, pogosto nejasno se postavljajo v položaj branilca delavskih interesov. Boj, ki bi ga morali voditi, je obremenjen s staro retorično navlako. Ljudje, ki so odgovorni za vodenje boja za delavske pravice, se zgubljajo v tekmovalstvu, kdo več pomeni, ne pa, kdo kaj dejansko stori za delavca, za delavčeve pravice in za izboljšanje njegovega položaja. Novi čas bo po naravnih zakonitostih bržkone posegel tudi v sedanjo sindikalno in strankarsko panoramo političnega življenja. Namesto parlamenta kot karikature demokracije, kjer poteze z bananami in žalitve, ki kažejo sedanjo intelektualno, moralno in še kakšno podobo poslancev, bomo v to družbeno institucijo slejkoprej dobili trezne, razsodne in odgovorne ljudi. Sedanje spremembe na vladnem krmilu dajejo majhno upanje, da bo res tako. Kruti časi, ki jih živimo, zahtevajo odločanje ne samo proti, ampak predvsem za. Mislimo na soliden in konsistenten družbenogospodarski program razvoja slovenske družbe, na določitev realnih ciljev, ki bodo tudi neprisljuna mobilizacija vseh ustvarjalnih sil v družbi za ustvarjanje takšnih družbenih razmer, v katerih bo sposobnejši sicer dobil več, vendar hkrati z vsemi drugimi ustvarjali takšne možnosti, da bomo lahko preživeli vsi.

Prvi maj 1992! Spet postaja pravi praznik, ki ga ne obeležujejo parade, poveljevanja; tokrat ga lahko še manj »opremljamo« z visokimi gospodarskimi dosežki. Srečevali se bomo na tradicionalnih delavskih zletih, kresovali bomo; z nageljnom v gumbnici in krepkim stiskom rok si bomo čestitali za praznik, ki je preživel mnoge vihre, bil izrabljen in se vendarle utrdil kot praznik delavske solidarnosti, upanja in pretnje hkrati, da se ne damo. Je pa letošnji prvi maj hkrati tudi opomin sindikalistom te in one vrste, da so po volji delavstva dolžni kaj storiti za izboljšanje gmotnih in kulturnih razmer, v katerih danes delavstvo živi.

Naša plat medalje

13. 4. 1992 – nesojeni dan stavke zaposlenih v vzgoji in izobraževanju. Ne nameravamo odpirati razprave o stavki – stavka da ali ne, temveč javnost seznaniti z razlogi, ki so nas privedli do tega, da je bila opozorilna stavka za 13. april vendarle najavljena.

Že od oktobra prejemo plače po kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti, vendar z 20% zmanjšano osnovo. Po treh mesecih (okt., nov., dec.), ko naj bi 20-odstotno zmanjševanje osnove odpravili, je vlada veljavnost sklepa podaljšala. Če bo še naprej vztrajala pri tem, bo grobo kršila podpisano kolektivno pogodbo.

Republiški odbor sindikata vzgoje in izobraževanja Slovenije je uporabil že vse možne demokratične postopke za uveljavitev pravic iz kolektivne pogodbe, vendar brez uspeha. Najavljena je bila stavka. Z njo smo si hoteli izboriti le to, kar nam po kolektivni pogodbi pripada. Vlada pa je ob napovedanem pritisku in zahtevah sindikata določila svojo varianto osnove (sprememba kolektivne pogodbe), ki je za nas nerazumljiva. Vlada to potezo utemeljuje s podatkom, da gre le še za 14-odstotno zmanjševanje osnove namesto 20-odstotnega. Na tak način je bila slovenska javnost zavadena, učitelji pa spet (kolikokrat žel) ogoljufani. Ob tem pa smo preko sredstev javnega obveščanja kar naprej poslušali, koliko truda je vlada vložila za izboljšanje materialnega položaja zaposlenih v vzgoji in izobraževanju, da je bil končno sprejet zakon o plačah, še posebej pa je bilo podarjeno, da smo sedaj učitelji izenačeni s plačami delavcev v državni upravi. Zato zahtevamo, da vlada objavi primerjavo plač pedagoških delavcev z višjo in visoko izobrazbo s plačami, ki jih dejansko prejema zaposleni v državnih organih z višjo in visoko izobrazbo. Mi pa povejmo le to, da so naše plače daleč daleč od tistih, ki si jih mnogi predstavljajo. Želimo sporočiti, da je učiteljska plača za mesec marec znašala 38.199 SLT bruto, kar predstavlja nekaj nad 22.000 SLT neto izplačila. Slovenska javnost pa naj presodi, ali je taka tudi plača zaposlenih v državni upravi in imajo seveda višjo izobrazbo. Čutimo se odrinjene, ogoljufane, zavedene in ponižujoče se nam zdi prosjačenje za odmerjen kupček denarja, to je le za drobtinice od

nečesa, kar so drugi že pospravili z veliko žlico. Nekaterih stvari enostavno ne moremo razumeti, ker so izven logike. Verjamemo pa, da imamo tudi mi vsaj to pravico, da živimo človeka dostojno življenje. Ne zahtevamo ne visokih, ne funkcionarskih plač, zahtevamo pa takšne, da nam bodo omogočale eksistenco.

Ker pa je bil učitelj že leta in leta tisti, ki se ga je preprosto odpravilo in je zaradi takšnih in drugačnih okoliščin pri delu molčal o svojem skromnem zaslužku, stavka pa je že vnaprej obsojena, zgodba ne dobi epiloga.

Na ta način smo slovenski javnosti želeli sporočiti tisto, kar so drugi namerno zamolčali ali pa morda nalašč narobe predstavili. Ne gre tu morda tudi za skrivanje dejanskih plač državnih uradnikov na račun učiteljev?

Toliko v presojo slovenski javnosti, ki mora prepogostokrat poslušati pravljico o pogumnih, velikih dejanjih, storjenih v prid učiteljem. Naša plat medalje je pač bolj skromna, a čista, saj je odsev dejanskega stanja!

Zaenkrat pa nam ob tem ostajajo mnoga vprašanja, pa tudi pomisleki. Npr.: Kdaj bomo zaslužili približno toliko kot kadri z enako izobrazbo v gospodarstvu? Kdaj pa toliko kot drugi porabniki republiškega proračuna? S kom lahko sploh še primerjamo svojo plačo?

Nalijmo si torej čistega vina! Skrajni čas je že, kajti našega potrpljenja je konec! Jasno nam je le to, da bomo imeli takšne plače, kakršne si bomo priborili sami, saj nam jih naš minister ne bo.

Hlapci! Za hlapce rojeni, za hlapce vzgojeni, ustvarjeni za hlapčevanje! Gospodar se menja, bič pa ostane in bo ostal na vekomaj...

Ali se bomo tokrat postavili na noge in spremenili že nič kolikokrat potrjeno Cankarjevo misel?

Delavci Osnovne šole Senovo

DE

tel.: (061) 313-942
311-956
110-033
116-163

Poslansko vprašanje

Znano je, da so v počitniško naselje pri Rovinju, ki so ga Pomurci zgradili pred dvajsetimi leti, brez njihovega dovoljenja preselili begunce iz sosednih hotelskih objektov. S tem bodo verjetno res omogočili tujcem letovanje ob morju, zagotovo pa tokrat na račun Slovenije in še na račun naše nesporne lastniške pravice. Obstaja utemeljena bojazen, da bo podobna usoda doletela tudi druge počitniške objekte, ki so last ali državljani Republike Slovenije ali slovenskih podjetij.

V Republiki Hrvaški je okrog 7100 ležišč v počitniških domovih in okrog 9500 ležišč v stanovanjih oziroma počitniških hišicah, ki so premoženje slovenskih sindikalnih organizacij in podjetij.

Slovensko vlado vprašujem, kaj je oziroma bo storila za zaščito slovenske lastnine v hrvaški državi, zlasti glede na odlok vlade Republike Hrvaške, Urada za izgnance in begunce, ki govori o prevzemanju in uporabi delavskih počitniških kapacitet.

Ljubljana, 22. 4. 1992

Mag. Dušan Semolič,
poslanec družbenopolitičnega
zborna skupščine R Slovenije

Javna izjava

Na doseženo smo ponosni

Borci Šlandrove in Zidanskeve brigade, ki prebivamo v Celju, po svojih močeh še vedno prispevamo k uveljavljanju demokratičnih odnosov med ljudmi. Brez pridržkov smo podprli težnje slovenskega naroda za osamosvojitve in lastno državnost. Vključevali smo se v razprave za ustrezno izoblikovanje nove ustave Republike Slovenije. Na doseženo smo ponosni.

Ceprav to, kar je bilo doseženo, veliko pomeni, vendarle ne moremo biti povsem zadovoljni:

● **Zivljenje ni boljše**, je iz meseca v mesec težje. Bistveno je namreč, da hočemo živeti v deželi blaginje in socialne varnosti, živimo pa v deželi, v kateri so bili v tem obdobju v ospredju predvsem zanikanje preteklosti, strankarski spopadi in ponovna razdvojenost naroda. Neizogibna posledica je seveda izrazita gospodarska kriza, naraščanje življenjskih stroškov in neobvladljivo zniževanje standarda domala večine prebivalstva.

● **Odločno odklanjamo izgovarjanje na pretekla** »svičina« gospodarsko neuspešna leta«. To so leta naše mladosti in omalovažuje se naše delo. Sedaj smo upokojenci, ki smo, kot razglasa ena izmed političnih strank, ki se že bojuje za naše volilne glasove, »navzlic vsem nesmiselnosti in neložnosti samoupravljanja in družbene lastnine, s svojim delom sedemkrat povečali slovenski družbeni proizvod in skoraj petnajstkrat vrednost kapitala, kar pomeni, da je bilo v Sloveniji ustvarjeno veliko bogastvo«. Mi znamo ceniti naš delež v tem bogastvu in upravičeno menimo, da ga enako cenijo vsi, ki vedo, koliko delovnih mest, tudi produktivnih smo ustvarili, kolikšna je bila socialna varnost večine prebivalcev, koliko tisoč stanovanj – tudi zasebnih hiš, vrtcev, šol, zdravstvenih enot, cest je bilo zgrajenih itn. itd. Tistim, ki govoricijo drugače in so celo v vodstvih političnih strank in predstavnikih naše oblasti, pa moramo odločno povedati, da imajo najbrž

slab spomin ali pa v teh naporih delavcev in delovnih ljudi niso sodelovali. Še več, kličemo jih na odgovornost, ker sami »vsem sedanjim nesmiselnosti navkljub« ne morejo izkazati dobesedno nobenih, za ljudi otipljivih ekonomskih in socialnih rezultatov. Zavedajo naj se končno, da pomeni omalovaževati, izničevati in zanikovati preteklost, razdirati. Pametni ljudje na preteklosti gradijo in jo nagrajujejo. In samo taki ljudje zaslužijo spoštovanje, podporo in sodelovanje vseh, ki jim je cilj – družbeni napredek.

● **Moti nas evforičen naskok**, seveda zopet le nekaterih, na vse, kar spominja in opominja na našo narodnoosvobodilno preteklost. Zamerimo republiškega ministru za šolstvo, ki je »ukazal« preimenovalje šol, in občinskemu izvršnemu svetu, ker ponavljajoče predlaga občinski skupščini odpravo imen partizanskih enot ali udeležencev in organizatorjev upora zoper okupatorja in njegove pomagače in so za vse, kar imamo danes, dali največ – svoje življenje!

Ne branimo vsega povprek, ne dovolimo le, da se spreminjajo tista imena, ki spominjajo na naše celjske rojake, slovenske partizanske brigade – divizije in na nekatere najvidnejše nosilce organiziranega odpora. Za takšno stališče imamo odločno podporo večine organov krajevnih skupnosti in prebivalcev. Občinski skupščini, ki je že dvakrat zavrnila predlagani odlok, izrekamo vse priznanje s pozivom, da po trezni, z revanšizmom neobremenjeni presoji sprejme le tiste predloge strokovne komisije, ki občanov ne bodo vznemirjali in razdvajali. Naj jim bo pri tem v opomin vizi-onarska misel, ki se žal uresničuje in ki jo je v davnih vojnih letih v partizanskem Kočevskem Rogu zapisal Edvard Kocbek in objavil v svoji knjigi »Listina«. Zastavil si je tole vprašanje: »Kdo-naj sedanjim in poznejšim rodovom in od nove civilizacije razvajanem ljudem razloži drznost, ki smo od nje gnani skočili v nevarnosti, ki se nam v prejšnjem življenju o njih ni niti sanjalo?«

S. Stander in M. Zidanski
celjski borci VI. in XI. SNOUB

DRŽAVA KRADE TUDI BOLNIKOM

Zakon o zdravstvu in zdravstvenem zavarovanju je s 1. marcem 1992 prenesel izplačevanje nadomestilo bolnim nad 31 dni od delodajalcev na Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije. V Muri iz Murske Sobote je nov zakon prizadel 340 delavcev, ki so v primerjavi s prejšnjim mesecem dobili za tri do deset tisoč tolarjev manjše nadomestilo osebne dohodka.

Po zakonu je osnova za nadomestilo povprečna plača delavca v preteklem letu, valorizirana z indeksom 164, ki se v letošnjem letu povečuje skladno z mesečno rastjo povprečnih bruto plač, kot jo objavlja Uradni list. Ker objava tega podatka kasni za skoraj dva meseca, so pri izračunu nadomestila za marec lahko upoštevali le januarjsko povečanje plač. Zaradi tega sistema so bili bolj ali manj oškodovani vsi, najbolj pa delavci v podjetjih z nadpovprečnimi OD in z visoko rastjo v zadnjih mesecih. Jože Turkli, sindikalni zaupnik Mure

meni, da so kaznovani delavci najbolj uspešnih podjetij. V prehodnem obdobju veljavnosti zakona podjetja še

naprej izplačujejo nadomestilo osebne dohodka in ga kasneje refundirajo pri pristojni enoti zavoda za zdrav-

MURNA		OBRAČUN OSEBNEGA DOHODKA	
MURSKA SOBOTA			
TOV. M. OBLAČIL			
SIFRA	PRIMEK IN IME	STROS. M.	IZPLAČ. M.
05379		231	224
VS	URE	NOR. URE	BESEDILO
43	176		BR 224
SK.	176		26056,80
DAVEK	2.857,90	PRISP.	24,79%
POVPREČJE	PREDP. MESECA	29.453,00	OLAJŠAVA 8%
	176		ODTEGLJAJ
			SKUPAJ
			16.739,40
SIFRA	PRIMEK IN IME	STROS. M.	IZPLAČ. M.
05379		231	224
VS	URE	NOR. URE	BESEDILO
42	163		BR 224
SK.	163		34474,19
DAVEK	4.373,40	PRISP.	24,79%
	163		ODTEGLJAJ
			SKUPAJ
			21.037,60

Človek je rojen za delo kot ptič za letanje.

Franček Kavčič

PREDVOLILNA ARENA

Najbrž bi vsakdo, ki bi ga vprašali, kdo je po njegovem mnenju zastopnik interesov kmetov, brez razmišljanja odgovoril, da je to Ivan Oman ali pa vsaj Marjan Podobnik. Če bi ga vprašali, kdo je politični zaščitnik obrtnikov, je zanj stvar jasna: Gros in njegovi. Poskusite ga vprašati, komu gre pripisati skrbništvo nad interesi delavcev. Najpogostejši odgovor bi bil: nikomur, ali pa bi dobili vsaj toliko različnih imen, kolikor ljudi bi vprašali za mnenje.

Po svoje veliko pove že dejstvo, da se o položaju delavcev praviloma govori le takrat, kadar to lahko

»Rdeča« Sonja

služi za pokritje takšne ali drugačne politične poteze. Redkokdaj ali nikoli pa ne kot o problemu samem po sebi ali vsaj kot nujnem sestavnem delu kakršnegakoli pogajanja o morebitnem socialnem paktu. Tako denimo vodja strojevodij in socialdemokratski poslanec v parlamentu Slavko Kmetič svojo zahtevo po nekaj milijardah tolarjev iz državnega proračuna za železnico utemeljuje s podatki o nizkih plačah in tisočih odpuščenih delavcih. Ni pa Kmetič edini v parlamentu, ki po argumentu delavstva posega na tak način, medtem ko ga splošen položaj, zlasti brezpravje, stalna grožnja brezposelnosti in hude socialne stiske ne zanimajo kaj dosti.

Morda je naključje ali pa tudi ne, da sta se na mestih, ki v precejšnji meri uravnavajo splošen položaj delavcev, znašli ženski: ministrica Jožica Puhar in poslanka SDP in predsednica skupščinskega odbora za delo, zaposlovanje in socialno politiko Sonja Lokar, ne pa denimo sindikalna liderja Semolič in Tomšič. Kakorkoli že, obe sta na takih mestih v vladi in skupščini, da ju globalni pogled na to, v kakšnem položaju so se znašli delavci po prelomu s socializmom, mora zanimati. S precejšnjo gotovostjo bi lahko trdili, da bi bila ta kombinacija v kakšnih politično ugodnejših okoliščinah precej bolj uspešna, kot je zdaj. Puharjeva je dokazano dobra državna uradnica, Lokarjeva pa to ni, pač pa ima za te občutljive stvari tudi izkazan človeški občutek za socialno pravičnost. Čeprav pri utemeljitvah za te ali one ukrepe podobno kot drugi uporablja statistične kazalce in številke, te izvenijo bolj doživeto in poglobljeno. Za resne sistemske posege v delovno in socialno zakonodajo to seveda ni dovolj, kar poslanka očitno tudi ve. Je namreč ena redkih, ki se je obdala z ustreznimi strokovnjaki, pri čemer pa ni pozabila, da so poleg vlade njeni glavni sogovorniki sindikati.

Popularnosti ji to delo ni prineslo. Največ zato, ker navadni ljudje niso takoj doumeli, da nova oblast sama po sebi še ne prinaša tudi boljšega življenja. Tako je v njihovih očeh ostala predstavnica starega režima, za nekatere politične nasprotnike pa zakrknjena komunistka. Zmerjanja in nizkih udarcev (polemike o denacionalizaciji, na primer) s te strani ji v javnih medijih ni manjkalo, čeprav jih je včasih tudi sama izzvala.

Povsem jasno je, da sama ne more kdo ve koliko storiti, toda ugled, ki si ga na tem področju zlagoma pridobiva, bo zagotovo lahko vnovčila, ko bodo dozoreli tudi drugi, predvsem politični pogoji za to, da se položaj delavcev vsaj približa tistemu v Zahodni Evropi.

Teh pogojev pa ne bo toliko časa, dokler bodo imele možnosti za uspeh politične sile, ki si prizadevajo svojo politično oblast pridobiti in utrditi s tem, da monopolno obvladujejo tudi vse vzvode narodnega gospodarstva. Seveda politika in z njo oblast ni sama sebi namen in nemalokrat je črto ločnico med gospodarstvom in politiko nemogoče potegniti. Toda odkrita izjava, privoščil si jo je prvak narodnih demokratov in minister za pravosodje (!) dr. Rajko Pirnat, da mora nova oblast obrniti družbeno (lastniško) sestavo na glavo in si prisvojiti tudi ekonomsko oblast, je milo rečeno v nasprotju s sodobnim pojmovanjem oblasti in države ter nekam znano zveni.

To ne pomeni, da ni treba skladno z večstrankarskim parlamentarnim ustrojem države ustvariti tudi novo, drugačno gospodarsko (tržno) strukturo. Sem zagotovo sodi tudi denacionalizacija, za katero si minister tako prizadeva, toda ne kot politični pakt z razlašenci (ki so ga zdaj, ko so dosegli vse, kar so hoteli, pustili na cedilu in ustanovili lastno stranko), pač pa kot ekonomski ukrep oživitve krepko izdelanega gospodarstva. Posebno poglavje je ministrova zasluga, da bodo do premoženja prišli tudi tisti, za katere bi težko trdili, da ga bodo izkoristili v tuzemski narodov blagor, katoliška cerkev, na primer. Da ni vedel, da je s tem, številnim opozorilom navkljub, materializiral duh prejšnjih stoletij, pač ni verjeti. Katoliška cerkev je (bo) tako postala eden največjih veleposestnikov v Srednji Evropi. Kot v žlahtnih časih pred cesarjem Francem Jožefom. Po njegovem strastnem lovu na »divje privatizerje«, ki so se praviloma dogajali na shodih njegove stranke in po možnosti pred TV kame-

Minister za groba dela

rami, bi lahko sodili, da je prav dr. Pirnat eden najbolj zaslužnih borcev za ohranitev družbene lastnine in s tem tudi borec za delavske pravice. Toda zakaj niti s prstom ni mignil, da bi divje privatiziranje zares zaustavil, denimo z ustreznimi zakonskimi predlogi ali pa z dosledno uporabo obstoječih zakonov, če je že pravosodni minister.

Porabili bi preveč prostora, da bi še naštevali, zakaj bo vse kaj drugega kot blesteča osebnost nove slovenske zgodovine. Omenimo samo njegovo zaviranje, da bi se volilci čimprej izrekli o svoji podpori na zadnjih volitvah zmagovitim strankam. Tisto, kar pri predlogu (lahko bi rekli tudi izsiljevanju) o referendumu o tem, kateri volilni sistem naj bi pri tem uporabili, najbolj moti, je to, da navidez pljuva v lastno skledo. Za relativno majhno stranko, kakršni narodnjaki so, bi bil daleč najbolj ustrezen proporcionalni sistem, večinski pa bi jih neprizanesljivo vrget iz parlamenta. Nasprotno pa večinski sistem največ obeta velikim strankam, Slovenski ljudski stranki ali pa krščanskim demokratom, če se omejimo samo na tiste na desni. Za koga dr. Pirnat tokrat pripravlja teren?

Jože Poglajen

SOCIALNI VIDIKI NOVE RAZVOJNE STRATEGIJE

Osamosvojitve Slovenije je postavila pred nas vrsto novih izzivov, poglobljena gospodarska in politična kriza, v kateri smo se znašli, pa zahteva pripravo nove razvojne strategije, ki ne bo zanemarila socialnih vidikov družbenega razvoja, je na eni svojih zadnjih sej ocenila Delavska stranka Slovenije in na pogovor o socialnih vidikih industrializacije, deindustrializacije in postindustrijske družbe povabila dva ugledna predstavnika Inštituta za sociologijo, dr. Veljka Rusa in dr. Franka Adama.

Dr. Franko Adam je v svojih uvodnih razmišljanjih opozoril, da ekonomska znanost ne more predpisati prehoda v postsocialistično družbo, sociologija pa lahko zgolj osvetli procese sistemskih sprememb v posamezni družbi in nakaže njihove posledice. Nikakor ne more nadomestiti nujnega političnega soglasja strank in družbe o novi strategiji družbenega in ekonomskega razvoja dežele. Na tej točki pa se je trenutno ustavila tudi naša družba oziroma država.

Po oceni dr. Franka Adama je za vse post socialistične družbe značilna preobremenjenost političnega sistema, ki mora v zelo kratkem času uvesti demokracijo na vseh področjih dela in življenja, oblikovati nacionalno državo in zagotoviti prehod iz planske v tržno ekonomijo in kapital-ske odnose. Političnemu sistemu v takšni situaciji grozi, da bo zašel v enostransko reševanja zgolj ene same »velike« naloge, da bo begal od ene do druge naloge ali pa na podlagi političnega soglasja, če ga je sposoben doseči, v relativno kratkem času dosegel potrebno stabilnost in učinkovi-

tost svojega delovanja, ki je hkrati tudi podlaga za pravno regulacijo odnosov in zaokrožitve ekonomskega sistema, s tem pa tudi oživitve gospodarstva in njenega postopnega vključevanja v evropske tokove. Našemu političnemu sistemu se je »zalomilo« prav na tej točki in zato ni neutemeljen strah, da lahko prav vzpostavljane tržne ekonomije preide v ekonomijo stagnacije. Naloga parlamentarnih strank na Slovenskem je zato prav v tem trenutku, da poiščejo točko, na kateri bi lahko dosegli prepotrebno politično soglasje o načinu prehoda v nov tržni sistem. Del takšnega soglasja je tudi socialni pakt.

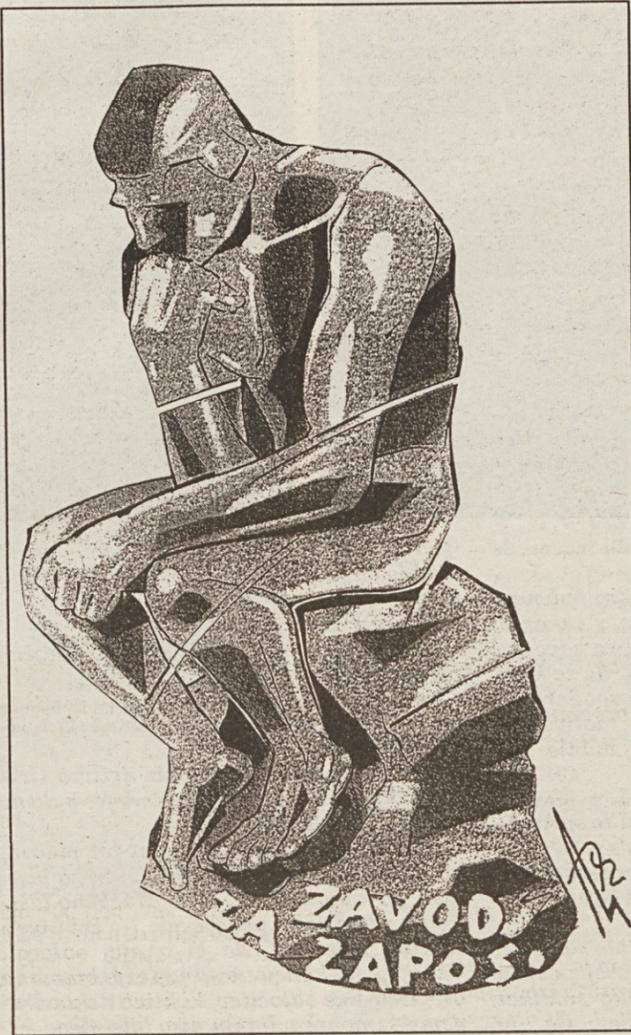
Sindikati bi po mnenju dr. Franka Adama morali ponuditi državi nove razvojne projekte, kot so npr. ustanavljanje konzumnih zadrug, kooperativ, stanovanjskih zadrug, združenih bank ipd. S takšno »samoorganizacijo« civilne družbe bi razbremenili politični sistem. Ob tem bi sindikati morali vztrajati pri socialni državi, s katero je moč preprečiti nastanek dvojne družbe, razdeljene na

elito bogatih in maso revnih, ki se ji Slovenci vse hitreje približujemo.

Slovenskemu delavcu sta bila doslej zagotovljena delo in socialna varnost, od katerih se bo moral posloviti, je v razpravi poudaril dr. Veljko Rus. Vendar pa po njegovi oceni mobilnost delavca ni njegov mentalni problem, pač pa problem finansiranja in zagotovitve sredstev za njeno uveljavitev. V prihodnje bi morali sistem zaposlovanja graditi na pravicah državljanov in ne na pravicah zaposlenega, kot doslej.

To je tudi vzrok za nepri-lagodljivost slovenskega trga delovne sile in srednjeveški sistem zaposlovanja ter specializacijo obstoječih zavodov za zaposlovanje pretežno na zaposlovanje ne kvalificiranih delavcev. Slovenija se tako »ponaša« z najvišjim odstotkom zaposlenih v državah EGS (zaposleno je 70 % aktivnega prebivalstva v starosti nad 25 let), z najdaljšim delovnim časom in najnižjo izobrazbeno strukturo. Takšna politika zaposlovanja pa seveda ne omogoča evropske kakovosti življenja in osebnega izobraževanja, je le kazalec slovenske nerazvitosti in podcenjenega dela ter visoke stopnje brezposelnosti. Doslej smo bili po oceni Veljka Rusa uspešni le pri postopnem upokojevanju starejših oseb.

Sindikati zato ne bi smeli vztrajati pri ohranjanju de-

lovnih mest, pač pa predvsem pri zagotavljanju postopnega prehoda v nov sistem trga dela in spodbujanju mreže zaposlovanja z uvajanjem privatnih zavodov za zaposlovanje.

V Evropi v politiki zaposlovanja prednjačijo še vedno skandinavske dežele, ki po besedah dr. Veljka Rusa skrbijo ne le za boljši »vstop« v delo, ampak tudi za produktivno in aktivno zaposlovanje žensk v državni upravi in družbenih dejavnostih.

In ne nazadnje bo potrebno tudi aktivno prestrukturiranje kmetijstva, v katerem je zaposleno 15 % aktivnega prebivalstva (v Zahodni Evropi 1-5 %), in gospodarstva nasploh, ki prav tako zaposluje največ delovne sile v Evropi (45 % v primerjavi s 30 % v zahodnoevropskih državah). Razvijati bomo morali predvsem storitvene dejavnosti, kjer sedaj zaposluje le 40 % delovne sile, medtem ko je v tem sektorju v zahodnoevropskih državah zaposlenih okoli 60 % aktivnega prebivalstva.

Skratka, sindikati morajo doseči »konzerviranje« socialne politike v ožjem pomenu te besede in prispevati k izgrajevanju socialne politike, ki bo temeljila na prestrukturiranju gospodarstva, večji fleksibilnosti na področju zaposlovanja in samozaposlovanju.

Branka Preželj

Intervju: Rajko Lesjak, sekretar ZSSS

Času primeren praznik

»Če to hočemo ali ne, obeležujejo ga lažni upi. Slovencem nihče ni ponudil pametne in poštene alternative, tako da človek niti nima pravice do vedrogledosti.

Ne moreš je utemeljiti ne z gospodarskim ne s socialnim ne s političnim dogajanjem, kaj šele s perspektivo. Vse to delavstvu gotovo ne obeta svetle prihodnosti. Ne v kratkem času in še posebej ne, ker oblast delu ne zna, ne želi celo, priznati dostojanstva.«

Ob vsej besedni socialdemokratičnosti?

»Z besedami je tako, da je pomembno, kdaj in s kakšnim namenom jih kdo izreče. Le pogledjmo slovenske intelektualce, recimo Spomenko Hribar, Rudija Seliga, Veljka Rusa, Jožeta Mencingerja... Takšne zasluge za slovensko pomlad, potem pa tako dolg molk?!

Zdaj se spet oglašajo, in to tako, kot se spodobi. Škoda res, da s kakšnim letom zamude. Ne vem, morda jim je 'padel jermen dol'. Če bi sindikate resno vzeli, bi lahko pravočasno obrnili nekatere gospodarske, socialne in družbene trende v pravo smer. Pa so bili za naša opozorila gluhi.«

In ta »prava smer« je?

»Ko smo leta 1990 napovedali (pa ne speljali) prvo stavko, so nas oblastniki enostavno ignorirali. Takrat je bil pravi čas za zasuk slovenskega razvoja – in prav to smo sindikati zahtevali! Razvojno vizijo, ki je še dandanašnji nimamo. Socialni program, o katerem tudi še ni moč govoriti. Vse to bi se dalo speljati v napreden tok. Tako kratko in domače smo povedali že tedaj:

- stranke v parlament,
- sindikate v podjetja,
- menedžerje v funkcijo, ki jo imajo povsod, kjer deluje trg, vključno s trgov delovne sile.«

Prebrskal sem nekaj knjig ljudskih modrosti in pregovorov. Največ strani obsegata dve gesli – sreča in DELO. Praznik dela je dolga leta zbuja najlepše občutke. Končno so bile to tudi najbolj množične, najbolj prisrčne veselice.

Prav ob največji prevzetosti in navdušenosti nad osamosvojitvijo in demokracijo pa je kazalo, da se tega praznika marsikdo sramuje. Vendar je neuničljiv. Menda je sprememba le v tem, da je prej pomenil navdih, zdaj pa spet zbuja gnev, iz katerega se je tudi rodil. Kaj naj ga potemtakem obeleži letos?

strankarski liderji pravo sindikalno politiko uveljavljali v strankah in te v parlamentu, bi ne bilo nobenega vzroka, da se sindikati poročajo s strankami...«

Katerikoli sindikat s katerikoli stranko?

»Tako je. Ker pa smo na stopnji, ko makroodločitve v parlamentu bistveno prizadevajo ogromno večino zaposlenih, se sindikati z nekaterimi strankami nujno srečujejo na določenih programskih točkah.

Če bi imeli normalno socialdemokracijo ali vsaj razvoj v tej smeri, bi sindikat ostalo to, kar počno v vseh normalnih državah: bitka za kolektivne pogodbe in skoznje za pravično razmerje med delom in kapitalom!«

Če, če, če. Že to, da o vseh normalnih stvareh govorite v pogojnikih, je zgovorno. V naših razmerah je še nekaj 'nenormalnega'. Lastninjenje namreč. Tako po ustavi kot po zdravi pameti in temeljnem poštenju naj bi bile stvari jasne. Prav pri tem in prav svobodnim sindikatom očitajo, da so medli. Med vzroki navajajo celo to, da sindikati objektivno nimajo interesa, da delavci dobe, kar so ustvarili, češ kaj jim bo potemtakem še sindikat, če bodo lastniki?

»Natolcevanje! Svobodni sindikati nikoli nismo bili proti lastninjenju. Bili smo in odločno bomo le proti političnemu lastninjenju, ki bi politični strukturi, teme-

Za povračilo so mu obljubljali raj, ki pa mu ga prav ti, ki jim je raj tako pri duši, odmikajo, kot jim ga ni še nikoli nihče. Največje delničarje na tem družbenem kapitalu – in to so delavci brez dvoma – jih želijo prepričati, naj bodo hvaležni 'srečneži', če sploh obdržijo delovno mesto.

Za svobodne sindikate ne more biti sprejemljivo nobeno lastninjenje, ki ne upošteva temeljne pravičnosti in izloča tiste, ki so družbeno premoženje ustvarili in vanj največ vložili!

Prav zato smo enkrat že šli na ulice in od tedaj pogumneje dvigajo glave mnogi, ki so jih do takrat tiščali v pesek.«

Ob tako odločnem stališču do delavskega lastništva se lahko komu porodi čisto konceptualna dilema o bitki za soupravljanje. Najboljše jo je razpršiti hkrati.

»Človek lahko odloča oziroma soodloča tako na osnovi lastnine kot na osnovi dela. Tu ni nobenih dilem! Vsi svetovni trendi gredo v smer, kako delavca vezati na podjetje in ga motivirati tudi s soodločanjem. Le zaslepljevalci najslabše vrste lahko danes in pri nas strašijo ter čarajo s tem, da je delavec srečen, če ima delo in mezdo. Bolj je delavec izobražen, osveščen, razgledan, širše interese ima.

Kar nekam moderno je dandanašnji popljudati samoupravljanje in ozmerjati

Oziroma, mu takšen, kot se razcveta pri nas, sploh je v prid ali mu je po svoje ovira?

»Doslej so se pokazale vse njegove senčne in sončne plati. Verjamem, da bo vse več sindikatov uspelo najti vse več skupnih interesov. Če ne zdrava pamet, jih bo k temu prisililo vse več delavskih stisk.

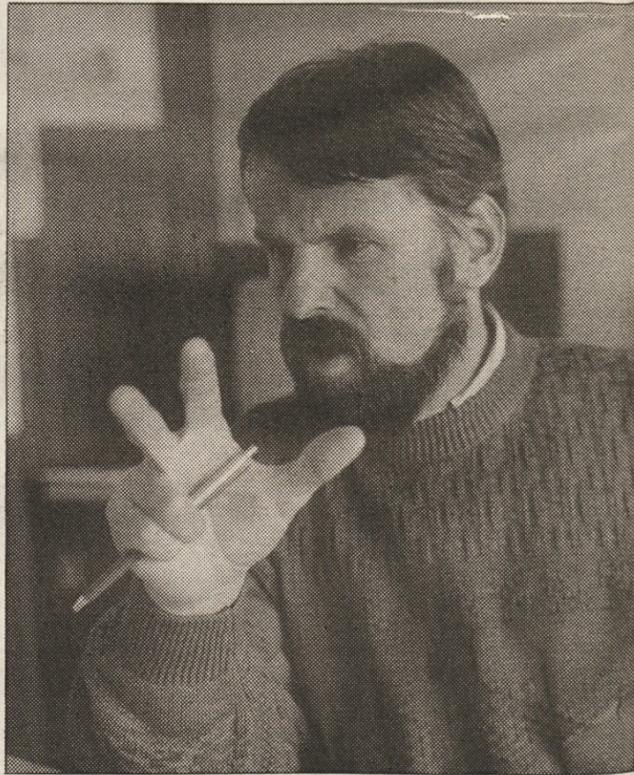
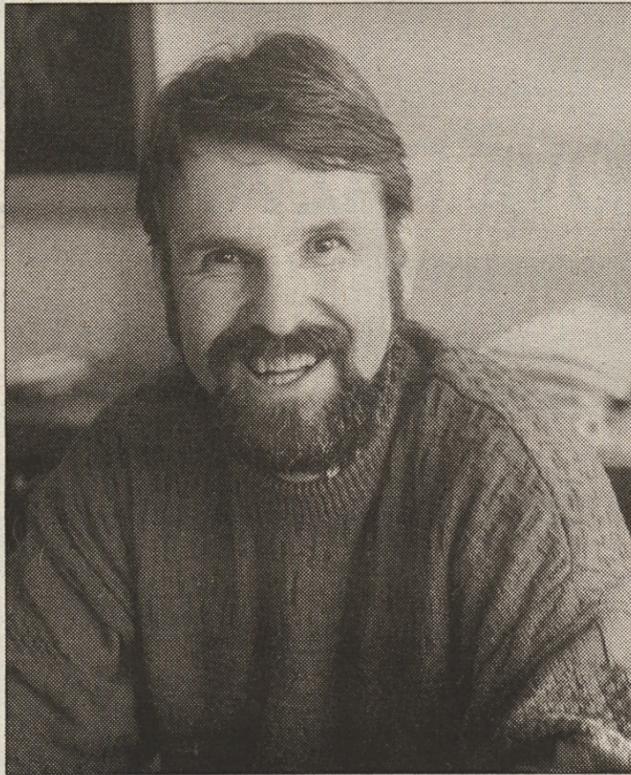
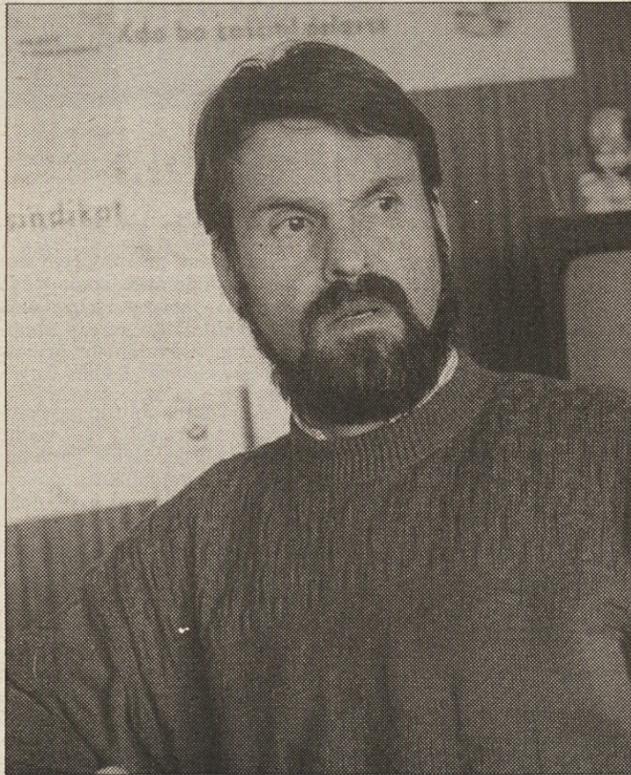
Že zdaj je mnogo skupnih točk, kjer bi se sindikati lahko, kjer bi se morali srečati. Pluralizem je v naših razmerah dejstvo in vsako iskanje v drugo smer je slepljenje, izguba časa in moči. Drži pa, da je tudi meja sindikalnega pluralizma jasno začrtana – interesi članstva in sindikalni programi na tej osnovi! Kdor ne bo spoštoval te meje, pač ne bo sindikat. Vsaj dolgo ne.

Morala bo zmagati filozofija pluralizma idej, toda enotnosti akcije. Čim prej, toliko bolje za člane sindikatov. Kdor v to neizogibno filozofijo vnaša strankarske zdrahe, si sam koplje jamo.«

Žal je to povsem očitno dejstvo, o katerem pa morajo marsikoga prepričevati sindikalisti iz tujine – marsikoga v sindikatih in tudi v vladi. Da je odnos vlade do sindikatov nikakršen, vemo. Ali je vsaj v tem 'neodnosu' vlada vlada, ali je tudi tu razpuščena družčina?

»Nekateri ministri, vključno, če že ne na čelu s prvimi med njimi, so dosti bolj obremenjeni s preteklostjo kot sindikati, ki jim skušajo to podtakniti. In če to dejstvo narakuje odnose s sindikati, je jasno, kakšni so – daleč od takšnih, kakršne zasluži organizacija s 400 in toliko tisoč članov.

V socialno partnerskih odnosih nam gre pač delež, ki si ga naše članstvo zasluži. Kdor si pred tem zatiska oči, dela škodo sebi in hkrati žal tudi družbi sploh. Minister, ki tega dejstva ne spozna ali ga noče priznati, se enostavno ne zaveda, kaj sindikati počnemo že desetletja. Za življenjska dejstva slep minister pa...

Mar ne pravijo, da trg delovne sile imamo, da povzroča brezposelnost?

»Demagogija! Pri nas ta 'trg' pomeni delavce iz podjetij na čakanje, s čakanja, če ne kar naravnost, na zavod za zaposlovanje in tako v tem krogu. Morda še koga v pokoj, beg možganov iz gospodarstva, plače, ki so miloščina in ne motivacija, 100.000 brezposelnih, kar ni zadnja številka...«

Jasno ste razmejili, kam koga, a prav na svobodne sindikate lete očitki, da so spolitizirani, če ne kar boljšeistični.

»Stranke imajo pravico ocenjevati sindikate oziroma si jo vzamejo. Lep primer je zadnja stavka.

Če bi bil razvoj demokracije normalen in stranke tam, kamor sva jih prej poslala (sindikati pa tudi), bi bil lahko sindikat zunajparlamentarna opozicija. Če bi

lječi na politiki Kajna in Abela, oblast utrdilo še na lasti kapitala. Država nikoli ni bila dober gospodar, to je stara, a veljavna parola.

Smo in bomo terjali avtonomijo podjetij pri lastninjenju.«

Ne glede na to, katera stranka bo ponudila model? Dokaj prikupnega zdaj razglasa Ludvik Toplak?

»Tu se svobodni sindikati držimo tiste o mački, za katero ni pomembno, kakšne barve je, dokler lovi miši.

Slovenski delavec nikoli ni bil plačan, kot bi si zaslužil. Bil je proglašen za lastnika, in kakorkoli že, je to družbeno lastnino ustvarjal, povečeval – žal brez stvarne možnosti, da bi o njej odločal. Vedno je na koncu nosil najtežje breme in vse posledice odločitev, ki kljub deklariranemu samoupravljanju niso bile njegove.

njegove tvorce. Kar poprek, brez pravišne razčlemba, kaj je bilo v njem dobrega, zdravega, predvsem pa obetavnega in nege vrednega.

Zabredli smo v tolikšen absurd, da tavamo po svetu in paberkuujemo, katere drobce bi od tam pobrali iz celote, ki jo je ta isti svet vzel od nas.

Le norec bi takšno tradicijo poceni arhiviral na zaprašene police. Pridobitve je pač treba razviti in jih vnesti v novo zakonodajo. Možnosti za to je dovolj v novi slovenski ustavi – po zaslugi sindikatov! Zato bomo še naprej skrbeli, da bodo stvari zaživele, da bo delavec ekonomsko, socialno in pravno drugače zaščiten, kot je danes.«

Kolektivno dogovarjanje, soodločanje, lastninjenje celo, koliko je zavemanju za tako pomembne cilje v prid sindikalni pluralizem?

Tak poduk je pri nas dobila ministrica za delo, čeprav bi bil njen šef najbolj pravi naslov. Ko bo izšla DE s tem pogovorom, bo Lojze Peterle, kar pač bo – na vsak način pa si zasluži čestitko v obliki pripomočila, naj se končno le zave, kakšen odnos si zaslužijo sindikati.«

In kakšno čestitko si zaslužijo delavci?

»Prvi maj je in bo njihov praznik! Povsod po svetu, kjer si socialno varnost zagotavljajo predvsem z delom. Torej bo tudi naš, kljub tolikim naskokom nanj. V svojem in v imenu kolegov želim vsem delavcem varno delovno mesto, pošteno plačo, drugačne delavske pravice, srečo in svetlejši jutri!

Če bo letošnji praznik dela rdeč, naj ne bo nikomur nerodno. Praznik je tak, kakršnega narekuje čas.«

CIRIL BRAJER

Delaj! Če moreš, delaj dobro. Če ne – pa vsaj delaj!

ZDA: DELAVCI POSTAJAJO LASTNIKI PODJETIJ

Ugotovitev pravzaprav ni nova, je pa po svoje revolucionarna: pravi »lastniki« podjetij v ZDA, na Zahodu in na Japonskem so delavci. Stvar je tudi logična, saj je delež dohodka podjetij, ki gre delavcem (plače in dodatki), mnogo večji kot dobiček, na katerega lahko računajo kapitalisti. In če je tako, o čemer pa po statističnih podatkih ni dvomiti, potem je samo vprašanje časa, kdaj bodo ekonomski lastniki podjetij postali tudi de iure. V nasprotju z nekaterimi našimi anahronističnimi pogledi na privatizacijo in lastninjenje, ki se napajajo v meščanskih ideologijah 19. stoletja, in kar se kaže v nekaterih predloženih zakonskih projektih, proces tako imenovanega insiderstva na Zahodu lepo teče. O tem smo se lahko nazorno prepričali ob obisku ameriškega profesorja Josepha Raphaela Blasija, ki je med drugim tudi svetovalec ameriške vlade. Mimo tega se o tem »nenavadnem« procesu lahko slej ko prej prepričamo, če listamo nekatere ugledne zahodne ekonomske revije. Da gre zares, pa je razvidno tudi iz knjige profesorja Blasija »The New Owners« (Novi lastniki), ki je bila v ZDA lani prava uspešnica.

Kot smo pred časom lahko prebrali v Business Weeku, delavsko delničarstvo v ameriških korporacijah cveti in celo presega ESOP (finančna ustanova, ki svoj kapital namenja za nakup delavskih delnic). Najnovejše raziskave kažejo, da skupna vsota vseh delavskih delnic v ZDA presega vrednost 150 milijard dolarjev. Zaposleni delničarji nadzorujejo povprečno 12 odstotkov lastnine v 1000 največjih ameriških družbah. Ti podatki kažejo, da se odstotek delnic v delavski lasti počasi približuje kritični masi, ki bi lahko vplivala na spremembe pri vodenju družb.

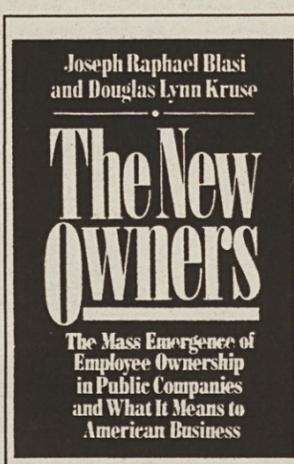
Investicijska direktorica v Primerica Corp. pravi, da si management nikoli niti v sanjah ni prestavljala, da bodo nekoč tudi zaposleni sedeli v upravnih odborih ameriških podjetij. V njeni družbi imajo na primer zaposleni v svojih rokah 10 odstotkov delnic.

Kot že rečeno, so Američani in svetovna javnost lani dobili najbolj očiten dokaz presenetljivega porasta delavskega delničarstva v knjigi The New Owners (Novi lastniki), ki sta jo skupaj napisala že omenjeni profesor Blasi in Douglas Kruse. Podatke sta črpala iz 20 različnih virov in ugotovila, da je vrednost vseh delnic zaposlenih v javnih podjetjih najmanj 100 milijard dolarjev. V teh družbah imajo delavci več kot 4 odstotke delnic. Avtorja ocenjujeta, da je še dodatnih 20 milijard dolarjev v rokah delavcev v družbah, kjer imajo delavci manj kot 4 odstotke delnic. Celotno več, avtorja ugotavljata, da je v delniških strukturah, ki jih ni treba prijavljati, najbrž še kakih 35 milijard dolarjev delavskih delnic. Večji del tega je obseg delavskega lastništva v tem pogledu nejasen.

Rast lastništva zaposlenih

je pogojena s prednostmi, ki jih imajo podjetja. Predvsem pa je plačevanje delavcev s papirji cenejše kot z gotovino. Sequent Computers Systems Inc je od leta 1983, ko je postala javno podjetje, izvedla več delniških projektov. Danes je 23 odstotkov te družbe v lastništvu delavcev. Tudi ta podatek nam govori o kontinuirani rasti delavskih delnic.

ESOP-i se širijo tudi zaradi določenih davčnih olajšav. Ameriške družbe lahko od svojih davkov odštejejo dividendo delnic, ki se reinvestirajo. V Morgan Stanley & Co ugotavljajo, da je šlo leta 1990 kakih 10 milijard dolarjev za ESOP-e, leto poprej pa še

WHERE EMPLOYEES ARE THE BIGGEST OWNERS

By size of employee holdings		By size of company	
Company	Employee stake	Company	Employee stake
MORGAN STANLEY	57%	EXXON	9%
STONE & WEBSTER	52	AT&T	11
OREGON STEEL MILLS	47	PROCTER & GAMBLE	25
GRUMMAN	43	AMOCO	6
ROCKWELL INTERNATIONAL	41	CHEVRON	16
CENTURY TELEPHONE	39	BELLSOUTH	7
TOPPS	37	GENERAL MOTORS	9
HERMAN MILLER	35	GTE	9
KROGER	34	ATLANTIC RICHFIELD	9
McDONNELL DOUGLAS	33	ABBOTT LABS	7

*Includes holdings in pension funds, savings plans, and ESOPs. Ranked by market value
DATA: THE NEW OWNERS, INC

Razpredelnica v naslovu kaže, kje so zaposleni največji lastniki; pod njim navaja odstotek delnic družb v rokah zaposlenih; rubriki pa le-te razvrščata (levo) po velikosti deleža zaposlenih in (desno) po velikosti podjetij.

8 milijard več. Analitiki ta padec pripisujejo zaostreni davčni politiki.

Da gre zares in da zaposleni delničarji prevzemajo vsa tveganja lastništva, kažejo tudi podatki, iz katerih je razvidno, da delavci z delnicami lahko tudi precej izgubijo. To se je na primer zgodilo v Carter Howley Hale Stores Inc, kjer je več kot polovica od 24.000 zaposlenih v veliki veleblagovnici vložila tisoče dolarjev v investicijski program, ki naj bi družbo postavila na noge. Delavci so imeli v tej družbi že 40-odstotni delež, toda recesija je družbo potisnila v stečaj. Njene delnice so padle s 14 dolarjev za delnico v letu 1989 na manj kot 2 dolarja danes, kar je zaposlene skoraj uničilo.

Mnogi delodajalci so skušali zmanjšati tveganje z uporabo takoimenovanih konvertibilnih delnic. Te so sicer manj fleksibilne od navadnih delnic, imajo pa zvečine določeno mejno vrednost, pod katero njihova cena ne more pasti. Morgan Stanley ugotavlja, da je 56 odstotkov leta 1990 ustanovljenih ESOP-ov raje uporabljalo konvertibilne delnice.

»Potrpežljivi« kapital

Seveda je vprašanje, zakaj se delavsko delničarstvo v ZDA tako razrašča. Pri odgovoru lahko na prvo mesto postavimo trende v svetovni ekonomiji. Ameriška podjetja so ob silni japonski konkurenci nenadoma ugotovila, da s klasičnimi delniškimi she-

mami Japoncem, predvsem pa njihovi fanatični privrženosti in delavoljnosti ne morejo več konkurirati. Bržkone je prav v tem lahko postavila po robu tej japonski prednosti. Te so prav gotovo našla v delavskem delničarstvu. Ugotovila so namreč, da so delavci lahko tudi vir »potrpežljivega« kapitala, ki ga je management v minulem desetletju v ZDA zelo pogrešal. Delavci namreč predvsem cenijo varnost zaposlitve in so se prav zato bolj kot drugi delničarji pripravljali odrediti dobičkom v posameznih poslovnih obdobjih. To pa samo pomeni, da lahko podjetje ta kapital investira na daljši rok. Tu pa je spet iskati razloge, ki delavce silijo, da v zameno zahtevajo večjo udeležbo pri upravljal-skih odločitvah.

Ameriška sodišča ugotavljajo, da ni prav nobenega legalnega razloga za omejevanje delavskega delničarstva, čeprav v javnosti, še posebej pa seveda v managementu obstaja bojazen pred delavskimi prevzemi upravljanja družb. Za prvo lastovko v tem pogledu lahko štejemo Polaroid corp., v kateri je prišlo 19 odstotkov premoženja družbe v last delavcev, ki so preko svojega ESOP-a imenovali managerja v upravnem odboru družbe.

V nasprotju z nekaterimi domačimi pojmovanji delavskega delničarstva, ki v njem vidijo restavracijo samoupravljanja, gre praksa v ZDA, kot vidimo, prav v tej smeri. Seveda na ameriški način, kar pomeni skladno z ameriško zakonodajo in s čistimi računi. Prišlo je celo tako daleč, da posamezni ekonomski analitiki ugotavljajo, kako se uresničujejo sanje socialistov o delavski lastnini. O tem pravzaprav niti ni več pretiranih dvomov, če bo delavsko delničarstvo v naslednjem desetletju naraščalo s takim tempom, kot je raslo doslej.

Pripravil I. K.

Cerkev od 2. marca letos po pogodbi z GG Bled že kasira 40 odstotkov prihodka od posekanega lesa. Podatek prepričljivo govori o tem, da bo slovenska katoliška cerkev poslej največji slovenski veleposestnik in rentnik. Je ob koncu 20. stoletja kaj takšnega res mogoče?

Duhovniku ne pritičejo ne premoženje ne časti

To je sporočilo papeževe apostolske spodbude za veliko noč, po katerem naj bi bil duhovnik nepremožen in brez časti, nepodrejen tiranstvu sodobnega sveta, ki zaupa zgolj denarju in gmotni vrednosti.

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika je lahko čast »občutek velike etične, moralne vrednosti; dostojanstvo, ponos«.

Sodeč po tem, kako se slovenska duhovščina vse bolj vtika v politiko in pri tem uporablja spletke najnižje vrste, se bojimo, da so papežev klic »brez časti« razumeli prav po tej formulaciji. Sprejeli so drug pomen, ki ga navaja Slovar:

»priznanje velike vrednosti ali veljave; spoštovanje, slava«.

Če gre tu za nesporazum, pa gre pri revščini za čisto nepokorščino papežu. Pohlep po gozdovih, zemlji, blejskem otoku in drugih gmotnih dobrinah, ki si jih slovenska cerkev obeta od denacionalizacije, je pač težko uskladiti z apostolsko spodbudo.

NEUE SLOWENISCHE KUNST

LJUBLJANA: Bliza se obletnica dneva zmage. Spet bo oživila Pot tovarštva in spominov. Pohodniki bodo ob njej lahko občudovali čare nove slovenske politične umetnosti.

Ljubljana Bežigrad: Požagani jambori ter odstranjena obeležja in naprave ob Poti spominov in tovarštva.

Ljubljana Moste: Požagani jambori ob Poti spominov in tovarštva. Vrnitev cerkve sv. Urha v bogoslužne namene. Delegatska pobuda za odstranitev spomenika II. grupe odredov v Novih Fužinah.

Ljubljana Šiška: Požagani jambori.

Ljubljana Vič: Požagani jambori. Na Jamovi ulici premazan napis na spomeniku narodnega heroja Cveta Močnika. Na razstavi »Turjak skozi čas« v gradu je bilo uničenih 6 fotografij iz NOB. Oskrunjen spomenik, posvečen ognjenemu krstu Šerčerjeve brigade.

Med delavci v Železarni Štore

V Železarni Štore ali, bolje rečeno, delavci in vodstva vseh šestih družb, ki so iz Železarn nastale, upajo, da je najhujše že za njimi. To velja predvsem za posamezna nova podjetja (družbe), tudi po zaslugi moratorija na zakon o stečajih. Ne velja pa to za zaposlene. Ti so »učinkovito« seznanjeni, da jih je še vedno preveč za sedanjo proizvodnjo. Izučilo pa jih je tudi, da monopola na delovno mesto praktično ni več. Strah zato ostaja. Strah, ki med delavci počasi, pa vztrajno prehaja v spoznanje, da jim že sedaj, posebej pa v prihodnje nihče ne bo pomagal, kot le dobro organiziran in močan sindikat. Ni to propagandno geslo sindikata, to je spoznanje, ki prihaja.

Za razliko od mnogih sindikatov podjetij, ki še vedno niso spoznali krute resnice realnosti, so sindikalni delavci Železarn Štore začeli graditi na novo. In kot ocenjuje v »Štorskem Železarnju« predsednik sindikata družb ŽS Tomo Majer, so temelje sindikata pri njih postavili na zdravo osnovo, saj so začeli organizacijo oblikovati od članstva preko zaupnikov, izvršnih odborov družb do izvršnega odbora Železarn, in to na demokratičnih osnovah po volji članstva.

Med stavko so se jim Tomšičevi pridružili

»Seveda ni še vse tako kot bi moralo biti,« nam je v razgovoru povedal Tomo Majer. »Veliko kritik še leti na naš račun. Nekaj morda tudi upravičenih. Čez noč se pač ne da podreti nekaj utečenega in zgraditi nekaj čisto novega. Spremeniti miselnost ljudi, pa je še težje. Mislim pa, da nam uspeva. Nekaj z novimi znanji, zagnanostjo, prav gotovo pa zaradi krute realnosti. Kritika nam je največkrat dobrodošla, saj nas uči. Priznam pa, da kritike samo zaradi kritike ne prenesemo. In imamo tudi take, ki jim nobena stvar ni povšeči.

Dejstvo pa je, da sindikat v Železarni in sploh povsod orje ledino, in to skoraj vedno v navzkrižnem ognju. Ogromno energije porabimo za majhne rezultate. Delavci od nas zahtevajo več, kot lahko ta hip storimo zanje. Večina jih sindikat jemlje kot nekakšnega naslednika delavskega sveta. To pa seveda ne drži, ker mi ne moremo odločati o pravicah delavcev, ampak se zanje lahko samo borimo.

Ne bo odveč, če pri tem poudarim, da imamo ekipo, in to 59 sindikalnih aktivistov, ki je res dobra, strokovno podkovana in zagnana. Dosegli smo po mojem, vsaj glede na možnosti, zelo kakovosten nov sindikat, s tem da nismo dovo-

lili vmešavanja politike v naše delo. Pri nas sploh ne vemo, v kateri stranki je kdo od naših aktivistov. Dosledno se držimo pravila, da dopoldne delamo strokovno, politiki pa ostane prosti čas.

O mnogih stvareh sva se še pogovarjala s Tomom. Med drugim tudi o odnosu s Tomšičevim sindikatom, ki ima v Železarni menda 110 članov.

»Veliko so jih dobili s prevarami, saj jih je mnogo, ki sploh ne vedo, da so člani njihovega sindikata. Nobenega medsebojnega sodelovanja nimamo. V začetku smo jih vabili, pa niso hoteli. Potem pa smo prenehali, še posebej, ker vsako našo akcijo in uspeh popljujejo. Ob zadnji opozorilni stavki pa se nam je pridružila večina njihovih članov. Očitajo nam tudi, da smo podpisali slabo panožno kolektivno pogodbo, pri tem pa pozabljajo, da jo je podpisal tudi sam Tomšič.«

Seveda je pripovedoval tudi o dejavnostih, s katerimi se ukvarjajo zadnje čase in ki so po njegovem vredne omembe.

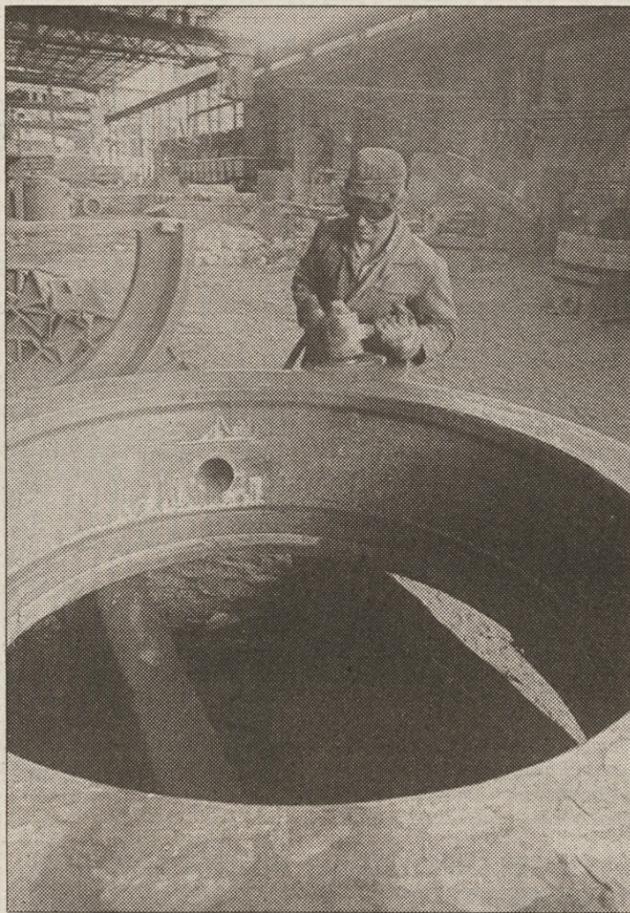
»Ko smo si v zadnjih letih, in to žal s stavko, izborili vsaj minimalne plače, se sedaj borimo za navidez manjše, pa vseeno za delavce zelo pomembne stvari.

Dosegli smo izplačevanje jubilejnih nagrad našim delavcem za celotno delovno dobo. Pogajamo se seveda tudi za boljše plače, čeprav je firma še vedno v zelo kritičnem položaju. No, sedaj pri plačah dosegamo 72 odstotkov tistih po kolektivni pogodbi. Spravili bi jih radi vsaj na, če lahko rečemo, regularnih 80 odstotkov. Zaenkrat! Sicer pa smo dosegli, da se evidentira razlika do 100 odstotkov plače po panožni kolektivni pogodbi za vsakega posameznika. Ali bodo iz tega nastale delnice ali obveznice, je v veliki meri odvisno od zakonodaje o lastništvu, ki jo že težko pričakujemo.

Začeli smo se pogajati tudi o izplačilu regresa za letni dopust. Navadno smo ga dobili sredi maja. Kdaj in koliko ga bomo dobili letos, še ni jasno. Skušamo pa doseči čimvišjega in čimprej. Maksimum v okviru možnega.

Posebno skrb že vseskozi posvečamo pravičnemu reševanju tehnoloških presežkov. Za delo, ki ga v firmi imamo, nas je res še vedno preveč. Smo pa pri reševanju presežkov dosegli, da se to izvaja po sprejetih kriterijih. Ima pa sindikat pri tem žal zelo ozek manevrski prostor.

Položaj teh ljudi, mislim na tehnološke presežke oziroma vsaj del njih, je res v težkem položaju. Praktično nemogoče se jim je sprijazniti z dejstvom, da so ravno oni tisti, ki so odveč, čeprav so bili prepri-

Mi lahko, in to glede na sredstva, zelo omejeno pomagamo le socialno najbolj ogroženim. Razmišljamo že o ustanovitvi posebnega socialnega sklada, ki bi se napajal iz morda tudi povečane članarine.

Predsednik je pripovedoval tudi o težavah pri zaposlovanju invalidov, ki jih imajo v Železarni nekaj več kot 60. Rešitev iščejo znotraj firme in tudi v občini, kjer je invalidov po posameznih podjetjih kar precej. In vsi imajo težave, za rešitev pa se ne morejo dogovoriti.

»Z vodstvom Železarn na pogajanjih nimamo kakšnih posebnih težav. Pri tem smo sicer še daleč od partnerstva, ki je cilj naših odnosov, smo pa tudi daleč od načina komuniciranja, kakršnega imajo v slovenski skupščini.«

Velika razlika med sindikatom zdaj in nekdanj

Pogovarjali smo se tudi s poslovnim sekretarjem Železarn Gorazdom Tratnikom, da bi zvedeli o trenutni uspešnosti firme, ki je sedaj holdinško organizirana v šestih družbah. Sedaj zaposlujejo 2530 delavcev od 3700 v letu 1989. Od sedanjega števila jih je 300 v odpovednem roku. Po sanacijskem programu naj bi

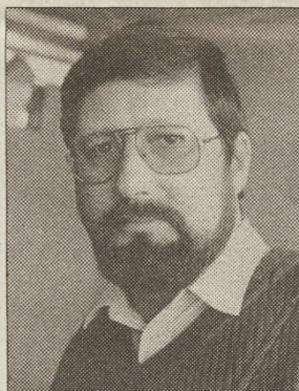
obratnih sredstev. Delamo z lastnim denarjem. Težave imamo z negotovinsko prodajo. Še večji pa je problem starih dolgov. Predvsem do Elektrogospodarstva, Železarnice pa tudi do države. Problem sanacije je še vedno na načelni osnovi. Najbolj pa nas pesti negotovost. Država se bo morala res hitro odločiti, kje je mesto železarn pri nas.

Na delovnem mestu v Livarni smo obiskali tudi Branka Javerška, sindikalnega zaupnika (predsednika), po poklicu pa strojnega ključavničarja. V železarni je že 12 let in se vsak dan vozi 25 km daleč na delo.

»V sindikatu delam od 1988. leta. Joj, kakšna razlika je biti predsednik sindikata zdaj ali pa takrat. Takrat smo se ukvarjali z izleti, ozimnico, rekreacijo. Če nam je zmanjkalo denarja od članarine, smo ga dobili od firme iz sklada za skupne porabe.

Skoraj čez noč se je vse spremenilo. Nekdanji zakoniti napisane pravice delavcev so se praktično v hipu sesule. Zanje smo se morali začeti znova boriti. Najprej za vlogo sindikata v podjetju, za kar je bilo treba tudi veliko znanja in predvsem vztrajnosti. No, sedaj pa se lahko borimo tudi za pravice delavcev. Tu pa smo

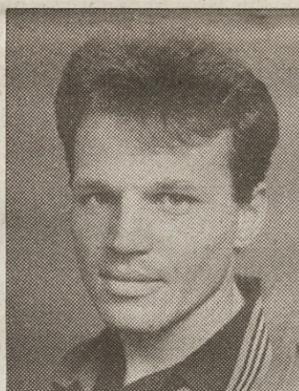
VČASIH NA IZLETE, DANES STAVKAT

Tomo Majer, predsednik sindikata družb Železarn Štore

Gorazd Tratnik, poslovni sekretar Železarn Štore

Branko Javeršek, sindikalni zaupnik v Livarni

čani, da jim je delo zagotovljeno. Marsikateri od njih se vdajajo v usodo in čakajo.

Družba ali država je pri tem premalo pripravljena pomagati. Pa ne gre tu izključno le za materialno pomoč. Neuspešni in sploh neorganizirani smo pri rehabilitaciji teh ljudi. Tako v sami firmi, na občini kot v državi. Še informacijski sistem o zaposlova-

nju in možnostih prekvalifikacij ne dela ali pa preslabo. Da bi bil tak učinkovit sistem dober tudi za državo, ni treba posebej poudarjati. Namesto da bi dobivala, mora po svoji nesposobnosti država sedaj le dati.

Sindikati je tu nemočen, saj ne more in tudi poklican ni za odpiranje novih delovnih mest.

dosegli optimalno 2.100 zaposlenih.

»Če bi sanacijski program potekal po načrtu, bi bila sanacija gotovo uspešna. Kako pa bo, še ni čisto jasno. Smo pa z reorganizacijo dosegli, da so stroški posameznih enot, sedaj družb, postali vidni, kar prav gotovo ni slabo.

Sicer pa Železarna trenutno posluje brez kreditiranja

med dvema ognjema. Delavci nas imajo za nekdanji delavski svet, in če gre firmi narobe, se spravijo nad nas. Vodilni bi nas pa tudi radi videli le med ozimnico in na izletih.

Naši člani me zadnje čase vedno bolj oblegajo z vprašanjem, kaj bo z regresom, da o vprašanih o različnih njihovih pravicah niti ne govorimo.

Sicer pa mislim, da tisti, ki več razmišljajo, že spoznavajo, da prihajajo časi, ko jim bo na delovnem mestu pomagal lahko le še sindikat.

Kot je povedal Branko, bi, če ne bi bil trmast in zagnan, najbrže že zdavnaj pustil to funkcijo. Toliko pikrih mora preslišati vsak dan. Pa ne da bi se za to počutil kriv.

Na koncu je predsednik sindikata družb Tomo Majer želel, da napišemo, da vodstvo sindikata ob 1. maju želi njihovim delavcem, vsem članom Svobodnih sindikatov in tudi uredništvu DE, da bi delavski praznik letos zadnjič praznovali v tako težkem položaju za delavca.

Andrej Agnič

Ker ste vi zahtevali,

pripravljamo

seminar o uveljavljanju kolektivnih pogodb

V času uveljavljanja kolektivnih pogodb smo začeli motivacijske sisteme in delitev osebnih dohodkov ali plač graditi na novih podjetniških osnovah. V vse več podjetjih se zavedajo, da plačni sistem – lahko bi rekli, kljub revščini – ni le izraz zahtevnosti delovnih mest in njihove razporeditve v tarifne razrede, ampak poleg tega postavlja v ospredje človeka – delavca, njegovo potencialno usposobljenost in dosežene rezultate.

Iz vsebine

- Nova izhodišča za oblikovanje podjetniško naravnanih motivacijskih sistemov
- Oblikovanje delovnih mest v okviru poklicev kot osnova za organiziranje dela ter njihovo razvrščanje v tarifne skupine in plačilne razrede
- Razvrščanje delovnih mest v tarifne skupine in plačilne razrede s pomočjo računalniške metode MARSZ
- Merjenje rezultatov dela kot osnova obračunavanja gibljivega dela plače
- Kako kljub pomanjkanju denarja vendarle projektirati čim boljši plačni sistem
- Oblikovanje tarifnega dela sodobne podjetniške kolektivne pogodbe

Seminar bo v torek, 12. maja 1992 ob 9.30 uri v Domu sindikatov, Dalmatinova 4, Ljubljana.

Kotizacija za seminar znaša 2.800 tolarjev. Nakažite jih na ŽR ČZP Enotnost: 50101-603-46834.

Prijave za seminar sprejemamo do 10. maja. Z gradivom za seminar bodo prijavitelci dobili tudi brošuro več avtorjev. Uveljavljanje kolektivnih pogodb in brošur Plačni sistem dr. Staneta Uhana. Strokovna izvajalca seminarja bosta mag. Janez Zeni in Mira Anterič, svetovalec za organizacijo poslovanja in motivacijo na ITEO v Ljubljani.

Prijavnica za seminar o uveljavljanju kolektivnih pogodb

Naslov

Ulica, poš, št., kraj

Ime in priimek prijavitelca

1. Kotizacijo 2.800 SLT bom poravnal na ŽR ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana, št. 50101-603-46834

2. Potrnilo o plačani kotizaciji bom predložil na seminarju.

Žig

Podpis

NIČ VEČ MORJA ŠIROKA CESTA

Ceno za postavitev državne meje v slovenski Istri že plačujejo tudi naši, to je slovenski ribiči. Se bodo lahko preusmerili, si bodo lahko poiskali svoj kos kruha na obrežju, bodo v poletnih mesecih prevažali zale turistke in jim na svojih barkah pekli čevapčice, da bodo lahko preživeli? Bodo svoje dragocene ribiške mreže in čolne pod ceno vnovčili, vse svoje imetje razprodali in šli v tovarno, na polje?

Roman Lapajne je v Mandraču, glasilo krajevnih skupnosti občine Izola, zapisal v svojih Ribiških ribarijah tudi tole misel:

»Ladje so zdaj ob pomolu, ribiči v gostilnah, občinska oblast v oblakih, republiška na predvolilnih pohodih, gostinci in ribarnice pa v r...«

Ni kaj. Tako je in nič drugače. Obala, ki živi v izrazito nezavidljivih gospodarskih razmerah in ima že nekaj časa veliko ljudi brez dela, se je srečala z novo žalostjo. Če bodo ostali slovenski ribiči brez morja in ne bodo mogli več pluti po hrvaških vodah, bo ostal brez dela tudi velik del obalne predelovalne industrije. Najhuje torej ne grozi le ribičem samim, temveč tudi delavcem Delamarisa, mnogim družinam in seveda gostincem, ki žive od morskih sadežev.

Pozabi, da si bil kdaj ribič

V pristaniščih na Obali se te dni gnete toliko najrazličnej-

»Zato, ker je te žlahtne ribe v slovenskem morju le za vzorec. Morda bi od nje lahko v prihodnje živelo še pet, največ deset ribičev. V hrvaških vodah pa bomo, če bomo, lahko lovili le sardele, ki jih je še v izobilju. Drugače pa je z belimi, najbolj kakovostnimi ribami. Teh je vse manj, tudi v hrvaškem morju, zato sosedji ne bodo popustili...«

V zraku je nekakšen dogovor, da bodo slovenski ribiči vnaprej lahko zajeli v svoje mreže v hrvaških vodah le 2.000 ton sardel na leto. Seveda nikakor ne zastoj. To nas bo veljalo 20 odstotkov stroškovne cene ulova, to je 0,15 marke za kilogram.

»Vendar še ni nič gotovega, nič podpisanega. Zato sedaj ne moremo loviti in zato sedaj ne lovimo,« poudarja Vinko Franetič. »Ob vsem tem tudi ne vemo, kaj naj bi storili z našo floto. V njej je veliko denarja in še več znoja. Italijani imajo že tako ali tako preveč ribiških ladij, saj plačujejo

seboj črne oblake, so končno stopili skupaj. Ustanovili so svoje Združenje profesionalnih ribičev, katerega prvi mož je magister Vojko Čok, tudi sam ribič in edini pri nas, ki ima magisterij s področja ribolova.

»Razumem sosede in njihove ukrepe. To, da nam ne pustijo več ribariti v njihovem morju, ni le politična odločitev, temveč tudi poslovna. Samo v njihov prid je, da so prepovedali oziroma omejili ulov tujcev v svojih vodah. Morda bi bilo vse skupaj bolj ugodno za nas, če bi se začeli pravočasno pogovarjati in imeli drug do drugega nekoliko več razumevanja. No, kar je – je in marsikaj lahko pripisemo sami sebi,« razmišlja duhovni vodja slovenskih ribičev.

Vojko Čok sploh ne skriva, da je glede prihodnosti pesimist.

»Naše možnosti, da bi se vse skupaj obrnilo nam v prid, so zares minimalne. Ena izmed rešitev bi bila, če bi vključili ribištvo v maloobsejno sodelovanje. Morda, o tem se pogovarjamo. Sicer pa si od ribolova v morju, ki nam je ostalo, ne moremo kaj prida obetati. Sem ribe včasih priplavajo, pa jih kaj kmalu za tem spet ni.

Ladje ob pomolih, ribiči v gostilnah, gostinci pa v r...

Ja, tudi zasebni ribiči imajo v slovenskih mandračih svoje čolne in ladjice, ki so vredne celo premoženje. Za večjo in solidno opremljeno barkačo

bilo namreč že doslej večje od ponudbe. In to kljub cenam, ob katerih se nam navadnim smrtnikom kar malce zvrsti v glavi.

morske specialitete. Najboljše sveže ribe, rake, mehkužce, školjke... Sedaj, ko so mreže naših ribičev na suhem namesto v globinah Jadranskega morja, so torej v še kako hudi zadregi tudi številni gostinski delavci. Posebno tisti, ki so doslej sloveli po zares kakovostni ponudbi in vselej svežih morskih sadežih.

»Pomagamo si na vse mogoče in nemogoče načine, vendar dolgo tega pritiska ne bomo vzdržali,« pripoveduje Danilo Godina, lastnik slovite ribje restavracije v Izoli. »Odkar je prepovedan ribolov, na slovenski obali ni več prave ponudbe. Kupujemo na Hrvaškem, toda med nami in njimi je državna meja. Zato je zelo težko priti do dobre ribe in draga je, da je kaj. Za kilogram škarpine moram odriniti 21.000 lir, za kilogram brancinov 3.000 lir več, za slastne prstice 16.000 lir in podobno. Ja, če ne bi bilo italijanskih gostov, ki imajo nekaj pod palcem in na morske specialitete precej dajo, potlej ne vem, kaj bi bilo. Glede na sedanje težave z oskrbo morskih dobrot zasebni gostilničarji resno preiščujemo, da bi kupili svoje letalo in vnaprej kupovali tisto, kar potrebujemo v svojih kuhinjah, denimo, v Španiji. Tam je vsega v izobilju, pa še bistveno ceneje je kot na Hrvaškem. In natančno bi vedeli, pri čem smo, na kaj lahko računamo. Mislim, da bi se nam naložba v zasebno letalo, ki bi nas potlej redno oskrbovalo z vsemi vrstami morskih sadežev, lepo obrestovala. Bomo pač prodajali

Mreže zasebnikov bodo vse bolj prazne

ših ribiških ladij in čolničkov kot morda še nikoli. Vsi so se vrnili domov, po malem benti in premlevajo, kaj jim bo prinesel jutrišnji dan. V izolirani Mandraču, verjetno največjem zbirališču ljudi, ki so doslej živeli od morja, pogosto slišiš misel: Pozabi, da si bil kdaj ribič...«

Seveda je doma tudi ribiška flota Delamarisa. In čaka. Na stare lepe čase, na nekdanjo morja široko cesto?

»Tako, kot je bilo, ne bo nikoli več. Vsak se bori za tisto, kar mu pripada, in če bi mi imeli svoje morje, bi se tudi sami odločno postavili zanj,« razmišlja Vinko Franetič, direktor holdinga Delamarisa. »Prepričan sem, da bo del ribištva ostal. V tej ali drugačni obliki. Ne vemo pa še, kaj čaka ribiče Delamarisa in vso predelovalno industrijo, ki je odvisna od našega ulova. Gre za 670 ljudi. In, seveda, za njihove družine. Torej za nekaj tisoč ljudi...«

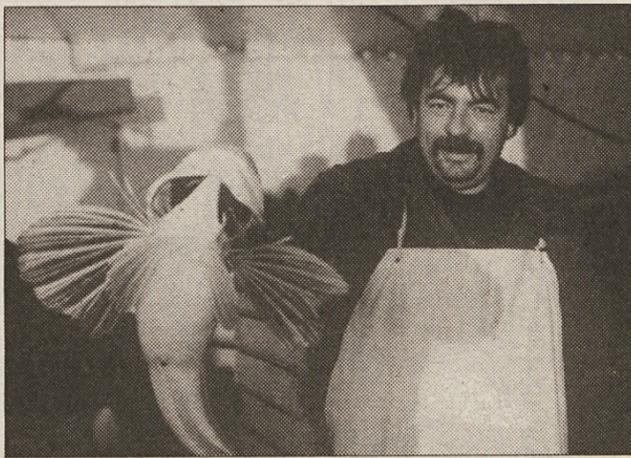
Tudi direktor Franetič, kot mnogi na slovenski obali, pravi, da je z belo ribo konec

ljudem, da ne gredo na morje in ne lovijo, Hrvati pa imajo povsem prazne žepe. Nisem pesimist, vendar menim, da nam ne kaže dobro. Težko bomo obdržali svoj kos kruha...«

Verjetno si marsikdo naivno predstavlja, da bi Delamaris zlahka splaval, če bi pričel ribe preprosto kupovati. Že, že, vendar bi to tako zelo vplivalo na cene, da se ob močno zoženem trgu in tudi hudi konkurenci ne bi izšlo. Hrvati namreč kar naenkrat nočejo več kupovati slovenskih ribjih konzerv, čeprav sami nimajo niti približno tako dobrih, z izvozom pa je križ. Predvsem zaradi naše inflacije in precejnosti slovenskega tolarja.

Svoje morje bomo morali imeti bolj radi

Pa na Obali niso močno slabe volje le delavci Delamarisa. Razočarani so tudi številni zasebniki, ki so doslej živeli od ribolova. Teh je blizu dvesto. Sedaj, ko imajo več časa za preiščevanje in nad

Delamarisovi ribiči so nemalokrat zajeli v svoje mreže za sardele tudi okusnega kokota

Pridejo in zginejo. In nikoli ne vemo, kdaj. No, nekaj ljudi se bo še lahko ukvarjalo z ribiški mrežami, parangali in vršami, mnogi pa si bodo prisiljeni poiskati delo na kopnem. Morda nam bo priskočila na pomoč država. Pravzaprav bi nam morala, saj konec koncev nismo mi zahtevali meje...«

Žal priplavajo ciplji množično v Portoroški zaliv le enkrat letno. Pa še to ne vedno...

»Ko bo denar, če bo kdaj, ga bomo nemudoma vložili v večje število gojitvenih bazenov,« zagotavlja Ivan Znidarčič, sedaj zaposlen pri Marikulturi, sicer pa pomorščak in kapetan dolge plovbe. »Žal so možnosti omejene, predvsem prostorske, vendar bi lahko svoj pridelek še krepko povečali. In kaže, da ga bo treba. Ker pa je naša obala tako zelo kratka in na njej marsikaj takega, kar ne sodi ne k turizmu in še manj k čistemu morju, se bomo morali nekaterim rečem pač odpovedati. Predvsem tistim, ki onesnažujejo in s tem spodkopujejo temeljne razvojne načrte. Tudi tiste, ki predvidevajo gojenje brancinov, orad, školjk. Če nam je že ostalo tako zelo malo morja, ga moramo imeti toliko bolj radi...«

Z zasebnim letalom po morske dobrote v Španijo

Kot je znano, zadnje tedne poleg drugih slabo spijo tudi tisti gostinci, ki so imeli na svojih jedilnikih predvsem

španske ribe, če ne moremo tistih iz Jadranskega morja,« pravi Danilo Godina, ki dobro ve, da ni dobre gostilne brez dobre in vedno sveže robe.

Ni kaj, tako kopenska kot tudi morska meja sta močno zagrenili življenje mnogim ljudem v Istri. Pa bi bilo morda vse skupaj le malce drugače in manj boleče, če ne bi začeli biti plat zvona odločno prepozno.

»Že pred osmimi leti sem si prizadeval, da bi združil vse slovenske ribiče v močno organizacijo, ki bi zastopala svoje interese. Ustanovili smo celo iniciativni odbor, potem pa je vse skupaj zaspalo,« obuja danes spomine Drago Mislej, svobodni novinar in urednik izolskega Mandrača. »Očitno za povezavo ni bilo pravega interesa, očitno je šlo ribičem relativno dobro. No, vse skupaj nas je prehitel čas, veliko po naši krivdi, in na dlani je, da je najmanj, kar nas čaka, to, da bomo ostali brez kakovostne bele ribe.«

Besedilo in slike: Andrej Ulaga

Prežihov Voranc

Prvi maj

Bilo je takrat, ko sem še bicke pasel pod Uršljo goro. Vsako jutro mi je po ušesih zvonila ponarodela Vodnikova pesem:

*Ob štirih zjutraj gori vstanem
in ženem bicke past.
Oh, kako bom srotej bicke pasov,
ko mam še komaj sedem let.*

Treba je bilo vstati ob zori in napasti bicke do šole, ki se je začela ob devetih. Do šole pa je bilo dobre pol ure hoda. Jaz sem seveda spal kakor ubit in težko me je bilo ob tej uri spraviti pokonci. To se pravi, kadar me je budil oče, to ni bilo pretežko. Komaj sem začel njegov robati glas: »Halo, sonce je že nad Pohorjem!« sem že treščil iz postelje, čeprav sem vedel, da sonca še dolgo ne bo nad Pohorjem. Če bi tega ne bil storil tako urno, bi mi bila pomagala očetova težka roka.

Teže me je bilo spraviti pokonci, kadar me je klicala mati. Ta se je tiho priplazila do postelje in, ko me je videla, kako trdno spim, se je spet oddaljila po prstih in šepetala:

»Pet minut ga še pustim, saj je sirotej...«

Čez pet minut, ki so bile zame silno kratke, me je spet prišla klicat. Navadno sem jo slišal že prvokrat, toda sem se vedno potajil. Tudi zdaj sem se zvil v klobčič in se delal, ko da bi najtrdneje spal. Mati me je nekaj časa tiho opazovala, potem pa vzdihnila:

»Sirotej, kako bi še rad spal!«

Počasi se je odločila in me poklicala:

»Bicke se že derje.«

Navadno me je morala klicati dva- ali trikrat, preden sem se skobacal iz postelje, ki je bila poslana morda le dvakrat v letu. Moja mati je imela zelo mehko srce, in kadar me je klicala ona, sem pridobil vsaj pol ure. Mogoče je tudi oče imel mehko srce, toda tega nam otrokom ni smel pokazati, ker je bilo življenje naše družine pretrdo.

Bicke pasti je bila huda reč. Pravega pašnika zanje ni bilo, ampak so se razprostirali ovčji pašniki po gozdovih, med ostrogovno in med trnjem, koder se goveja živina ni hotela pasti. Na paši sem bil bos, ker ni bilo denarja za čevlje. Kadar je bila žival sita, sem imel čisto okrvavljene noge. Vrh tega je bilo po jutrih tudi še mrzlo. Toda ovce so bile v našem najemniškem gospodarstvu zelo važna stvar. Na leto jih je mogel oče prodati do deset in še več, kar je vrglo lepe denarce, s katerimi smo se otroci že za silo oblekli.

Nekega jutra me je oče zelo zgodaj poklical! Zatrobil je kakor zmerom:

»Sonce je že nad Pohorjem!«

Takoj sem tičal v hlačah in se odpravil v hlev. O kakem soncu na Pohorju seveda še ni bilo sledu. Na vzhodu se je še komaj poznala jutranja zarja. Vrhova Uršlje gore in Pece, ki sta bila še vsa zasnežena, še nista žarela v škrlatni luči sončne zarje, ampak sta mogle v blede odsev jutra, ki je vstajalo nekje na vzhodu. Pobočja planin so bila še vsa črna, po dolinah pa je ležala debela megla, ki je zakrivala vse manjše hribe. Nebo je bilo jasno in na njem je gorelo še veliko svetlih, mrzlih zvezd, ki so začele počasi ugašati.

»Kam pa naj ženem past?« sem vprašal očeta, ki je vsak dan sproti določal pašo.

»Na vrh boš gnal danes,« mi je mrko odgovoril.

Na vrh! Srce mi je skoraj poskočilo od veselja. Na vrhu je bila pri nas najboljša in najjudobnejša ovčja paša. Tako se je imenoval hrib nad domačijo, ki je bil porasel z drmo, to je s travo, ki so jo ovce imele najrajši. Na pašniku so rasle bele breze, ki so bile podobne zelenim pušljcem. Vmes je stalo nekaj velikih, orjaških macesnov, ki so se videli daleč naokrog.

Čreda je bila brž na pašniku in sedaj se je začelo zame dobro življenje. Ovce so se začele pasti kakor uši in mi sploh ni bilo treba paziti nanje. Ako bi ne bilo premrzlo ali premokro po tleh, bi se bil lahko ulegel in mirno zaspal. Toda bil sem že prebujen in moja zaspanost se je medtem dvignila nekam med vrhove macesnov, ki so moleli v sivkastomodro nebo. Zato sem začel opazovati, kako je okrog nastajalo lepo vigredno jutro.

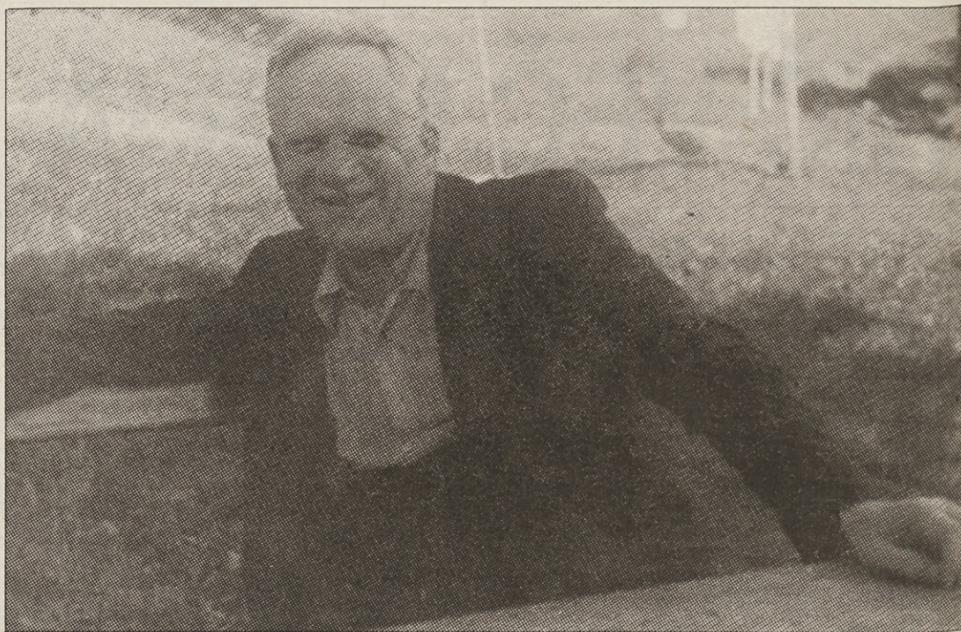
Pravkar sta zagorela vrhova dveh najvišjih gora v škrlatnem plamenu. Gorele so skale in razpoke med čermi. Podoba me je nenadoma vsega prevzela, da sem bil kakor zamaknjen. Na mah sem pozabil na svojo utrujenost in nisem nehal strmeli v goreče gore, ki so se mi zdele vedno bliže. Pod snežnimi vrhovi se je razprostiralo široko, temno pobočje, pokrito s planinskim lesom. V tem pobočju se je združevalo mnogo barv. Smrekove hoste so bile skoraj črne, tam pa, kjer so rastle bukve, je bilo še vse rjavo, zakaj bukev v taki višini še ni prišlo zeleneti. Temnikasto ozadje pobočja je bilo prepikano z blestečimi macesni, ki so si pravkar nadevali svoj svetlozeleni pomladni nakit. Brez teh macesnov bi bila podoba gore še čisto mrtva.

Dolina pod goro je bila še zakrita z meglo, ki se je le počasi pogrezala vase. Nikjer še ni bilo polj in travnikov in prav nobene domačije ni bilo videti iz tega belega morja. Naš vrh je bil kakor samotni

otok sredi jutranjega kipenja. Včasih se je zdelo, da ga bodo meglene pene pogoltnile.

Kmalu pa sta začela rdeča vrhova obeh orjakov bledeti. Obenem so postajali svetlejši tudi gozdovi pod gorami. Zdaj je dan začel hitro spreminjati lice cele dežele. Pohorska slemenena so se ločila od vzhodnega neba, na severu pa so vrhovi Golice in njenega predgorja nekako dolgočasno mogleli pod nebo. Dolinska megla, ki je še pred nekaj minutami lizala do pasu širnih pobočij, se je nenadoma sesedla in skozi njo so se začele svetlikati lise obdelanega polja. Naših gor se ni več dotikala rdeča sončna zarja, ampak so bili vanje uprti pravi sončni žarki, ki so prihajali naravnost od velike rdeče sončne kroglice, ki se je nenadoma dvignila iz pohorskih slemen.

Sedaj je nastopil pravi dan. Ves širni prostor med nebom in zemljo, kolikor sem ga mogel zajeti z očmi, se je napolnil s pepelnasto, skoraj prosojno barvo. Ta praznična svetloba je srkala vase dolinsko meglo, ki se je zmerom bolj stikala k zemlji in se skrivala med loge in travnike. Nadnaravno velika, orjaška drevesa so začela moleti iz meglene dna, potem so prišli na vrsto robovi valovite doline, ki so razsekali meglo na nešteto podolgovatih jezikov, dokler se niso pokazale domačije, vsepovsod raztresene, na-

Lovro Kuhar – Prežihov Voranc (1945)

posled pa se je prav na dnu doline pokazala mala vas z visokim, gotskim zvonikom.

Medtem ko se je spreminjala podoba doline, se je spreminjalo tudi sonce. Ko je vzšlo izza Pohorja, je bilo podobno veliki, žareči krogli, potem pa je postajalo bledejši in manjše. Nazadnje se je obdalo z močnim vencem, ki je bil svetlejši kakor njegova sredina. Iz tega venca so začeli potem štrkati na vse strani daljši in krajši žarki, ki so bili podobni žarečim strelam. Kmalu ni bilo več mogoče pogledati v sončno kroglo.

Kakor me je zjutraj, ko sem vstajal, strašno imelo in sem še, gredoč na pašo, včasih spal, tako silno rad sem gledal jutro, ki je vstajalo pred mojimi očmi. Tega vstajanja se nisem mogel nikoli nagledati. Vedno sem pri njem odkril kaj novega in kaj lepšega. Posebno takrat, kadar sem pasel Na vrhu. Tam me paša ni veliko motila, ker se je žival pasla kakor uš. Pogled z vrha je bil že sam po sebi lep in za oči prava paša. Toda bilo je še nekaj drugega zraven, kar je delalo vstajenje jutra še lepše. Naš vrh se je ob jutranjem

svitu za nekaj ur potapljal v dobo tisočernih glasov, ki so se zlivali v veličastno, brnečo, prečudno pesem ali godbo. Ta godba je prihajala iz neštetihih ptičjih grl in donela iz brezovega grmovja in z vej visokih macesnov, prihajala je iz vlažne, napojene zemlje in trave, prihajala je s tankih macesnovih in brezovih vej, ki so bile neslišno napete v jutranjem zraku in se šibile pod razkošno roso, čeznje pa je drgetal nevidni lok prvih jutranjih vetričev. In ta mogočna godba mi je prevzela srce, da sem nekako onemel strmel nad ta čudni, v roso vtopljeni vrh. Vse te lepote, ki se je razprostirala okrog mene, in vse te godbe, ki je brnela v mojem mladem telesu, pa se nisem zavedal, kakor se tega zaveda kdo, ki jo opazuje ali posluša pri polni zavesti, ampak sem bil tesno zrasel z vsem, kar me je obdajalo in kar sem občutil, ko da je vse to del mojega lastnega bitja. Zdelo se mi je, da včasih gledam samega sebe.

Iz takih misli me je vedno prebudil sopihajoč, težak glas, ki je prihajal od daleč po zraku in je odmeval po brezovju in macesnovju nad mojo glavo. To je bil glas težkih, parnih kladiv, ki so butala doli v dolini, kjer je stala velika tovarna. V tej tovarni še nisem bil nikdar in sem jo mogel le od daleč gledati. To sem mogel le, če sem se napotil čez brezov pašnik na drugo stran našega vrha. Toda ni me preveč vlekle k njeni podobi, ker zame ni bila lepa. Bila je črna in sajasta, en sam kup zamaknjenih stavb, nad katere je molelo kakih šest ali osem visokih dimnikov. Iz teh dimnikov se je neprestano valil masten in črnkast dim, ki je zasmrjal celo severno dolino. Vedel sem tudi, da iz teh dimnikov ponoči švigajo plameni, ker sem šel z očetom nekajkrat ponoči v mlin in sem to sam videl. Od tistega časa me je bilo tovarne strah. Ta črna tovarna je bila tudi še drugače slabo zapisana v mojem srcu. To sem imel od očeta, ki ni maral tovarniških delavcev, čeprav je bil tudi sam delavec. Tovarniški delavci so se ob nedeljah pri cerkvi postavljali s srebrnimi verižicami, z velikimi tolarji na lajbičih, z zelenimi klobuki, za katerimi so se šibili gamsovi repi. Moj oče teh ljudi ni maral tudi zato, ker so večinoma koj začeli nemškutariti, brž ko so povohali v tovarno. Vse to ga je odbijalo od njih, čeprav je bilo znano, da so fužinarji veliki

reveži. Toda moj oče je bil takrat gotovo še večji in še bolj zapuščen revež, kakor so bili fužinarski delavci, ker je bil poljski delavec.

Ko sem tega jutra spet začel butanje tovarniških kladiv, sem se takoj znašel sredi resničnega sveta. Prenehal sem biti del narave, ki me je obdajala, postal sem to, kar sem bil: pastirček, ki je zgodaj zjutraj pasel bicke nekje na zapuščenem vrhu. Lepa harmonična godba, ki je še malo prej zvenela skozi macesnovje nad mojo glavo, je zdaj prenehala, ker jo je razsekal odmev parnih kladiv. Celo jutranji zvon, ki se je glasil iz druge doline pod menoj, mi ni mogel več priklicati prejšnje zamaknjenosti.

Nenadoma sem od nekod začel človeške glasove. Začel sem oprezovati naokrog, toda nikjer nisem mogel opaziti živega bitja razen svojih ovč, ki so mulile travo tam med brezami. Čez naš hrib je šla gozdna vozna pot, ki je vodila iz doline, kjer je stala tovarna. Ta pot je bila samotna in le redkokdaj so po njej hodili ljudje, nikdar pa še nisem tih videl koga ob tako zgodnji uri. Nedvomno je šel nekdo na vrh. Kdo je bil, še ni bilo videti, ker so pot zakrivala breze. Meni to ni bilo povšeči. Bil sem samotarske narave in sploh nisem rad srečeval ljudi. Na tihem sem se tujih ljudi bal, ali pa sem jih celo sovražil. Kdo bi neki hodil tod ob taki uri, sem si mislil in stegoval vrat proti tisti strani, od koder so prihajali glasovi. Nenadoma pa sem zagledal skozi brezovo grmovje celo gručo ljudi, ki se je bližala vrhu. Šli so počasi, moški in ženske pomešani, in celo nekaj otrok je bilo zraven. Vse je bilo praznično oblečeno in vse veselo razpoloženo. To je bilo videti že od daleč. Poznalo se je tudi, da je družba zatopljena v živahen pogovor, ker so nekateri mahali z rokami. Nekateri pa so mrmrali neko pesem.

Bili so še tako daleč, da nisem mogel razločiti, kaj in kak jezik govorijo. Toda zdaj jih nisem utegnil več poslušati, ker so se vedno bolj bližali. Zvest svoji nezaupljivosti sem hitro skočil med grmovje in se potuhnil za debeli macesen, ki je zakrival mojo postavo. Iz tega skrivališča se je dalo nemoteno gledati na družbo, ki je prihajala vedno bliže. Ovce me niso skrbele, ker so se mirno pasle nedaleč med brezami.

Skupina ljudi se je medtem

Shu Chou Sjun (Kitajska): Prvi maj
Ilustracija v kitajski izdaji Solzic (Peking 1980)

Delo je revnega last, bogatemu v čast.

Špikove bodice

Pravijo, da menda bo potrošnik kralj. Saj to je že, vendar brez kraljevske zakladnice.

Če je potrošnik kralj brez krone, sem pa že rajši minister brez listnice.

Proračun države je povsem v skladu s fizikalnimi zakoni. Bolj je politično vroče, bolj se širi.

Spominjam se transparentov: »Tovarne delavcem!« Zdaj gledam transparente: »Tovarni ne damo!« Prej in zdaj je bilo vse režirano. Zamenjajmo režiserje!

Večina proizvodnje v industriji teče še vedno na račun pridnih rok, le-te pa odpuščamo.

Bližajo se nove volitve. Hvala Bogu, ali politiki. Spet bomo en teden bolje živeli.

Cene vrtoglavo zvišujejo. To je v redu. Vsaj nekje bomo prvi v Evropi.

Spominjam se, kako so propagirali neuvrščenost. Bolje bi bilo, če bi propagirali nespametnost. Tu je več možnosti za uspeh.

Najprej sem živel SOLID-NO, potem SOLID-ARNO, zdaj pa SOLIDERNO.

Tudi narava ni več z ljudstvom. Zdaj nam vetrovi nosijo pesek v oči celo iz Sahare.

Počutim se kot poslušen kužek. Jest mi dajo, kolikor sami hočejo, pazim na vse okoli sebe, lajati pa si tako in tako ne upam.

Odkar ne morem kupiti kruha, imam najraje knjige. Z majonezo...

Poudarjajo skrb za delavca. Menda zato, da ne bi prehitro crknili...

Čimprej je treba vse sprivatizirati. Le tako bomo vedeli, koga je treba za jajca...

Žena pravi, da premalo zaslužim. To ni res! Zaslužim veliko, samo dobim zelo malo.

že tako približala, da smo bili skoraj vstric. Jaz sem se priljubil tesno k macesnovemu debelu, da bi me nikakor ne mogli odkriti. Sedaj sem že razločil posamezne besede, toda nisem mogel razumeti, o čem govorijo. Nekaj pa me je pri njih zelo presenetilo, vsi od prvega do zadnjega in celo tista dva ali trije otroci, ki so šli zraven, so imeli v gumbnicah zatakane lepe rdeče nageljne. Vsi so žareli v obraz, ko da bi bili zelo razgreti, čeprav pot ni bila naporna in je ob tej jutranji uri na vrhu celo prijetno hladno. Ženske, ki so šle z družbo, so se smejale tako razposajeno, kakor se smejijo dekleta, kadar gredo ob lepih nedeljah v cerkev.

Vse to ni slabo vplivalo name, toda kmalu je padla vmes temna senca, ki je na mah vse pokvarila. Zapazil sem, da imajo moški po vrsti vsi velike, srebrne verižice in svetle tolarje na lajbičih. To me je prepričalo, da so to ljudje iz tovarne, ki sopiha v dolini, in postal sem slabe volje. Mislil sem, kakor je mislil moj oče, da so to slabi ljudje. Zdaj sem se še tesneje skrtil za macesno deblu.

»Oh, bicke, bicke, kako je to lepo...!«

Skupina ljudi se je ustavila in nekaj žensk je z iztegnjenimi, golimi rokami, v katerih so držale kruh in žemlje, začelo korakati proti moji mali čredi. Čreda pa, ki ni bila vena žena ljudi, se je odmaknila nazaj v goščavo, medtem ko se ženske niso dale odgnati in so še dalje silile za ovcmi. Za bickami se je pognala tudi belo oblečena deklica z žemljo v rokah in mi pri tem prišla že za hrbet, pa me še ni opazila. Deklica je bila malo večja od mene in je imela gole, bleščeče lakti. Na prsih je nosila rdeč nagelj. Ko sem jo tako videl stati med belimi brezami, se mi je zdela čudno lepa.

Tedaj me je deklica nenadoma zapazila.

»Poglejte pastir!« je zaklicala vzradoščena proti skupini, ki je ostala na poti.

Na njene besede se je vsa družba obrnila proti meni in od zadrege mi je udarila vsa kri v glavo. Nekdo je vzkliknil:

»Poglejte, tako majhen pobič, pa že pase!«

Jaz sem nemo strmela v belo deklico, ki je stala pred menoj.

Ker se nisem ganil izza macesna, se mi je dekle začelo približevati. Njen obraz se je veselo smejal in kazala mi je dve vrsti svojih belih zob. Napadala me je volja, da bi pobegnul izpred nje in se skrtil v goščavi, toda neka topla notranja moč me ni pustila z mesta, zato sem ostal, kjer sem bil.

Dekle se je tedaj približalo macesnu in obstalo korak pred menoj, strmelo je nekaj

časa vame s svojimi velikimi ogljenimi očmi, potem pa mi je nenadoma reklo:

»Zakaj se bojiš...?«

Hotel sem ji odgovoriti, da se ne bojim in da me je le sram mojih bosih nog in moje revščine, pa nisem mogel spraviti besedice iz ust.

Nekaj časa sva si tako stala nasproti in molčala. Skupina ljudi, kateri so se zopet pridružile ženske, ki so prej iskale ovac, je na gozdni poti tudi obstala in gledala vame in deklico. To je trajalo dolgo precej časa, toda zame je bilo soočenje le kratek blisk. Tedaj je na poti rekel ženski glas:

»Sram ga je, ker ni vajen toliko ljudi.«

Neki drugi glas pa je rekel:

»Lenkica, daj mu nageljček, da bo tudi on vedel, da je danes prvi maj...!«

Tedaj je Lenkica, kakor je bilo deklici ime, vzela nagelj s svojih prsi in mi ga pomolila z dolgo bleščečo roko. Njene oči so pri tem globoko žarele in se zasadiše v moje oči.

Jaz sem počasi vzel njen nageljček in se pri tem dotaknil njene roke. Ta dotik mi je čisto zmešal glavo. Na mah sem izgubil prisotnost duha in sem z nageljnomo v roki zdirjal v goščavo ter se tako skrtil dekletu in skupini ljudi na cesti. Še zahvaliti se nisem mogel dekletu za prekrasni dar.

Ko sem bil v goščavi na varnem in sem vse premislil, me je skoraj postalo sram tega, kar sem storil. Toda družbi z deklico je menda to zelo ugajalo, zakaj slišal sem prešeren smeh. Nato je družba veselih ljudi začela peti neko pesem, ki je nisem razumel in ki sem ji prisluškoval z utripajočim srcem, dokler se ni izgubila visoko pod vedrim nebom tega zgodnjega dne.

Potem je skupina ljudi izginila na drugo stran vrha in jaz sem ostal sam s svojimi ovcmi. V samotni sem potem pretehtal vsako besedo, ki sem jo slišal na vrhu. Beseda »prvi maj« je bila posebno poudarjena in zato se mi je vtisnila v spomin posebno močno. Saj sem tudi nagelj dobil od deklice za prvi maj.

Takrat vsega tega še nisem razumel, ker sem bil še premajhen. Bilo je še v stari Avstriji. Pozneje sem šele zvedel, kaj pomeni prvi maj. V stari Avstriji delavstvo prvega maja ni smelo praznovati, kakor ga praznujemo danes mi. Praznovati so si ga upali le najbolj pogumni ljudje.

In med njimi je bila tudi tista bela deklica sredi zelenih brez, ki mi je podarila nageljnove cvet, čeprav me ni poznala in sem bil zanjo le ubog pastirček, ki je bicke pasel.

Od tistega jutra se ljudi iz črne tovarne v dolini in tudi same tovarne nisem več bal. To je bil moj prvi Prvi maj.

Skok v Južno Ameriko

17.

Nevarnejši za življenje sta bili dve drugi situaciji pred skoraj dvajsetimi leti. Vseeno pa se ju še kako dobro spominjam. Za obe sem bil namreč povsem sam kriv, saj sem se znašel v dvomljivem položaju po lastni pameti oziroma po lastni neumnosti.

Po končanem delu v campu Loyalton 1972. leta blizu nekdanjega znamenitega Woodstocka (velik hipijevski koncert konec 60-tih let) sem kupil letalsko vozovnico, s katero sem se nekaj tednov z avioni prevažal po Ameriki. Takrat niti pomislil nisem, da bi spal v hotelih, pa tudi denarja nisem imel dovolj, tako sem spal v spalnih vrečah po letališčih ali pri ljudeh, ki sem jih srečeval na tem potovanju. Včasih pa je bilo letališče zaprto, pa tudi nobenega povabila za nočitev nisem dobil.

Tako je bilo, ko sem ob enajstih ponoči priletel v Phoenix, glavno mesto Arizone, ki leži v bližini mehiške meje. Letališče je precej izven mesta, v puščavi, ki se razprostira daleč naokrog. Bila je temna in vroča avgustovska noč. Namesto da bi si našel prostor za spanje blizu letališča, na parkirnem prostoru, sem se zaradi motečih luči odločil oditi bolj vstran. Po cesti sem tako zakorakal v puščavo, v temo, ki je postajala vse gostejša, čim bolj sem se oddaljeval od letališča.

Ustavil sem se ob drevesu, nekaj deset metrov stran od ceste, ki je vodila od letališča do Phoenixa; po tej cesti zaradi že zaprtega letališča tako ni bilo nobenega prometa. »Tu bom imel tišino, temo in mir,« sem si mislil. Utrujen od celodnevnega frčanja z avioni in precej neprepan od noči, ki sem jih prebil v neudobni spalni vreči, sem razprostrl svojo oranžno češko vrečo in zaspal.

Ne vem, kaj me je čez nekaj ur dvignilo pokonci. Ure tako nikoli nimam, vendar je morala biti nekje med eno in drugo jutraj. To ni bil šum, tudi sanjal nisem. Uspedel sem se in pogledal proti letališkemu zgradbam. Ugledal sem pet ali šest črnih silhuet, ki so pahljačasto razporejene korakale proti meni. Takrat so bili še kakih petdeset metrov oddaljeni od mene in so hodili po cesti. Seveda so me zagledali, ko sem se usedel pokonci.

Ne morem opisati, kaj je bilo grozečega v teh postavah. »To ne kaže na nič dobrega,« me je prešinilo. »Zakaj za vraga sem se umaknil tako daleč vstran od letališča v to divjino?«

Vendar za kakšno daljše razmi-

šljanje ni bilo več časa. Postave so se približevale. Videl sem, da so bili vsi Mehikanci, vsi oblečeni v ozka črna oblačila. Ne vedoč, kaj storiti, sem se bedasto postavil pokonci. Brez besed so se mi približali. Prav tako brez besed so me obkrožili. »Hi,« sem izustil in se poskušal kislno nasmehnuti.

Nobenega odgovora, nobene reakcije. Usedel sem se nazaj na vrečo in jih gledal. Njihovi obrazi so bili v senci nerazločni, nepredvidljivi.

Po nekaj minutah večnosti se je njihov obroč okoli mene razklenil in v pahljači, v kakršni so prišli, so se brez besed oddaljili.

Kombinacija strahu in zaspametne ideje. »Samo da so odšli. Naj gredo k vragu.«

Zleknil sem se spet na spalno vrečo in zaspal.

Vendar me je čez nekaj ur spet spreletel nekakšen opozorilni signal. Ni mi jasno, zakaj in kako sem se takrat prebudil. Instinktivno sem se dvignil in pogledal v smer, kamor je prej odšla skupina Mehikancev.

Vendar groza. Ista skupina se je spet vračala ob cesti nazaj proti meni. Enako počasi, enako brez besed.

»Zakaj nisem odšel spat bližje k letališču, k zgradbam?« me je zatreslo nekje v podzavesti, kajti bil sem tako zaspal, da sem komaj držal oči odprte. To pot nisem niti poskušal vstati, le usedel sem se spet na spalno vrečo, se naslonil nazaj na komolce ter topo gledal predvse oziroma vanje in čakal. Enako kot prvič so prišli do mene ter me v popolni tišini spet obkrožili. Zanimivo je, da se ne spominjam prav nobenega obraza, nobene poteze izpod velikih klobukov. Vsi so mi bili povsem enaki. Vse skupaj je ponovno trajalo nekaj minut, nato pa so se počasi obrnili in nadaljevali svojo pot proti letališču. Izmučen sem spet padel na vrečo.

Od takrat naprej ne spim več sam na opustelih ali kakorkoli nevarnih krajih. Še sedaj me zmrzajo, vsakič ko se spomnim teh dveh morbidnih srečanj. Nikoli nisem zvedel, ali sta bili ti srečanja res nevarni, ali je šlo za kakšno mehiško tolpo, ki jih je ob ameriško-mehiški meji kar nekaj, ali je šlo le za naključne sprehajalce.

Plavanje na odprto morje tako v solo izvedbi ali v družbi pa sem se enkrat za vselej odvalil v Eilat, v izraelskem mestecu na končni točki sinajskega polotoka. V dvomesečnem delu v izraelskem

Piše:
Bogomil
Ferfila

rudniku bakra Timna Copper Mines sem se dobro spoprijateljil s tremi izraelskimi kolegi, ki so skupaj delali v računovodstvu rudnika. Skupaj smo za izraelsko novo leto v začetku oktobra odšli na enotedensko potovanje po takrat še izraelskem, po zadnji vojni in danes pa egiptovskem Sinaju.

Vsak od trojice mojih prijateljev je bil pojava zase. Moshe je bil asketsko miren, visok, suh, le sem in tja je izustil kakšno besedo. Jitezak je bil debelušen in živčen možakar, zaljubljen v klasično Evropo, njene koncerte in umetnost.

Oba sta bila pacifista, kar je v Izraelu bilo in je izjemno redko. Obenem je to bila precejšnja stigma, saj nikjer druge nisem nikoli srečal ljudi, ki bi tako resno in domoljubno jemali vojsko in služenje armadi kot v Izraelu. V miniaturnem Izraelu, utopljenem sredi arabskega morja, je vojaščina sila resna eksistencialna zadeva. Tudi zato se služenju vojaškega roka nihče ne poskuša izogniti. Nekoliko manjše navdušenje sem opazil pri izraelskih dekletih. Že 1973. leta je bilo opazno, da nimajo pretirane bojne vneme, kar je še kako razumljivo. Fantje služijo vojsko tri, dekleta pa dve leti, nato pa jih vsako leto za nekaj mesecev pokličejo še na vojaške vaje. Veliko se jih s teh vaj oziroma služenju vojaškega roka tudi ne vrne. Palestinski gverilci dnevno na vseh koncih Izraela vpadajo vanj in žrtve padajo na obeh straneh. Seveda na izraelski strani precej maj, saj so razvili izjemno učinkovit sistem kontrole in obrambe obmejnega pasu.

Tretji je bil padalec Haim Teichman. Manjše postave, nabit, temen in črnolasi – eden od mojih zelo redkih velikih prijateljev, ki sem jih imel ali jih še imam v tujini. Po mojem prihodu domov sta mi prva dva pisala, da je bil Haim v vojni, ki se je pričela takoj po mojem odhodu iz Izraela, poslan na Sinaj in ranjen v glavo. Od takrat nisem več slišal o njem. Nekajkrat sem mu pisal, vendar odgovora na moje pismo nikoli ni bilo.

S Haimom sva po službi večkrat odšla na kopanje. Za eilatsko plažo je bila značilna neposredna bližina letališča in avioni, ki so ti vsake toliko časa preletavali tik nad glavo. Druga posebnost plaže

Kljub vsemu se zgodi

Rad bi Vam napisal zgodbo. Zgodbo iz današnjih dni, dni, ki hočejo v jutri in ne v včeraj.

Zgodilo se je tam na sončni strani Pohorja; ne kraji in ne ljudje niso pomembni. Gre za njihova dejanja!

Na uho mi je prišlo, da je na tej sončni strani Pohorja, v vasi, ki se je nekoč že zapisala v zgodovino, kar dvakrat maševal škof, ker so bili svojega župnika odslovili. Oni »gospod« so bili pretrdi za Pohorje.

Možakar, ki se je naveličal življenja, ko je južnik potegnil čez Slovenijo, se je na to pomlad odločil omiliti vrvi in končati svoj vsakdan. In tu se je živel strokovno rečeno v konkubinatu, po domače na koruzi, po farško pa v neposvečenem zakonu.

Kljub vsemu pa je bil del vasi in del vaščanov. Nežno so hoteli, da ga pokopljejo, kot se spodobi, in skrivali, da je končal na vrvi, ker bi »ta mladi gospod« v tem primeru vaščana pokopali za zidom vaškega pokopališča.

Ni pomagalo, zakon je bil neposvečen, novice pa se razvedo, četudi je glavna farška ženska prišla pojasnit zadevo in hotenje složnih vaščanov. In tu se je utrgalo, ker so »gospod« tudi pri verouku začeli uporabljati fizično silo, da bi z njo uravnali um otrok in posredno tudi vaščanov.

Ti pa k škofu, že od prej večši državne in cerkvene samouprave ter soupravljanja. In se je zgodilo. Najprej je dvakrat maševal škof, sedaj hodi župnik iz doline!!!

Velika noč je za nami, pred nami je tudi odločilni aprilski dan, ki se ne more več poimenovati po OF, za njim pa v rdeči nagelji vpeti 1. maj.

DAJMO, SOUPRAVLJAJMO SVOJE LASTNO DELO, NJEGOVO OBLAST IN ČAST!

Milan Bratec

je bilo neverjetno hladno morje. Kljub vsakodnevni vročini, ki poleti niha med 40 in 50 stopinjami, (in je izjemno suha), je bilo morje tako mrzlo, da si komaj zakorakal vanj. To je verjetno posledica izjemno močnih tokov, ki krožijo po tem delu Rdečega morja. Vendar pa o njih vse do mojega in Haimovega plavalnega projekta nisem premišljeval.

Mesto Eilat leži na skrajnem koncu Akabskega zaliva. Nekaj kilometrov vzhodno od njega poteka jordanska meja in prav tako na obali leži mesto Akaba. Zahodno od njega je vzdolž obale razmeščena izraelska vojaška baza, kjer so palestinski gverilci v vojni 1968. leta (se pravi 5 let prej) zminirali izraelsko vojaško ladjo.

Ko sva s Haimom tako nekega dne popoldne spet prišla na plažo, sva daleč v zalivu zagledala zasidrano srednje veliko tovorno ladjo. Drug drugega sva pričela dražiti, če si upa plavati tako daleč do ladje in nazaj. Vsak je pripovedoval, kako dober plavalec je, in končno sva se odločila, da do ladje plavava oba.

Kolikor se spominjam, tudi Haim ni bil prav dolgo v Eilat, vendar je vseeno čudno, da ni nič vedel o Rdečem morju in njegovih zahrbtnih tokovih. Rdeče morje je namreč dobro poznano tako po morskih psih kot tudi po njegovi specialnosti – veliki ubijalski ribi barakudi. Nekaj dni pozneje sva v časopisu brala, kako je nekaj deset kilometrov vstran od Eilata, v Sharm el Shaikhu morskii pes odgriznil nogo nekemu izraelskemu vojaku, ki se je kopal malce stran od obale. Nama kaj takega ni padlo na misel in nekje ob šestih popoldne sva se vrgla v morje in pričela plavati k omenjeni tovornjaki.

Čudno se mi je zdelo, da tako hitro napredujemo. Bilo je videti kot da naju valovi nosijo vse bližje k ladji, in obala je hitro ostajala daleč za nama. Kopalci so bili le še drobne pikice na obali in vse bolj sva se približevala zarjaveli tovorni ladji.

Znano je, da razdalje niso nikjer tako varljive kot prav na morskii gladini. Vse je videti mnogo bližje, kot je v resnici. Ko sva plavala in plavala, se je že pričel spuščati mrak. Hoteli na obali so drug za drugim pričeli prižigati luči. Ladja je postajala vse večja, različno sva je videla ogromne člene verige sidra, ki ga je vrgla v morje. Po nekaj zamahih z roko sva bila pri njej. Obesila sva se na verigo, ki je negibno prebadala vse bolj razburkano in razdivjano morskii gladino okrog naju. Tako. Najina »naloga« je bila opravljena. Sedaj se je le še potrebno vrniti nazaj.

Bila je še skoraj popolna tema. Daleč vstran sva videla hotelske luči, vzhodno od naju so migotale drobne pikice iz jordanske Akabe. (Nadaljevanje prihodnjici)

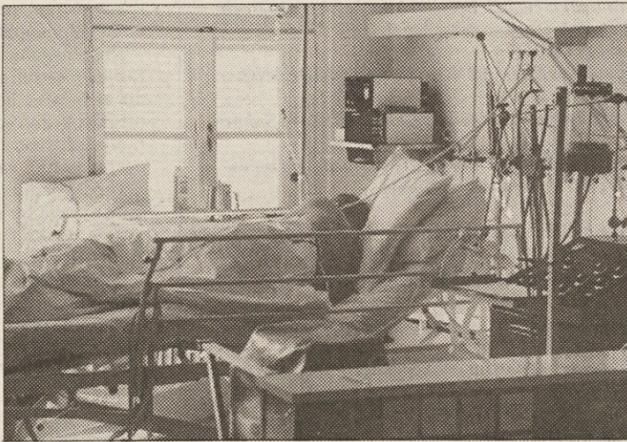
BOLNIK KOT ČLOVEK, NE ŠTEVILKA

Že dve leti je, kar se je rodila zamisel o ustanovi posebne negovalne bolnice v Ljubljani. Gre za bolnico, ki naj bi, preprosto rečeno, »počlovečila« medicino, gojila drugačen odnos do bolnika, do boleznin in do zdravljenja. Predvsem s celostno, strokovno nego duše in telesa. Vsaj tako sveto zatrjujejo člani iniciativnega odbora, s primarjem dr. Vasilijem Cerarjem na čelu.

Zdravstveni svet, najvišji strokovni organ v zdravstvu, je zamisel o takšni bolnici ocenil kot nesprejemljivo, saj imamo že sedaj preveč bolnišnic. Še najbolj pa je opazen očitak zdravstvenih strokovnjakov, da bi negovalna bolnišnica prerasla v specializirano kliniko, da gre za prikrite ambicije nekaterih članov iniciativnega odbora. V Sloveniji je na tisoč prebivalcev več kot šest bolniških postelj, do leta 2000 pa naj bi število postelj zmanjšali na pet postelj na tisoč prebivalcev. Vse lepo in prav. A zagovorniki negovalne bolnice menijo, da bi jo vgradili v že obstoječe zdravstvene zmogljivosti, saj je menda samo v UKC kar tisoč postelj preveč. Vprašati bo treba tudi ljudi, ne le strokovnjake.

Takšna negovalna bolnica, s približno sto bolniškimi posteljami za začetek, bo

v oskrbo sprejemala bolnike z različnimi boleznimi, različnih starosti, ki jim bodo nudili tudi psihološko oporo, lajšali tegobe in bolečine, vse tja do smrti. Psihološko bo pomagala svojcem tudi po smrti

Za naše zdravstvo je značilna hladnost bolnišnic

bolnika. Dostopna bo bolnikom in svojcem ob vsakem času. Poglavitna oblika dela bodo svetovanja, dnevna in nočna oskrba, kratke in dolgotrajne hospitalizacije.

Le delno se bo povezovala z javnimi zdravstvenimi fondy. Delno se bo financirala po samoplačniškem principu, delno prek raznih donatorjev, karitativnih ustanov. Silno pomembno bo prostovoljno delo upokoencev, redovnic,

svojcev in drugih. V tej bolnici ne bo drage, vrhunske, zapletene elektronske opreme. Skratka, drugačnost takšne bolnice je v njeni neključnosti v sedanjim sistem bolnišničnih ustanov, v pisanosti finančnih virov, v raznolikosti zaposlenih (stalno, delno zaposleni, prostovoljno delo), sodelovanju karitativnih ustanov ter vsesplošni odprtosti za bolnike in svojce.

»Ne lastimo si pravice do izvirnosti, gre za posredovanje potrebe, ki se je v svetu že uresničila,« razlaga prof. dr. Jože Drinovec. Vsi člani iniciativnega odbora prisegajo na takšno človeško pomoč bolniku oziroma umirajočemu, da se vse skupaj zazdi kot sanjska bolnišnica. A zabrenkali so na prave strune. Vajeni smo namreč hladnosti naših bolnišnic, ki se sicer ponašajo z visoko strokovno ravni. A bolnik potrebuje pogosto toplo besedo skoraj v enaki meri kot medicinsko zdravljenje. Razvoja medicine je prehitel človek.

Zdravniki, člani iniciativnega odbora, so posredno priznali, da se naša medicina bolj malo ukvarja s človekom kot celoto, ampak le z boleznijo in še to po tekočem traku. Včasih s takšno hladnostjo in iz takšne razdalje, da človeka kar zazebe pri duši. Bolnik je pogosto številka, postelja, čeprav ne moremo metati vsega medicinskega osebja v isti koš. Povsod so izjeme. Prav po tej, človeški plati, bi bila takšna bolnica lahko izživ ostalemu zdravstvu, bolniku pa v veliko uteho. Morda bi se potem manj zatekali k raznovrstnim alternativnim vračem sodobne civilizacije, ki iz nesreče ljudi kujejo lepe denarce. Zato ne kaže iskati rešitev le v odpiranju negovalne bolnice, ampak v počlovečenju medicine kot celote.

Marija Frančeskin

...in vrste pred specialističnimi ambulanti

Ruža Vreg, zdravnica: »Več kot desetletje spremljam težko pot bolnika od prvega pregleda do sprejema v eno od klinik. Opraviti mora potrebne, večkrat tudi nepotrebne preglede, tava od laboratorija do laboratorija, od ene do druge specialistične ambulante in za vsak tak, včasih nepotreben pregled, plača nemajhno participacijo.

Tavajoč tako od enega do drugega, se mu zdravstveno stanje slabša, zateka se tudi na urgenco, kjer čaka po nekaj ur na pregled. Ni majhno število bolnikov, ki so poslani nazaj domov z domnevimi diagnozami in oskrbljeni z injekcijami proti bolečinam ali celo s pomirjevali. Bolnika je možno sprejeti samo z napotnico zdravnika iz urgentnega bloka, večkrat pa tudi ne, ker mora lečeči zdravnik izdati napotnico. Čakalna doba za pregled pri specialistu je zelo dolga in, poudarjam, zelo draga.

Z ustanovitvijo naše bolnice bomo to prakso končali. Pogoj za sprejetje bo bolnik s svojo boleznijo. Pregledal ga bo zdravnik negovalne bolnice, ki mu bo postavil diagnozo in ga zdravil do popolne rehabilitacije. Tudi po odpustu iz bolnice bo naročen v posvetovalnico in bo skrbno voden potek njegovega zdravstvenega stanja. Nič ne bo tistega: »Saj smo vse naredili, kaj pa še hočete?«

Kaj pomeni hospitalizacija za bolnika, ki pozna svojo diagnozo, večina pa tudi ve, kaj jih čaka?

Najtežje so za kronične in težko bolne ljudi noči. Bolnik je sam, brez pomoči ob napadu bolečin in v depresiji, pa se nima kam obrniti. Hospitalizacija je zanj varnost, ve, da so ob njem sestre, ki mu bodo pomagale, in zdravnik, ki bo priskočil na pomoč. Take bolnike bomo sprejemali. Prihajali bodo po obsevanjih ali podobni terapiji nazaj k nam, kjer jih bomo hospitalizirali, negovali, in kar je najvažnejše, imeli bodo občutek varnosti.

Ponovno poudarjam, da naša bolnica ne bo hiralnica, ne bo bolnica za siromašne ljudi, to bo bolnica za bolne in prizadete ljudi, kjer bo ponovno ustvarjena vez bolnik-zdravnik in ne več številka-postelja-zdravnik.

INVALIDI PREMAGUJEJO OVIRE

V Ljubljani bo 5. maja ob petih popoldne na Prešernovem trgu protestni shod invalidov, s katerim želijo opozoriti na zapostavljenost, pa tudi na arhitekturne ovire, ki invalidom onemogočajo vstop v večino stavb. Gre za protestni shod v sklopu evropske akcije, ki jo organizira Evropska mreža za neodvisno življenje.

S postavljanjem informativnih stojnic, z blokadami invalidom nepristopnih stavb in javnih prevoznih sredstev, z obiski mestnih oblasti naj bi se tega dne v kar največ evropskih mestih in deželah začelo mednarodno gibanje za enake pravice prizadetih ljudi.

S protestnim shodom, ki ga bo v Ljubljani organiziral programski svet za odpravljanje arhitekturnih ovir pri mestu Ljubljana, želijo opozoriti na nedostopnost posameznih objektov in uličnega prostora, saj ljudje na vozičkih ne morejo samostojno na prireditve v Cankarjev dom, v lekarno, v banko. V Ljubljani ni javnega stranišča, ki bi bilo prilagojeno uporabnikom na vozičkih. V zadnjih treh letih je projektni svet uspel urediti dostop s posebnim dvigalom v opero.

Projektni svet namreč prevzema tako nadzor nad izdelavo načrtov kot nad izvedbo del v zvezi z odpravljanjem ovir. Ne gre le za spuščene robnike oziroma klančine za invalide z vozički, ampak tudi za izgradnjo posebnih semaforjev za slepe, osebna dvigala v stanovanjskih in javnih stavbah itd.

Republiška skupščina je že leta 1974 kot obveznost projektantov vgradila v zakonodajo tudi premagovanje arhitekturnih ovir. Žal tega v praksi niso kaj dosti upoštevali. Mehанизem je vzpostavljen, a ne deluje. Ljubljana je v zadnjih nekaj letih uspela narediti program, ki ga zdaj počasi uresničuje. V Celju pravkar poteka akcija, kako prilagoditi invalidom dostop do važnejših stavb. Slovenske Konjice so lepo urejene za potrebe invalidov. Študijo o premagovanju arhitekturnih ovir so naredili tudi v Kranju, odziva pa ni nobenega. »Odločilnega pomena je osebni odnos do teh vprašanj,« poudarja Boris Šušteršič, predsednik društva mišično obolelih.

M. F.

VELIKA NOČ

V torek je bil na obisku v Mariboru Silvo Teršek, novinar Radia Slovenija. Pogovoriti se je želel tudi z dvema družinama, ki jima pomagamo. Skupaj sva obiskala družino Stanka V., delavca v Opekarni Košaki. Družino že nekaj časa poznam, pomagamo ji z občasnimi pomočmi, na domu pri njej pa prej nisem bila. Zakonca sta naju prijazno sprejela, brez zadržkov sta govorila o svojih stiskah, o svoji revščini.

Zaposlen je le oče, 20 let dela ima za sabo. Žena je delala v tovarni, tam sta se tudi spoznala, potem so prihajali otroci, pet, drug za drugim, toliko jih je bog dal. Ostala je doma, dela ni, pa tudi ni je priganjati v službo poleg skrbi za pet otrok in moža.

Revščino tolčejo. Le 8.300 tolarjev je znašala njegova zadnja plača. Zda delo ni, torej ne bo niti plače, so mu rekli.

Velikonočni prazniki. Stanko pravi, da ni veren. Velika noč je družinski praznik. Običaj je bil, da so ob tem prazniku šli v cerkev, da so nesli jedi k žegnju. Ni denarja

kričec primer

za praznične jedi, za malo šunke, klobaso in kar sodi zraven. Verjamem, da je prenekateri nedelja v družini minila s kosilom brez mesa. Ampak ta nedelja je nekaj drugega. Pričakovanja so večja, zato je tudi občutek žalosti in nemoči, ker si ne morejo zagotoviti prazničnega kosila, hujski. Skoraj ves čas pogovora ima Stanko solze v očeh, čeprav ga novinar tudi s hudomušnimi vprašanji skuša razbremeniti.

dobi. Saj to konec koncev niti ne bo nemogoče storiti. Ali bom izgovorila še eno denarno pomoč družini, pripravljena sem seči v svoj žep in jim tako pomagati pri uresnitvi njihovih želja. Problem velikonočnega kosila je rešljiv, jaz pa sem se še vedno mučila. V čem je in kakšna je krivda družine ali Staneta, da živijo tako? Razmišljala sem o tem, da taka pomoč je in ni rešitev, in mislila sem, koliko je še družin, ki ne bodo imele prazničnega velikonočnega kosila. Jaz jih ne poznam in vsem tudi ne bi mogla pomagati. Zakaj jemljem vse to tako osebno, zakaj trpim, zakaj mi še ob 10. uri zvečer, pred spanjem po mislih hodi ta družina in njihova stiska? Po drugi strani pa si mislim, hvala bogu, da sem še normalna, da me prizadene uboštvo ubožnih, ker le tako lahko pomagam. Hkrati pa vem, da ni prav, da so tako ubogi, da imajo vso božjo in človeško pravico živeti bolje, živeti drugače, omogočiti otrokom ne le lepši jutri, ampak tudi današnji dan.

Ali se je ob preobremenjenih mizah velikonočnih praznikov oglasila slaba vest tistim, ki so odgovorni za tako stanje, za bedne plače bednih ljudi, za lakoto?

Naj bo to tudi vam v razmislek!

Marija Eraković

Človek, ki ne dela napak, običajno nič ne dela.

BEG PRED BOSANSKO APOKALIPSO

Vojna, smrt, lakota, kuga. Prvi trije izmed štirih jezdecev apokalipse jezdijo te dni vstric širom po Bosni in Hercegovini, »mirni Bosni«, kot so ji včasih rekli. Za seboj puščajo razdejane in požgane domove, uničene tovarne, neposejana polja, sveže grobove. Podivjal je primitivni balkanizem, nad katerim se sicer zgraža ves svet – ne da bi proti njemu karkoli otipljivega pokrenil.

Prestrašeni ljudje bežijo na vse strani, da rešijo svoja gola življenja pa seveda življenja svojih otrok. Tudi k nam, v Slovenijo, bežijo v svoji hudi uri. Čeprav naša dobrodošlica ni bila ravno odprtih rok. Napovedujejo, da jim bodo zaprli mejo! Kakšna nepremišljenost in kratkovidnost je v takšnih izjavah, ki mečejo slabo luč na vse Slovence. Kot da ne vedo, da je napako lahko storiti, popraviti pa pozneje sila težko!

Od 10 do 15 tisoč beguncev

Kot ocenjujejo, je v času, ko to poročamo, pri nas že kakih 10 do 15 tisoč beguncev iz Bosne in Hercegovine. Streho nad glavo so dobili v različnih zbirnih centrih po vsej Sloveniji. Enega izmed njih, na Zeleni poti 20 v ljubljanskem Trnovem, kjer je bil svoje čase dom SCT, smo tudi obiskali.

Na dvorišču fantje igrajo košarko. V pritličju stavbe srečamo mlada dekleta iz Bosne, kakih 16 ali 17 let bi jim prisodili, ki urejajo in čistijo zaprašene sobe za ambulanto, za rdeči križ in še za kaj. Nekaj moških postopa po hodniku. Ne vejo, kam bi se dali.

Najprej smo se oglasili v čajni kuhinji dolge enonadstropne stavbe, na kateri je veliko znamenje rdečega križa. Skupina žensk, starih med 30 in 40 let, si je ravno kuhala kavo, ki jo je ena izmed njih v vsej naglici, ko so bežali, še zmogla stlačiti v žep potovalke. Kava je brez sladkorja, pa jih to ne moti. Tla v kuhinji so sveže oprana, še mokra. Ženske se opravičujejo, češ da nimajo copat. Skupina moških v jedilnici medtem posluša poročila.

V sosednji sobi se pogovarjamo z družino Hasanović, ki ima hišo kakih 20 kilometrov od Zvornika. Skupaj so pribežale tri žene treh bratov – ime jim je Vernesa, Zilka in Rakina – skupaj s svojimi otroki.

Tudi eden izmed njihovih mož je med njimi. Pripoveduje, kako je prišlo do vojne v Zvorniku, ki leži tik ob Drini. Že na bajram, največji muslimanski praznik, ki je bil 4. aprila, je prišlo v mestu do delitve policije. Srbska policija je odšla v drugi kraj, Karakanj. Tam se je namreč zbirala srbska policija. Povod je bilo približevanje arkanovcev, znanih po svoji krvoločnosti.

mogli naprej. Ne vejo, kaj se je potem z njimi zgodilo.

Vprašam, če je katera med njimi na svoje oči videla, da so koga ubili. Oglasila se je najstarejša, Rakina, in povedala, da je na svoje oči videla, kako so za bajram ubili muslimana iz njene vasi. Kar tako na lepem so začeli streljati v skupino ljudi. Arkanovci pa so bili skupaj z vojsko. In da je vojska odkrito na strani Srbov. Tega niso mogli verjeti, dokler se o tem niso sami pričali.

Muharem, Vernesin soprog, pove, da gre pri vsej zadevi za preizkušen scenarij. Najprej so govorili, da so Srbi ogroženi, da jih ogrožajo muslimanski ekstremisti. Nato so začeli izseljevati srbske družine, potem začeli groziti z bombnimi napadi. Na koncu so se ljudje prestrašili in začeli bežati. Tako se je pripetilo tudi pri njih. Njihova sosedka, Srbkinja, ki se je bila izselila že kakšna dva tedna poprej, je

Skupina beguncev iz Zvornika

Milica Slokar z republiške uprave za zaščito in reševanje: »V Sloveniji je odprtih že 13 zbirnih centrov za begunce. Vsak, ki pride, dobi toplo mleko ali čaj in kruh. Zadnje dni odpiramo v povprečju po tri centre na dan. Zdaj je registriranih že blizu devet tisoč beguncev iz Bosne in Hercegovine. Nekateri pa pridejo naravnost k svojem. Mnogi med njimi se ne prijavijo. V zbirnem centru v Trnovem je skupno 320 ljudi – od tega 150 otrok, 112 žensk, 58 moških. Otroci so zvečine stari do 14 let. Ljubljana je že polno zasedena. Zdaj jih pošiljamo drugam, zvečine v nekdanje vojašnice. Avstrija je samo včeraj sprejela 800 beguncev. Ljudi prosimo za pomoč v hrani, plenica, praških, toaletnih potrebščinah...«

Iz Sarajeva je pravkar prispela mlada ženska z materjo in dvema otrokoma

»Ko smo slišali, da prihajajo arkanovci, smo v naglici stlačili v cule najnujnejše in se kar peš odpravili na pot,« je rekla Vernesa. »Pešali smo kakšnih sedem kilometrov po snegu, nato pa se z avtobusom odpeljali do Tuzle. Iz daljave, približno štiri kilometre daleč, smo slišali pokanje bomb, ki se je vse bolj približevalo.« Ljudi je zgrabila panika in so se začeli množično zgrinjati v Tuzlo.

Zaprta pot v Avstrijo

V Tuzli se je zbralo približno 30.000 ljudi iz Zvornika. Tlačili so se v avtobuse, v železniške vagonce, pač tja, kamor se je kdo mogel stlačiti. »Naša družina je hotela v Avstrijo, vendar pa so nas na meji zavrnil, ker nismo imeli potnih listin,« je povedala Zilka. Kakšnih tri tisoč muslimanov so na poti v Tuzlo zablokirali četniki, tako da niso

Dekleta so zavihala rokave in pridno čistijo

napovedala, da bo »bajram krvav«. To pomeni, da je bilo že vse vnaprej načrtovano.

Muslimani so se morali v večini izseliti, čeprav predstavljajo v občini Zvornik 58

odstotkov prebivalcev od skupno 81.000. Drugi so Romi in Srbi, nekaj pa je tudi Hrvatov. »Ko smo bežali smo poslušali radijsko postajo Zvornik. Zasedli so jo četniki in vrteli po njej četniške pesmi. Zavzeli so vse mesto. In kar je za muslimane najhujše, kar jim pomeni največjo žalitev, je to, da so na vrh džamije razobesili srbsko zastavo. Celotovararnam v Zvorniku so nadedli srbska imena.«

Sam v svoji hiši

Kaj je zdaj z njihovimi hišami, ne vedo. Po telefonu jim je uspelo priti v stik le z nekim sorodnikom v Zvorniku, ki je ostal zaprt v svoji hiši. Povedal jim je, da je na lastne oči videl, kako so prišli četniki k sosedu in ga na pragu hiše zaklali. Delajo po seznamu, na katerem je napisano, katere najpomembnejše ljudi morajo ubiti. Njegovemu znanecu je bilo zelo hudo, saj ga njegov dobri znanec od poprej, po narodnosti Srb, ni hotel več poznati in mu pomagati.

Tako je čepel čisto sam v svoji hiši, brez hrane. Kot je povedal, mu je ostalo samo še kakšna dva kilograma koruze. Pozneje so ga ponovno klicali, vendar pa ga niso mogli dobiti. Izvedeli pa so, da so ubili še kakšnih sto ljudi. Četniki hodijo po domovih in iščejo orožje. Toda muslimani orožja nimajo. Le redki so si ga sami kupili. A tudi s tem si ne morejo kaj prida pomagati. Kaj potem, ko porabijo tistih sto krogel, kolikor jih imajo na voljo? To ni nič...

Kako se počutijo tukaj, v Ljubljani. Pravijo, da je sicer vse v redu, da se zahvaljujejo Slovencem, ki so jim ponudili zatočišče. Hrano dobi-

vajo dvakrat na dan, otroci pa po trikrat. Najbolj jih pri vsem moti to, da nimajo toaletnega papirja, da ni nobenih brisač... Tudi praška primanjkuje. Ljudje pa so, čeprav v nesrečnem begunstvu, radi čisti, urejeni. Sicer pa so zelo skromni in hvaležni, da so na varnem.

Brat in sestra

Prisedel je slok fant, 17-letni Mirsa Kadrić, ki je hodil v drugi letnik srednje strojne šole v Zvorniku. Doma je sicer iz manjše vasi pri Zvorniku. Pribežal je skupaj s svojo dve leti starejšo sestro. Oče je ostal doma, da popazi na hišo. Ker pa ga mama ni hotela pustiti samega, je tudi ona ostala. Najstarejši brat pa je s skupino muslimanov ostal na Kula gradu, 500 metrov visoki vzpetini nad Zvornikom. Ničesar ne ve o tistih, ki so ostali – ne o mami, očetu in ne o bratu. V vasi, kjer je doma, ni telefona. V tovarni, kjer je bil zaposlen oče, se nihče ne oglasi.

Zelo mu je hudo. Smeh je povsem izginil z njegovega obraza. Rad bi si kaj kupil, a kaj, ko ima le jugoslovanske dinarje. Pove, da je med begunci srečal nekega starčka iz Sarajeva, ki se je v slepi grozi kar spraval na prvi avtobus za begunce, brez vsakega sorodnika, brez vsega, kar tako, iz strahu. Pove tudi o ženi z dojenčkom v rokah, ki so ji ubili moža, ona pa o tem še ničesar ne ve. Nihče pa si ji ne upa tega povedati.

Med skladovnico potovalk v jedilnici naletimo na mlado žensko z dvema majhnima otrokoma, ki je pravkar prispela, skupaj z materjo, z avtobusom iz Sarajeva. Stanuje v Hrastnici pri Sarajevu. Sedem dni je preživela z otroki v kleti. Pravzaprav je pribežala k staršem iz Modriča pri Doboju, kjer je ostal njen mož, ki je pri miličnikih. A ker tudi v Sarajevu vsak dan pogosteje padajo bombe, je sklenila zbežati, saj jo je strah za življenje svojih otrok.

Na pot se je podalo deset avtobusov, če ne več. Polovica ljudi je izstopila v Zagrebu, druga polovica pa je nadaljevala pot. Na meji so čakali debeli dve uri. Zdaj je tu, a še ne ve, kam jo bodo poslali, ker je povsod zasedeno. Komaj šestmesečni fantek Anes je v njenem naročju neverjetno miren, kot da bi pozabil jokati. Ko odhajam, se ozrem nazaj. S komolci si briše solzne oči. Kdo ve, kaj si je ta trenutek mislila – morda to, kaj je huje, biti v begunstvu ali poslušati žvižganje granat okoli ušes...

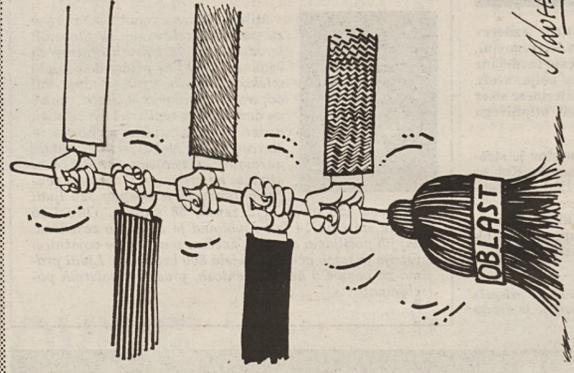
Marija Frančeskin
Slike: Sašo Bernardi

(drugi del)

April 1992
V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materijalnih stroškov...

- 1. Jubilejne nagrade
2. Nagrada ob upokojitvi
3. Solidarnostne pomoči

Viri: podatki Znanoda RS za statistiko

Proslava na Lisci

1. maja, ob 11. uri. Govoril bo dr. Ciril Ribičič. Organizator: SDP.

Krajepni svet sindikatov Lendava

Krajepni svet sindikatov Lendava tudi letos organizira praznovanje prvga maja...

OBMOČNI SVETI POSOČJA NOVA GORICA

Območni svet Posočja organizira prvomajsko srečanje '92 v Opatici selt na Krasu...

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV CELJE

Območna organizacija sindikatov Celje tako kot vsa leta tudi letos pripravila prvomajске shode delavcev in občanov celjskega območja.

Vsa zborovanja se bodo začela 1. maja ob 11. uri s krajšim kulturnim programom in slavnostnim govorom.

na Boču: Valter Jordan - predsednik območne organizacije sindikatov Celje.

na Gričku: Srečko Čater - predsednik sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije.

na Resevni: Ladislav Kaluža, sekretar območne organizacije sindikatov Celje.

na Smigovlji gori: Franc Bergine - predsednik sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije.

na Smohorju: Franci Klepč, predsednik sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in raziskovalni dejavnosti Slovenije.

Organizatorji bodo v sodelovanju s planinskimi društvi, gasilskimi društvi in gostinskimi organizacijami poskrbeli tudi za zabavno razvedrilni del prvomajskih srečanj.

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV PODRAVJA

»Pomagajmo pomoči potrebnim«

4. maja ob 11. uri na Maljski cesti 9, otvoritev sindikalne trgovine SINTRO

PVOMAJSKA SREČANJA

29. aprila ob 13. uri - Sidro Bresternica, postavljanje mlaja colnarina Galeb

30. aprila ob 19. uri - pri gasilskem domu v Rušah kresovanje

1. maja - budnica, Maribor, Lenart, Ormož, Ruše, Slovenjka Bistrica

1. maja ob 11. uri - colnarina Galeb - Sidro Bresternica, kulturni program, zabavni program s glasbo in gostinsko poudbo

1. maja ob 11. uri - na Boču, kulturni program, glasba in gostinska ponudba

1. maja ob 11. uri - Jeruzalem, kulturni in zabavni program, gostinska poudba

VES IZKUPIČEK OD PRIREDITVE JE NAMENJEN SINDIKALNEMU SOLIDARNOSTNEMU SKLADU ZA POMOČ

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV GORENJSKE

Prvomajska srečanja

ZSSS Območna organizacija sindikatov Gorenjske tudi letos organizira tradicionalna prvomajska srečanja, in sicer:

na Škofje Lohci

na Krzini gori, s pričetkom ob 11. uri

v Radovljici

na Sobci, s pričetkom ob 14. uri

na Jesenih

na Poljanah, s pričetkom ob 11. uri.

KAJ DELAJO v republiških odborih

Sindikata kmetijstva in živilske industrije
Svetka Vesel, sekretarka ROS: Republiški odbor Sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije je pretekli teden organiziral strokovni posvet za predsednika sindikata in kmetijskih združenj...

Table with 2 columns: Item, Amount. Includes 'I. enostavna dela', 'II. majni zahtevna dela', etc.

Upoštevana rast življenjskih stroškov po eskalacijski ključnosti 11,58 % 10,06 %

Sindikata komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Miloš Mikolič, sekretar: Na seji statutarne komisije smo obravnavali kar nekaj pomembnih zadev, in sicer osnutek statuta sindikata poklicnih gasilcev...

Sindikata poklicnih gasilcev

Miloš Mikolič, sekretar: Delegacija vodstva sindikata gasilcev je bila prejšnji teden na pogovoru pri Bojani Ušeničniku, direktorici Republiške uprave za zaščito in reševanje (RUZR)...

Sindikata finančnih delavcev

Milena Mirkovič, sekretarka: Čestitamo za praznik dela 1. maja. Veliko akcijo zbiranja pomoči za begunce iz Bosne in Hercegovine je organiziral naš sindikat Službe družbenega knjigovodstva...

v območnih odborih sindikatov

Območna organizacija ZSSS Domžale

Območna organizacija ZSSS je pred kratkim ustanovila tudi DOMSON, to je podjetje za organiziranje letovanj delavcev, organiziranje turističnih potovanj, izletov in ekskurzij ter turistično posredovanje...

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

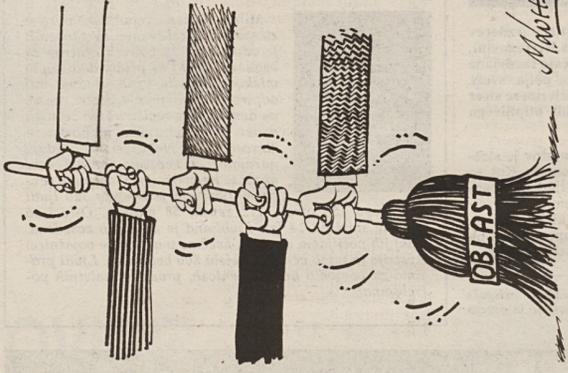
Sindikalna lista

(drugi del)

April 1992
V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materijalnih stroškov...

- 1. Jubilejne nagrade
2. Nagrada ob upokojitvi
3. Solidarnostne pomoči

Viri: podatki Znanoda RS za statistiko

Proslava na Lisci

1. maja, ob 11. uri. Govoril bo dr. Ciril Ribičič. Organizator: SDP.

Krajepni svet sindikatov Lendava

Krajepni svet sindikatov Lendava tudi letos organizira praznovanje prvga maja...

OBMOČNI SVETI POSOČJA NOVA GORICA

Območni svet Posočja organizira prvomajsko srečanje '92 v Opatici selt na Krasu...

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV CELJE

Območna organizacija sindikatov Celje tako kot vsa leta tudi letos pripravila prvomajске shode delavcev in občanov celjskega območja.

Vsa zborovanja se bodo začela 1. maja ob 11. uri s krajšim kulturnim programom in slavnostnim govorom.

na Boču: Valter Jordan - predsednik območne organizacije sindikatov Celje.

na Gričku: Srečko Čater - predsednik sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije.

na Resevni: Ladislav Kaluža, sekretar območne organizacije sindikatov Celje.

na Smigovlji gori: Franc Bergine - predsednik sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije.

na Smohorju: Franci Klepč, predsednik sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in raziskovalni dejavnosti Slovenije.

Organizatorji bodo v sodelovanju s planinskimi društvi, gasilskimi društvi in gostinskimi organizacijami poskrbeli tudi za zabavno razvedrilni del prvomajskih srečanj.

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV PODRAVJA

»Pomagajmo pomoči potrebnim«

4. maja ob 11. uri na Maljski cesti 9, otvoritev sindikalne trgovine SINTRO

PVOMAJSKA SREČANJA

29. aprila ob 13. uri - Sidro Bresternica, postavljanje mlaja colnarina Galeb

30. aprila ob 19. uri - pri gasilskem domu v Rušah kresovanje

1. maja - budnica, Maribor, Lenart, Ormož, Ruše, Slovenjka Bistrica

1. maja ob 11. uri - colnarina Galeb - Sidro Bresternica, kulturni program, zabavni program s glasbo in gostinsko poudbo

1. maja ob 11. uri - na Boču, kulturni program, glasba in gostinska ponudba

1. maja ob 11. uri - Jeruzalem, kulturni in zabavni program, gostinska poudba

VES IZKUPIČEK OD PRIREDITVE JE NAMENJEN SINDIKALNEMU SOLIDARNOSTNEMU SKLADU ZA POMOČ

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV GORENJSKE

Prvomajska srečanja

ZSSS Območna organizacija sindikatov Gorenjske tudi letos organizira tradicionalna prvomajska srečanja, in sicer:

na Škofje Lohci

na Krzini gori, s pričetkom ob 11. uri

v Radovljici

na Sobci, s pričetkom ob 14. uri

na Jesenih

na Poljanah, s pričetkom ob 11. uri.

KAJ DELAJO v republiških odborih

Sindikata kmetijstva in živilske industrije
Svetka Vesel, sekretarka ROS: Republiški odbor Sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije je pretekli teden organiziral strokovni posvet za predsednika sindikata in kmetijskih združenj...

Table with 2 columns: Item, Amount. Includes 'I. enostavna dela', 'II. majni zahtevna dela', etc.

Upoštevana rast življenjskih stroškov po eskalacijski ključnosti 11,58 % 10,06 %

Sindikata komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Miloš Mikolič, sekretar: Na seji statutarne komisije smo obravnavali kar nekaj pomembnih zadev, in sicer osnutek statuta sindikata poklicnih gasilcev...

Sindikata poklicnih gasilcev

Miloš Mikolič, sekretar: Delegacija vodstva sindikata gasilcev je bila prejšnji teden na pogovoru pri Bojani Ušeničniku, direktorici Republiške uprave za zaščito in reševanje (RUZR)...

Sindikata finančnih delavcev

Milena Mirkovič, sekretarka: Čestitamo za praznik dela 1. maja. Veliko akcijo zbiranja pomoči za begunce iz Bosne in Hercegovine je organiziral naš sindikat Službe družbenega knjigovodstva...

v območnih odborih sindikatov

Območna organizacija ZSSS Domžale

Območna organizacija ZSSS je pred kratkim ustanovila tudi DOMSON, to je podjetje za organiziranje letovanj delavcev, organiziranje turističnih potovanj, izletov in ekskurzij ter turistično posredovanje...

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

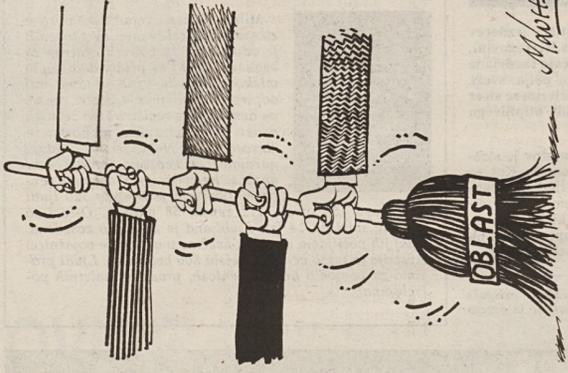
Sindikalna lista

(drugi del)

April 1992
V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materijalnih stroškov...

- 1. Jubilejne nagrade
2. Nagrada ob upokojitvi
3. Solidarnostne pomoči

Viri: podatki Znanoda RS za statistiko

Proslava na Lisci

1. maja, ob 11. uri. Govoril bo dr. Ciril Ribičič. Organizator: SDP.

Krajepni svet sindikatov Lendava

Krajepni svet sindikatov Lendava tudi letos organizira praznovanje prvga maja...

OBMOČNI SVETI POSOČJA NOVA GORICA

Območni svet Posočja organizira prvomajsko srečanje '92 v Opatici selt na Krasu...

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV CELJE

Območna organizacija sindikatov Celje tako kot vsa leta tudi letos pripravila prvomajске shode delavcev in občanov celjskega območja.

Vsa zborovanja se bodo začela 1. maja ob 11. uri s krajšim kulturnim programom in slavnostnim govorom.

na Boču: Valter Jordan - predsednik območne organizacije sindikatov Celje.

na Gričku: Srečko Čater - predsednik sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije.

na Resevni: Ladislav Kaluža, sekretar območne organizacije sindikatov Celje.

na Smigovlji gori: Franc Bergine - predsednik sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije.

na Smohorju: Franci Klepč, predsednik sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in raziskovalni dejavnosti Slovenije.

Organizatorji bodo v sodelovanju s planinskimi društvi, gasilskimi društvi in gostinskimi organizacijami poskrbeli tudi za zabavno razvedrilni del prvomajskih srečanj.

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV PODRAVJA

»Pomagajmo pomoči potrebnim«

4. maja ob 11. uri na Maljski cesti 9, otvoritev sindikalne trgovine SINTRO

PVOMAJSKA SREČANJA

29. aprila ob 13. uri - Sidro Bresternica, postavljanje mlaja colnarina Galeb

30. aprila ob 19. uri - pri gasilskem domu v Rušah kresovanje

1. maja - budnica, Maribor, Lenart, Ormož, Ruše, Slovenjka Bistrica

1. maja ob 11. uri - colnarina Galeb - Sidro Bresternica, kulturni program, zabavni program s glasbo in gostinsko poudbo

1. maja ob 11. uri - na Boču, kulturni program, glasba in gostinska ponudba

1. maja ob 11. uri - Jeruzalem, kulturni in zabavni program, gostinska poudba

VES IZKUPIČEK OD PRIREDITVE JE NAMENJEN SINDIKALNEMU SOLIDARNOSTNEMU SKLADU ZA POMOČ

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV GORENJSKE

Prvomajska srečanja

ZSSS Območna organizacija sindikatov Gorenjske tudi letos organizira tradicionalna prvomajska srečanja, in sicer:

na Škofje Lohci

na Krzini gori, s pričetkom ob 11. uri

v Radovljici

na Sobci, s pričetkom ob 14. uri

na Jesenih

na Poljanah, s pričetkom ob 11. uri.

KAJ DELAJO v republiških odborih

Sindikata kmetijstva in živilske industrije
Svetka Vesel, sekretarka ROS: Republiški odbor Sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije je pretekli teden organiziral strokovni posvet za predsednika sindikata in kmetijskih združenj...

Table with 2 columns: Item, Amount. Includes 'I. enostavna dela', 'II. majni zahtevna dela', etc.

Upoštevana rast življenjskih stroškov po eskalacijski ključnosti 11,58 % 10,06 %

Sindikata komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Miloš Mikolič, sekretar: Na seji statutarne komisije smo obravnavali kar nekaj pomembnih zadev, in sicer osnutek statuta sindikata poklicnih gasilcev...

Sindikata poklicnih gasilcev

Miloš Mikolič, sekretar: Delegacija vodstva sindikata gasilcev je bila prejšnji teden na pogovoru pri Bojani Ušeničniku, direktorici Republiške uprave za zaščito in reševanje (RUZR)...

Sindikata finančnih delavcev

Milena Mirkovič, sekretarka: Čestitamo za praznik dela 1. maja. Veliko akcijo zbiranja pomoči za begunce iz Bosne in Hercegovine je organiziral naš sindikat Službe družbenega knjigovodstva...

v območnih odborih sindikatov

Območna organizacija ZSSS Domžale

Območna organizacija ZSSS je pred kratkim ustanovila tudi DOMSON, to je podjetje za organiziranje letovanj delavcev, organiziranje turističnih potovanj, izletov in ekskurzij ter turistično posredovanje...

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

Območni odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževalni dejavnosti je na seji 15. aprila letos obravnavala poročilo o aktivnostih v zvezi z uresničevanjem kolektivne pogodbe za negospodarnost. Sprejeto je bilo stališče, da je treba vztrajati pri spoštovanju določil o kolektivne pogodbe.

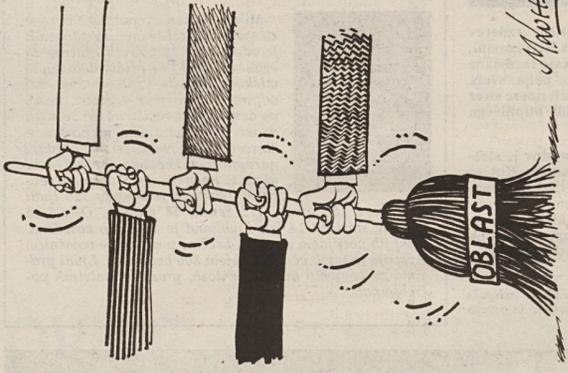
Sindikalna lista

(drugi del)

April 1992
V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materijalnih stroškov...

- 1. Jubilejne nagrade
2. Nagrada ob upokojitvi
3. Solidarnostne pomoči

Viri: podatki Znanoda RS za statistiko

Proslava na Lisci

1. maja, ob 11. uri. Govoril bo dr. Ciril Ribičič. Organizator: SDP.

Krajepni svet sindikatov Lendava

Krajepni svet sindikatov Lendava tudi letos organizira praznovanje prvga maja...

OBMOČNI SVETI POSOČJA NOVA GORICA

Območni svet Posočja organizira prvomajsko srečanje '92 v Opatici selt na Krasu...

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV CELJE

Območna organizacija sindikatov Celje tako kot vsa leta tudi letos pripravila prvomajске shode delavcev in občanov celjskega območja.

Vsa zborovanja se bodo začela 1. maja ob 11. uri s krajšim kulturnim programom in slavnostnim govorom.

na Boču: Valter Jordan - predsednik območne organizacije sindikatov Celje.

na Gričku: Srečko Čater - predsednik sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije.

na Resevni: Ladislav Kaluža, sekretar območne organizacije sindikatov Celje.

na Smigovlji gori: Franc Bergine - predsednik sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije.

na Smohorju: Franci Klepč, predsednik sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in raziskovalni dejavnosti Slovenije.

Organizatorji bodo v sodelovanju s planinskimi društvi, gasilskimi društvi in gostinskimi organizacijami poskrbeli tudi za zabavno razvedrilni del prvomajskih srečanj.

OBMOČNA ORGANIZACIJA SINDIKATOV PODRA

Janez Justin: SINDIKAT KEMIČNE, NEKOVINSKE IN GUMARSKÉ INDUSTRİJE SLOVENIJE

V naš sindikat je včlanjeno 27.200 od 31.700 zaposlenih delavcev naših dejavnosti. Ugotavljamo, da članstvo našega sindikata še vedno narašča, saj smo pridobili samostojne sindikate v Donitu, Podnartu in Rušah, ki prej niso bili povezani z nikomer. Uspešni smo, ker vsi člani vodstva redno sodelujemo na sestankih, kjer se pogovarjamo s članstvom in našimi aktivisti. Za naš sindikat

rabljamo njihovo pravno službo, ki je najboljša. Vsak ponedeljek od 9. do 12. ure pri nas dežura Aljoša Drobnič. Mislim, da bi pravniki na območjih morali reševati konkretne delavske probleme, strokovnjaki iz Ljubljane pa naj bi pomagali pri vodenju generalne politike sindikatov, zlasti v vseh fazah nastajanja in sprejemanja zakonov, ki določajo položaj delavcev in njihove pravice.

Naša osrednja naloga v lanskem letu je bila usposabljanje sindikalistov za uveljavljanje kolektivne pogodbe.

Mislim, da smo pri tem uspeli tudi zato, ker smo sindikatom podjetij pri pogajanjih pomagali z eksternimi zaupniki.

Tako kot v drugih sindikatih tudi pri nas največ podjetij iz-

plačuje za 20 odstotkov zmanjšane osebne dohodke.

V vodstvu našega sindikata imamo srečo, ker v naših dejavnostih praktično ni stečajev, in ker podjetja delavcev še niso odpuščala. Naš republiški odbor pa je dvakrat dodelil finančno pomoč članom sindikata Gumarne Maribor, ki že nekaj časa čakajo na stečaj.

Ugotavljamo pa, da v naših dejavnostih narašča število nesreč pri delu. Podjetja zane-marjajo skrb za urejanje delovnih mest in ne vlagajo v izboljšanje delovnih pogojev. Pogoji na trgu so neizprosni in večina podjetij zavestno krši varnostne predpise. Podjetja znova prijavljajo tudi potrebe po nočnem delu žensk. V Savi delamo v treh izmenah, prosti dnevi se menjajo in večje šte-

vilu zakoncev nima možnosti skupaj preživeti prostega časa. Zaradi naraščanja izvoza se v številnih podjetjih povečuje tudi število nadur. Vsa ta problematika zahteva od sindikata, da se bo moral v bližnji prihodnosti bolj posvetiti akcijam na tem področju.

Tudi delavci iz kemične, nekovinske in gumarske industrije se staramo. V panožni kolektivni pogodbi smo hoteli uveljaviti več pravic do izobraževanja, kot jih daje splošna kolektivna pogodba, vendar naši partnerji na to niso pristali. Vodstva podjetij škrtarijo pri usposabljanju, četudi vemo, da podjetja, ki ne vlagajo v kadre in razvoj, kmalu pridejo v težave. Delavci v podjetjih pogrešamo tudi sklad skupne porabe, ki

je v preteklosti omogočal marsikatero dobroto, zlasti pa izobraževanje vseh, ki so to hoteli.

Mislim, da smo učinkovitejši od drugih zato, ker redno sklicujemo sekretarje naših območnih odborov in se z njimi dogovarjamo o vodenju naših akcij. Dosegli smo, da sindikati podjetij ne delujejo dvotirno, enkrat po dogovorih v republiki in drugič po naročilih območnih svetov Svobodnih sindikatov. Samostojno vodimo tudi usposabljanje aktivistov in skrbimo, da je članstvo čimbolj obveščeno o našem delu, tudi prek DE.

Članom sindikata in drugim delovnim ljudem čestitam za praznik dela, v upanju, da ga bodo prihodnje leto praznovali v boljšem položaju.

SINDIKAT
KEMIČNE,
NEKOVINSKE
IN
GUMARSKÉ
INDUSTRİJE
SLOVENIJE

SINDIKAT
kng
SLOVENIJE

Zaradi številnih nesporazumov bi rad najprej povedal, da v našem sindikatu niso le delavci elektrogospodarstva, kot mnogi zmotno mislijo, temveč tudi rudarji, delavci naftno-plinskega gospodarstva in komunalne energetike.

Za izdelavo in sprejem dveh panožnih kolektivnih pogodb, za elektrogospodarstvo in za premogovništvo, smo porabili več kot dve leti. Ves čas smo mislili, da je v pogodbah napisano tisto, kar je optimalno mogoče, in da se predstavniki države z nami pogajajo pošteno. Obe panožni kolektivni pogodbi pa sta kljub temu doživele isto usodo kot druge pogodbe. Sprašujem se, če smo žrtev balkanskih razvad iz polpretekle dobe, pomanjkanja kulture in odsotnosti pravne države.

Imamo nov dokaz za to mnenje, saj je vlada R Slovenije na 167. seji, ki je bila 21. aprila, sprejela sklep o izplačevanju regresa, ki je v popolnem nasprotju s podpisanimi kolektivnimi pogodbami. Menimo, da ta sklep nima pravne podlage in je nov dokaz nekulture in neciviliziranosti naše družbe. Izvršna oblast je sklepala v nasprotju s tem, kar je podpisala, in nas prikrajšala za polovico regresa. Ne gre nam le za denar, še bolj smo ogorčeni zaradi vnovične kršitve pravnovejavnih listin.

V času nastajanja panožnih kolektivnih pogodb smo se zavedali, da moramo biti potrpežljivi, saj z njimi nihče ni imel izkušenj. Ni-

Franc Druks: SINDIKAT DELAVCEV ENERGETIKE SLOVENIJE

smo pa računali na ignoranco s strani oblasti in na tendence po administrativnem urejanju plač v naši dejavnosti. Vse to nas je prisililo v opozorilno in pravno stavko, saj smo se na ta način tolkli za uveljavljanje potrjenih kolektivnih pogodb. Stavkali smo tudi zaradi nedorečenosti razvojne politike in zahtevali bolj človeški odnos do presežnih delavcev.

Ves čas smo se srečevali iz ja-

vami bivšega ministrskega predsednika, da ima Slovenija razvojno strategijo in politiko. Če bi to držalo, bi bila jasna tudi strategija razvoja energetike, saj je ta lahko le odsev gibanj na drugih področjih.

Pogajalci so nas spraševali, zakaj se mi vznemirjamo zaradi tega. Odgovorili smo jim, da so delavci do zdaj plačevali posledice vseh slabih odločitev in da so bili delavci energetike dvakrat

Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije

SD

DE

kaznovani, enkrat s ceno, drugič pa z nevarnostjo izgube zaposlitve. Zaradi vsega tega smo naše zahteve radikalizirali, bolj kot je običajno v razviti Evropi.

Pogajalcem smo dejali, da se o presežkih delavcev ni možno pogovarjati brez izdelane in sprejete razvojne strategije. Mislimo, da je slovenski potencial naložen v ljudeh. Zato se upiramo vsem tistim, ki z ljudmi, z našimi delavci delajo kot z manj vrednim blagom.

Za vse te aktivnosti smo porabili vso energijo in tudi denar našega sindikata. Zdaj se želimo preusmeriti tudi na druge sindikalne aktivnosti, ki smo jih v zadnjem času puščali ob strani. Smo v zglednih odnosih z Zvezo svobodnih sindikatov in upamo, da nam odslej ne bo zmanjkovalo časa za skupne sindikalne naloge.

Na koncu bi rad čestital vsem delavcem v Sloveniji za praznik dela, z željo, da bi ga praznovali z več delavskega ponosa, in da bi v teh prostih dneh našli čas zase in sodelavce ter okrepili zaupanje vase, da bomo zmogli naporno delo pri uveljavljanju nove slovenske države.

bomo skušali pridobiti tudi članstvo v Belinki, ki zdaj ni povezano z nikomer. Mislim, da se nam je pridružilo 85 odstotkov zaposlenih, kar je relativno več, kot imajo drugi sindikati iz sestave Zveze svobodnih sindikatov. Nekaj praznin imamo le na Primorskem, kar je posledica organiziranja Obalnih sindikatov.

Delam v kranjski Savi, kjer sem tudi profesionalni predsednik sindikata. Savčani se povezujejo tudi s kranjskimi sindikati, zlasti zato, da upo-

Iz roda v rod duh išče pot

Prvi maj – dan boja za pravico

Ne, rdeč nagelj v siromakovi gumbnici ne veni! Ni bela krizantema, znanilka našega umiranja na obroke. Vsak drug dan v letu je rdeč nagelj lahko le fantova roža dekletu, voščilo materi ob rojstnem dnevu, cvet pod slovensko zastavo v čast naše samostojnosti, ko se bomo spet zbrali na kakšnem domoljubnem slavu – 1. maja pa je rdeč nagelj delavski simbol, roža protesta zoper gospodo, ki delavcem ne odmerja pravičnega plačila za opravljeno delo.

– Le komu koristi to večno spominjanje na trpke čase svetovne in naše delavske zgodovine, se bo morda zdaj kdo zjezil. – Dosegli smo več, kot smo si kdaj lahko v sanjah obetali. Časov petinštiridesetletnega »boljševiškega enoumja« ni več. Živimo v samostojni, suvereni, mednarodno priznani državi. Kako si bomo v prihodnje urejali življenje, je zdaj odvisno predvsem od lastnega znanja in dela. Pamet v roke torej in veselo na delo!

Tako nam delavcem govorijo, nas k delu spodbujajo stari in novi gospodje, obetajo lepše

življenje po povratku kapitalizma, se nam vsiljujejo kot vodje »podjetja Slovenija«, pa nam ne znajo preskrbeti niti dela, kaj šele dobrega zaslužka.

Veljavo ima le sindikat, ki jim kima; za tistega, ki jim govori o stiskah delavcev, so gluhi, mečejo ga iz skupščine. V slovenski skupščini ni predstavnikov delavskih strank, zato tudi ni skupščinske volje za sklenitev socialnega pakta, za vse hujšo socialno stisko brezposelnih, za životarjenje upokojenec. Zato pa so toliko bolj glasne različne ljudske, obrtniške in druge »demokratske« stranke po gosposki meri, ki – če želijo ali ne – s svojimi odločitvami potiskajo slovensko prebivalstvo v vse hujšo revščino. Ali je slovensko delavstvo res obsojeno, da bo moralo še enkrat prehoditi pot, ki jo je že prehodilo? Bognedaj! Bila je preveč trpka, da bi bila vabljava. Če se nam je že socializem res do kraja priskutil, je kapitalizem, še zlasti zgodnji, delavcem še veliko huje grenil življenje. Kako zelo – o tem naj govori nekaj drobcev iz zgodovine delavskega gibanja (praznovanji 1. maja) v svetu in Sloveniji.

Korenine, rojstna leta kapitalizma

O nastanku kapitalizma je več razlag. Ena izmed njih je nadvse naivna, celo komična. Tako naj bi bil kapitalizem delo marljivih, varčnih in nadvse vitalnih ljudi, ki da so zaradi takšnih svojih vrlin obogateli in postali kapitalisti. Lenuhi in zapravljivci pa so postali delavci. Tako nastanka kapitalizma niso razlagali le preprosti ljudje, ampak tudi učeni. Kdor je prebral vsaj nekaj knjig o življenju v Evropi pred nekaj stoletji, bo kaj hitro dognal, da ne gre za nič drugega kot za prikrievanje volčje narave kapitalizma, neusmiljenega izkoirščanja. Rojstna desetletja kapitalizma so v zgodovini človeštva zapisana kot desetletja njenega najbolj surovega in najbolj krvavega obdobja.

Pa še o nečem so (bili?) prepričani ljudje, ki govorijo o varčnosti, prihodnosti inih in razsipništvu, lenobi drugih: da bosta na svetu vedno dve vrsti ljudi, bogati in revni. In da je in bo kapitalizem trajna, večna, najbolj pravična družbena ureditev. Tako misli dandanes tudi veliko Slovencev.

Krvava zakonodaja

Poglejmo, kako je ena izmed angleških vodinj »očistila svoje posestvo«, to je, se znebila svojih nekdanjih tlačanov. Vse vasi, v katerih je živelo 15.000 prebivalcev, je dala (na začetku 19. stoletja) požgati, vsa polja pa spremeniti v pašnike, na katerih so kasneje gojili 131.000 ovac (zaradi velikega povpraševanja po volni za potrebe tekstilne industrije). In kaj je lahko storil razlaščen angleški kmet brez sredstev za življenje?! Če je hotel živeti, je moral podati edino, kar mu je še ostalo – svojo delovno silo. Tudi država je v tem primeru – kakor v vseh drugih – s svojimi ukrepi silila obubožane kmete na delo v velikih kapitalističnih delavnicah – manufakturah, in to za zelo nizko plačo. To je dosegla s posebnimi zakoni, ki so prišli v zgodovino z oznako »krvava zakonodaja«. Samo v Angliji je bilo na podlagi teh zakonov v letih 1509–1547 pobitih 72.000 ljudi.

To krvavo početje se je začelo pod vladavino angleškega kralja Henrika VII., nadaljeval pa ga je Henrik VIII. (leta 1530). Sprejeli so

Kdor je znal delati, lahko tudi upravlja.

Stečajji otežujejo delo pomurskih sindikatov

Pogovor o žgočih problemih delavcev v lendavski občini sta **Danilo Šipoš** in **Zdenka Bobovec** začela s problematiko stečajev, saj so bili kar štirje. Gre za TLO, Varstroj, Idip in Imo. Iz teh podjetij so nastala nova podjetja, v katerih je našla delo tretjina delavcev. Zlasti zaradi stečajev je danes v občini v delovnem razmerju le šest tisoč delavcev, na zavodu pa kar 1.900, kar je nedvomno rekord za mlado slovensko državo.

Pomurski sindikati so protestni shod pred zgradbo občinske skupščine organizirali prav zaradi socialne bede tistih delavcev, ki jim bo letos večinoma ugasnila pravica do denarnega nadomestila zaradi brezposelnosti. Problem bodo najbolj občutili mladi, saj je več primerov, ko sta delo izgubila kar oba zakonca in nimata nobenih možnosti za novo zaposlitev. Problem je največji tudi zato, ker večina nezaposlenih nima nobene poklicne izobrazbe, lendavska občinska vlada pa meni, da naj bi se takšni delavci reševali s samozaposlovanjem. Oba pomurska sindikalista sta ogorčena, ker na zahteve zbranih na protestnem zboru niso dobili odgovora ne od republike in ne od občin s svojega območja.

Prejšnji teden se je v Lendavi mudila tudi Marija Majhenič, direktorica Gata iz sestave Utoka. Z občinsko vlado in sindikalisti se je pogovarjala o pomoči delavcem Kobilja, kjer je obrat kamniškega podjetja, o katerem smo v rubriki Ravbarkomanda pisali v prejšnji številki DE. Obrat v tem odročnem kraju je v vaškem domu, zgrajenem s prostovoljnimi delom in prispevki vaščanov. Podobno kot v Mengšu tudi tu delavci več nimajo pravega dela in čez nekaj dni jim bo zmanjkalo tudi usnjenih odrezkov. Obrat ni bil oropan kot tisti v Mengšu. Delavci pa so morali naročene izdelke končati pred rokom in so zato delali tudi v nadurah in ob prostih dnevih in za nagrado ostali brez dela. Lendavski izvršni svet je od Majheničeve zahteval pripravo sanacijskega programa, saj vedo, da je obrat v Kobilju

povsem odvisen od Kamnika. V naspornem primeru bo občina zahtevala vračilo namenskih sredstev, ki jih je obratu dodelila na demografsko ogroženem območju. Sindikalisti so direktorici predlagali izdajo listin za manj prejete OD, ki bodo prišle v poštev, če bo firma morala v stečaj. Po besedah mojih sogovornikov so na tem sestanku ugotovili, da je direktorica podcenjevala resnost problemov v podjetju.

znajo prilagoditi in polovica zaostaja za normo. Tisti, ki planiranega dela ne opravijo v osmih urah, morajo delati v podaljšanem času. Na sestanku 17. aprila so se zaposleni z vodstvom dogovorili za pripravo analize o izkoristku delovnega časa, ki naj bi povedala, ali si le delavci premalo prizadevajo ali pa je krivda tudi pri organizatorjih dela.

Danilo Šipoš pozna vse po-

čana, da so na sindikalne funkcije zdaj izvoljeni tisti, ki jim ljudje zaupajo, tudi zato, ker ne kimajo direktorjem. Zaslugo za to imajo tudi sindikalisti z območja, saj so držali redne oblike sindikalnega usposabljanja in v prihodnjem mesecu načrtujejo nov seminar. Zdenka meni, da so sindikaliste podjetij naučili, da o problemih obveščajo tudi območje in republiške odbore, in to je podlaga za

z rastjo življenjskih stroškov. S to metodo uspevajo, da se minimalni zneski za posamezne tarifne razrede iz kolektivne pogodbe na račun dodatkov in storilnosti v Muri presegajo za približno deset odstotkov. Vse to je možno, ker ima Mura dovolj naročil in morajo delavci pogosto delati tudi ob prostih sobotah. Delavci so preobremenjeni, vendar za delo poprimajo vsi, saj vedo, kako težko je danes dobiti delo.

Sindikat Mure ima 5.800 članov od 6.200 zaposlenih. V Neodvisnost so včlanjeni le posamezniki, Tomšič pa je vodstvo podjetja te dni obvestil o imenovanju dveh zaupnikov. Svobodni sindikat skuša pomagati svojemu članstvu, ne le prek Delavske hranilnice, kjer je doslej dobilo kredit 209 delavcev, temveč

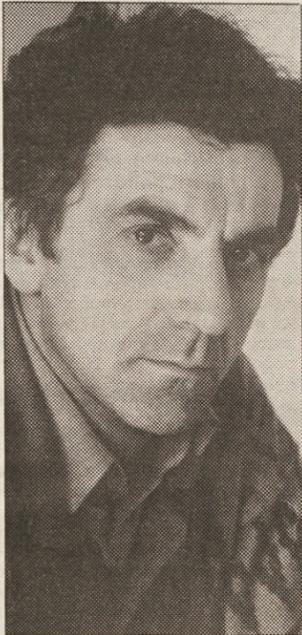
saj je Mura participacijo uvedla med prvimi v Sloveniji.

Večina zaposlenih v Muri letos nima možnosti oditi na morje, saj so Hrvati zasegli njihove počitniške objekte v Rovinju, apartmaji na Pagu pa so na nevarnem območju. Mura ima doma 12 prikolic, ki jih bodo namestili skladno z interesi delavcev. Nekaj zmogljivosti bodo zakupili tudi pri turističnih agencijah, ki bodo dale najugodnejše ponudbe. Mura bo te dni objavila razpis za počitniška letovanja.

V Muri nimajo podjetniške kolektivne pogodbe in zato si je prav to Svobodni sindikat podjetja zadal za glavno nalogo v letošnjem letu. Strokovne službe pripravljajo pregled vseh samoupravnih aktov podjetja in tudi sklepov samoupravnih organov. To gradivo bo skupaj s splošno in panožno kolektivno pogodbo ter novimi zakoni predlagal za izdelavo kolektivne pogodbe v Muri.

Janez Kovač, predsednik pomurskega sveta Svobodnih sindikatov, je ob koncu obiska želel, da opišem tudi sindikalni pogled na problematiko tovarne mesnih izdelkov. Svobodni sindikati predlagajo, da se takoj začnejo pogovarjati tisti, ki zdaj mislijo, da lahko rešujejo probleme le v svojih pisarnah. To velja za novo vodstvo, zaupnike, občinsko oblast in sindikat podjetja. Kovač meni, da je bila zamenjava starega vodstva podjetja nujna, ker se ni odzvalo na pravočasna opozorila sindikata, in ker je zato v podjetju nastala prevelika napetost zaradi problematike presežnih delavcev. Sindikat je takrat predlagal 4-dnevni delovni tednik in druge ukrepe, ki bi dali isti učinek kot zmanjšanje števila zaposlenih za tretjino. Delavci so vodstvo »odnesli«, ker se ni odzvalo na sindikalne pobude. Kovač meni, da je sedanje vodstvo podjetja le začasno, saj do zdaj ni rešilo nobenega od problemov podjetja. Sindikati menijo, da je treba firmo čimprej kadrovsko okrečiti, sicer bodo problemi naraščali in bo podjetje kmalu v stečaju. Sindikati zato pozivajo občinsko oblast in območno gospodarsko zbornico, da se vključita v reševanje problemov tovarne mesnih izdelkov. Če se v tovarni mestnih izdelkov ne bo rešil noben problem, bo prišlo do novih zaostroitev in Kovač se boji, da bo sindikat označen za krivca, če ne bodo našli koga drugega.

Franček Kavčič

Danilo Šipoš

Zdenka Bobovec

Jože Turkl

Janez Kovač

Ugotovili so, da delavci nič ne vedo o tem, kdo je delničar Gata, ki je registriran kot delniška družba. Če dodamo še nejasnosti o premoženjskih zadevah, je zmeda res popolna in v Lendavi ni nikogar, ki bi lahko delavcem v Kobilju pomagal obdržati delo.

V firmi, ki je nastala iz razvalin Indipa, se delavci in sindikat ukvarjajo z normami in plačnim sistemom. V tej tovarni so pred stečajem delali le dežnike, danes pa opravljajo tudi različna zahtevna dela za druge tovarne. Ker za ta dela nimajo lastnega programa, prevzemajo od naročnikov tudi norme. V Indipu pa delavci nikoli niso delali po normah in se zdaj temu ne

murske firme, ki so zrastle iz podjetij v stečaju, in za vse ugotavlja slabe rezultate in s tem povezano negotovost zaposlitve delavcev v teh firmah. Danilo in Zdenka ugotavljata, da se v novih družbah, ki nastanejo po stečaju, sindikat zelo težko organizira in rabi veliko časa, da se znova postavi na noge. Sindikalisti z območja šele po razgovorih z bivšimi sindikalisti pridejo do imen delavcev, ki bi bili pripravljene organizirati tudi nove sindikalne organizacije. Veliko delavcev, ki so dobili službo, se zaradi slabih izkušenj boji, da bi jim sindikalna aktivnost škodovala.

Zdenka Bobovec je prepri-

pomoč pred nastankom kriznih situacij. Sindikat ima zato možnost, da probleme ureja v neposrednih pogovorih s poslovodstvi, ne pa prek sodišč. Ugostavljajo, da skoraj vsi pogovori zadoščajo, in to kaže, da je sindikat lahko uspešen tudi brez stavk in drugih oblik pritiska.

O delu Svobodnega sindikata v Muri sem se pogovarjal z **Jožetom Turkolom**, profesionalnim sindikalnim zaupnikom. Največ sva govorila o bolniških nadomestilih, o čemer pišemo na drugi strani DE. Turkl meni, da je sindikat Mure naredil za delavce največ, kot se je pred letom dni dogovoril za usklajevanje osebnih dohodkov

tudi prek svoje BVP, kjer vsak mesec dodelijo 300 kreditov z 2-odstotno obrestno mero.

Mura ni odpuščala delavcev, 132-im pa je odkupila leta za upokojeve. Zaradi izgube trga v Jugoslaviji so izgubili delo trgovski potniki iz drugih republik. Odvečnim šoferjem so ponudili drugo delo, nekateri so pod ugodnimi pogoji odkupili tudi tovarnjake.

Mura je imela 620 družbenih stanovanj, ki jih je po »Jazbinškovem zakonu« odkupilo 200 imetnikov stanovanjske pravice. Te dni podjetje ureja vračilo lastne udeležbe, tistim ki so jo plačali pred letom 1979, in čaka na količnike pred letom 1970,

uredbe, da je potrebno vsakega močnejšega potepuha (kmeta, ki so ga pregnali z zemlje) privezati za drevo ali kak steber in toliko časa prepetati, da mu bo začela teči kri iz telesa. Kogar bi drugi zalotili pri potepanju, naj jih spet neusmiljeno dobi s palico, hkrati pa naj mu odrežejo pol ušesa. Tistega pa, ki bi ga tretji zalotili, da se potepa po cestah, je treba kot težkega zločinca in sovražnika države kaznovati s smrtjo.

To zakonodaja je še naprej razvijal angleški kralj Edvard, ki je sprejel zakon, naj se vsakega, ki noče delati, odda kot sužnja tistemu človeku, ki ga je naznanil kot brezdolneža (leta 1547). Gospodar ima pravico, da ga s šibami prisili in navadi na najtežja in najbolj mučna dela. Če suženj pobegne ali se skriva za 14 dni, naj bo obsojen na dosmrtno suženjstvo, na lice in čelo pa naj dobi žig v obliki črke S (slave – suženj). Kazen za trikratni pobeg pa je smrt.

In naprej: zadostovalo je, da je kateri od potepuhov »tri dni zijala prodajal«, pa so ga z razbeljenim železom ožigosali s črko V (vaga – potepuh) in ga izgnali v rojstni kraj, kjer je moral v verigah razbijati kamen na cestah ali opravljati druga težaška dela.

»Krvava zakonodaja« ni prizanašala niti otrokom. Vsak je imel pravico kaznovanemu človeku odvzeti otroka in ga obdržati za vajenca – fante do 24 let in dekleta do 20 let. Če so pobegnili in so jih ujeli, so postali mojstrov sužnji in le-ta jih je lahko okoval v verige, pretepal in sploh ravnal z njimi, kot ga je bilo volja. Angleška kraljica Elizabeta je leta 1572

Jeseniški martinariji v letu 1891

Maksim Sedej: Iz cikla »Predmestje« (linorezi, 1933) – Predmestje

določila za žigosanje potepuhov in sužnjev rob levega ušesa. Jakob prvi pa se je odločil, da je treba potepuhe žigosati na levem ramenu, in sicer s črko R (rioter – upornik) itd. Takšna zakonodaja pa ni veljala le v Angliji; podobno je bilo tudi v Franciji, kjer so vsakega zdravega in telesno razvitega človeka, ki ni imel sredstev za življenje in poklica, poslali na galeje. Ti zakoni so veljali vse do začetka 18. stoletja.

Discipline, ki jo terja sistem najemniškega dela, pa v tistem času niso utrjevali samo s tem, da so preganjali kmeta z vasi in polj ter jih s šibanjem, žigosanjem in mučenjem naganjali v kapitalistične manufakturne delavnice – marveč tudi s takratno celotno zakonodajo o najemniškem delu. Ta zakonodaja je služila kapitalistom in jim omogočila neovirano izkoriščati delavce vse dotlej, dokler se niso organizirali ter z bojem izsilili njeno spremembo in izboljšanje svojih življenjskih razmer.

Zakonodaja o najemniškem delu je, kot je znano, predpisovala strožjo kazen za tistega, ki sprejme večjo mezdo, kot za tistega, ki jo ponudi in izplača. Prepovedovala je vsakršno združevanje delavcev, češ da je njegov namen in cilj atentat na svobodo in na deklaracijo o človekovih pravicah (na primer v Franciji). Ta zakonodaja tudi v ničemer ni omejevala samovolje kapitalistov pri izkoriščanju delavcev, podaljšanju njihovega delovnega časa, zmanjšanju najemnine, izkoriščanju ženskega otroka niti ne pri odmerjanju različnih težkih kazni – celo za brundanje kakšnega napeva ali tiho požvižgavanje ob delu.

Na dnu družbe

Prve generacije pravih delavcev so se znašle, tako kot njihovi očetje, v povsem novih delovnih in življenjskih razmerah. Stroji so skokovito povečevali proizvodnost in intenzivnost dela ter medsebojno konkurenco med delavci, še zlasti med kvalificiranimi in nekvalificiranimi.

PODRAVSKI SVOBODNI SINDIKATI SO DOBILI PREDSEDNICO

Dan po slovenski državi je tudi območna organizacija Zveze svobodnih sindikatov Podravja dobila novo šefico. Na skupščini so za predsednico izvolili **Metko Roksandič**.

Je pa vendarle dobila boljše dediščino kot Drnovšek za Peterletom – katastrofalni položaj velike večine slovenskih delavcev, ki je brez dvoma posledica vladajoče politike, sindikatu dela ne bo olajševal. Toda podravski sindikati so

dozoreli v močno, složno in borbena organizacijo.

Ko je dozdajšnji predsednik Franc Štelcer »polagal račun«, se kritičnim gospodarskim razmeram ni mogel izogniti. Spregovoril je o splošni krizi in vse slabšem položaju zaposlenih. Noroglavna rast življenjskih stroškov je plače razvrednotila v miloščino in še ta prihaja marsikje z zamudo.

Tudi kolektivne pogodbe, ki jih je izbral sindikat, položaja ne morejo popraviti – kljub pričakovanju sindika-

to, ko so šli v bitke zanje. Tarifni del uresničujejo v redkih dejavnostih in podjetjih. Določilo o največ 20-odstotnem zaostajanju za kolektivnimi pogodbami kršijo kar po vrsti in podravski sindikati so prisiljeni s stavkami in podobnimi pritiski izsiljevati stvari, ki bi morale delavcem pripadati.

Skupščine so se z Dalmatince udeležili Milan Utroša, Albert Vodovnik in Rajko Lesjak. Ta je med drugim pribil, da bodo svobodni sindikati tudi tej in vsaki vladi temeljito gledali pod prste in ji tudi dali po prstih, če bo delala v škodo njihovega članstva.

Zahvala in...

Tudi individualne pogodbe o zaposlitvi, nov inštitut v delovnih razmerjih so raje sredstvo novih manipulacij kot kaj drugega.

Spodbuda

Slišali smo, da se sindikatom ne izplača tožiti direktorjev, ki kršijo tako zakon o zaposlovanju osebem dohodku kot druga določila in pogodbe

s tega področja – sodišča so enostavno prepočasna in neučinkovita. Sindikatu torej spet ostane le stavka. V tem letu jih je bilo v podjetjih že 35, še več pa so jih napovedali in je že ta pritisk omogočil pogajanja.

Štelcer, nelikvidnost, presežki delavcev in druge tegobe je Franc Štelcer navedel v poročilu, ki daje okvir delovanja podravskih sindikatov v tem obdobju.

Franc Štelcer je ob vseh pohvalah in zahvalah dobil tudi eno oprijemljivo – tečaj nemščine na kasetah, češ saj bo še delal v sindikatih, ki imajo vse več stikov z nemškimi in avstrijskimi kolegi.

Besede Metke Roksandič po izvolitvi imajo torej trdno osnovo: »Naši sindikati so svojo moč, moč združenega in solidarnega članstva, že dokazali. Tudi naprej bomo gradili na tem temelju!«
Ciril Brajer

Sindikati kovinske in elektroindustrije Slovenije

MNENJE KOMISIJE ZA RAZLAGO KOLEKTIVNE POGODBE

Na podlagi 93. člena Kolektivne pogodbe za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije je komisija za tolmačenje kolektivne pogodbe, sestavljajo jo predsednica mag. Anjuta Bubnov-Škoberne ter člana Lidija Jerkič, dipl. iur. in Adi Zunec, iur., na svoji 5. seji 7. februarja letos sprejela naslednja stališča:

2. člen, 2. odstavek – veljavnost kolektivne pogodbe

Kolektivna pogodba dejavnosti velja za vsa podjetja, ki so člani treh strokovnih združenj, podpisnic pogodbe, ter za vse delavce, ki so zaposleni v teh podjetjih. Določila te pogodbe se uporabljajo tudi v podjetjih, ki sicer niso člani navedenih treh strokovnih združenj, so pa registrirana v okviru dejavnosti 0113-0117, in v tistih podjetjih, katerih dejavnost sicer ne spada v dejavnost 0113-0117, so pa organizirana v okviru poslovnih sistemov, katerih pretežna dejavnost spada v navedena strokovna združenja.

Stvarna pristojnost ni sporna, če je podjetje registrirano v okviru dejavnosti 0113-0117 in je član strokovnih združenj, podpisnic te pogodbe. V nasprotnem primeru lahko podjetje samo izbira kolektivno pogodbo dejavnosti, ki jo bo uporabljalo.

Dejstvo, da sindikat v družbi ni konstituiran, ne vpliva na obveznost spoštovanja kolektivne pogodbe v podjetju.

27. člen – obračunsko obdobje

Razporejanje delovnega časa urejata zakon o delovnih razmerjih in kolektivna pogodba. Zakon o delovnih razmerjih v 3. odstavku 40. člena določa, da se pri neenakomerni razporeditvi ter začasni praznopolni delovnega časa upošteva določeni polni delovni čas kot povprečna delovna obveznost delavca v obdobju, ki ne sme biti daljša od enega leta.

24. člen kolektivne pogodbe dejavnosti pa v 2. odstavku določa, da se polni delovni čas lahko razporeja v okviru 6 mesecev, če tako praznopolni delovni čas zahtevajo razmere v podjetju, tako da v tem obdobju ne presega povprečnega tedenskega fonda ur. Kolektivna pogodba obračunsko obdobje, v katerem je mogoče praznopolni delovni čas, torej omejuje na največ šest mesecev. S sklepom o praznopolni delovnega časa pa je mogoče obračunsko obdobje tudi skrajšati.

29. člen – kriterij pogojev dela – dopust za delo v izmanskem delu po drugi alineji točke b

Delavcem, ki sicer delajo v izmanskem delu, imajo pa stalni razpored 5 delovnih dni, ne pripada letni dopust po kriteriju pogojev dela iz druge alineje točke b 29. člena kolektivne pogodbe dejavnosti. Dodatni dopust za te delavce se lahko določi s podjetniško kolektivno pogodbo ali splošnim aktom podjetja.

33. člen – odobritev odsotnosti z dela – prenos pooblastila

Drugi odstavek 33. člena Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja določa, da sklep o odsotnosti z dela (s pravico do nadomestila OD ali brez nje) sprejme poslovodni organ ali delavec s posebnimi

pooblastili in odgovornostmi. Drugi odstavek 33. člena kolektivne pogodbe dejavnosti pa odobritev odsotnosti z dela prepušča le poslovodnemu organu podjetja.

Menimo, da je določilo potrebno razlagati v povezavi z 8. členom kolektivne pogodbe dejavnosti. Poslovodni organ lahko prenese bodisi posamično pooblastilo za odločanje o posamičnih pravicah in obveznostih ter odgovornostih delavcev, bodisi vsa pooblastila za odločanje o vseh pravicah in obveznostih ter odgovornostih delavcev (splošno pooblastilo), o katerih lahko odloča poslovodni organ, na delavca s posebnimi pooblastili in odgovornostmi. Pooblastilo mora biti pisno.

40. člen, 3. odstavek – OD delavca do ustrezne razporeditve

Delavec invalid, delavec s spremenjeno delovno zmoglostjo in delavec, ki opravlja dela, pri katerih obstaja nevarnost nastanka invalidnosti, je upravičen do osebnega dohodka, ki bi ga prejemal na prejšnjem delovnem mestu, od pravnočnosti sklepa, ki ugotavlja spremenjeno delovno zmoglost, dalje.

50. člen – plačane ure za sindikalno delo

Kolektivna pogodba v tem členu opredeljuje obseg plačanih ur sindikalnega dela med delovnim časom. Za opravljanje nalog sindikalnih zaupnikov pripadeta najmanj dve plačani uri letno za vsakega člana sindikata v podjetju (ne pa manj kot 50 ur letno). Naloge sindikalnega zaupnika so opredeljene s statutom sindikata, dolžnost sindikalnega zaupnika pa je opravljanje sindikalne dejavnosti na način, ki ne bo zmanjševal učinkovitosti poslovanja podjetja ali neutemeljeno povzročal slabih medsebojnih odnosov (53. člen kolektivne pogodbe dejavnosti).

Zaradi navedenih razlogov in ker je fond plačanih ur članom sindikatov majhen (4 ure letno), namenjen pa predvsem udeležbi na članskih sestankih in sestankih sindikalnih skupin v podjetju, je med delovnim časom in v okviru dogovorjenega fonda ur sindikalni zaupnik pooblaščen in dolžan delovati med delavci.

56. člen – zamudne obresti

56. člen kolektivne pogodbe dejavnosti v drugem odstavku določa, da se OD izplačujejo najmanj enkrat mesečno, in sicer do 18. dne v mesecu za pretekli mesec.

277. člen Zakona o obligacijskih razmerjih v prvem odstavku določa, da dolžnik, ki zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti, dolguje poleg glavnice še zamudne obresti. Določbe tega zakona, ki se nanašajo na pogodbe, se uporabljajo za vse vrste pogodb, razen če ni za gospodarske pogodbe izrecno drugače določeno (25. člen), udeleženci pa lahko svoja razmerja uredijo drugače, kot je določeno v tem zakonu (20. člen) – sicer se uporablja zakon. Udeleženci kolektivne pogodbe niso posebej dogovorili obveznosti glede izplačevanja zamudnih obresti, zato se za izpolnjevanje obveznosti iz pogodbe o zaposlitvi uporabljajo določila zakona o obligacijskih razmerjih.

nimi. Povečala se je dolžina delovnega dne, naglo so se razvijala industrijska središča, vse hitreje so naraščali življenjski stroški. To obdobje v zgodovini delavskega gibanja – ob koncu 17. in začetku 18. stoletja – je bilo za delavce obdobje najdaljšega delovnega časa; delali so od zore do mraka, »od zvezd do zvezd«, razen tega pa so delodajalci svoje delavce še zaklepali v prostore, kjer so delali – samo da bi ne mogli po vodo in tako tratiti delovnega časa. V literaturi doslej še ni bilo tako slikovitega in drastičnega opisa stanovanjskih razmer taktirnih delavcev, kot je Engelsov v delu Položaj delavskega razreda v Angliji. Delavci so stanovali v umazanih, razpadajočih mestnih četrtih, v dvonadstropnih ali enonadstropnih zgradbah, tako tesno naseljenih od kleti do podstrešij, da je v enem prostoru stanovala tudi do devetčlanska družina, skupaj starši in otroci, bolni in zdravi. Ulice takšnih četrti so bile polne živalskih iztrebkov, smrdljivih mlakuž, gnoja in pepela. Delavci so v takšnih ulicah stanovali skupaj z lopovi, tatovi in žrtvami prostitucije. »Pri vsem tem pa so bili tisti, ki so imeli streho nad glavo, še srečni v primerjavi s tistimi, ki je niso imeli,« nadaljuje Engels. V Londonu takrat kakšnih 50.000 ljudi sleherno jutri ni vedelo, kam bodo zvečer položili svojo glavo. Še najbolj srečni so se lahko počutili tisti, ki jim je uspelo do večera prihraniti peni ali dva, da so lahko odšli prenočevati v javna prenočišča (tako imenovane lodginghouse), kjer so za ta denar dobili zavetje za čez noč. Vendar kakšno: sobe so bile natlačene

s posteljami, v posteljah pa toliko ljudi – starih, mladih, bolnih in zdravih – kolikor se jih je moglo stlačiti vanje.

Tajna društva

Izkušnje, ki so si jih delavci pridobili v sponzanih spopadih s kapitalisti, so jih kmalu pripeljale do prepričanja, da lahko le organizirani in združeni računajo na uspeh. To so vedeli tudi kapitalisti, to je vedela država, zato je delavcem najstrožje prepovedala vsakršno združevanje. V Franciji so, denimo, leta 1791 sprejeli poseben zakon, ki je prepovedoval državljani, ki imajo podobne življenjske razmere oziroma enake poklice, da bi na svojih zborih volili predsednika, sekretarja, pisali zapiski, sprejemali odločitve in sklepe ali morda sestavljali pravilnike, ki bi urejali njihove takoiimenovane splošne interese. Mestnim administrativnim organom pa je bilo prepovedano, da bi sprejemali kakršnekoli prošnje ali peticije v imenu kateregakoli poklica. Razumljivo je, da so morala biti prva delavska združenja tajna in da so svoje naloge opravljala zelo konspirativno. Imela so svoje statute, sezname članov, svoje blagajne, svoje knjigovodstvo, mnoga med njimi pa tudi svoje sekcije. Vendar je bilo vse to – tako obstoj društva, njegova lastnina, število članov kot celotno njegovo delo – skrivnost, ki so jo morali člani ohraniti zase; ob sprejemu v društvo (asociacijo, združenje) so morali novi člani priseči društvu zvestost in obljubiti, da bodo varovali njegovo

tajnost. Še posebno tajno so delovali tako imenovani tajni komiteji, katerih moč je bila velika zlasti v obdobju uničevanja lastnine kapitalistov in množičnih stavk. Za njihov obstoj in naloge je ponavadi vedelo zelo malo članov tajnih društev.

Največ se jih je pojavilo ob velikih nemirih, največji vpliv pa so imela v času stavk. Takrat so – in to velja posebej poudariti – zelo odločno ukrepala ter strogo kaznovala vse, ki se niso hoteli podrežati njihovim sklepom, še posebej pa stavkokaze. Delavci so že v tem zgodnjem obdobju delavskega gibanja izražali do stavkokazov skrajni prezir, odločitve o njihovem kaznovanju pa so naletele na vsesplošno odobravanje.

O delavskem preziru stavkokazov na Slovenskem za zdaj še ni moč govoriti. Kakor, jasno, tudi ne primerjati tega skrivnega shajanja z zaprtimi sestanki za javnost (novinarji), ki so jih imeli predstavniki strank dosedanje vladne koalicije v Poljčah, Bogenšpergu, v ljubljanski Urški, Dolskem in še kje.

1. maj – simbol zatiranih

Teh nekaj utrinkov iz zgodnjega obdobja kapitalizma (zgodovine delavskega gibanja) bi bilo nepopolnih, če bi vanje ne vključili nekaj drobcev iz delavskih praznovanj 1. maja v kasnejših letih. Še več: dejstva, ki sestavljajo zgodovino gibanja, so najbolj »zgoščena« prav v prvih majskih dneh. Prvi maj je neskončna vrsta delavskih sprevodov, demonstracij,

Attention Workingmen!

GREAT

MASS-MEETING

TO-NIGHT, at 7.30 o'clock,

HAYMARKET, Randolph St., Bet. Desplaines and Halsted.

Good Speakers will be present to denounce the latest atrocious act of the police, the shooting of our fellow-workmen yesterday afternoon.

Workingmen Arm Yourselves and Appear in Full Force!

THE EXECUTIVE COMMITTEE.

Achtung Arbeiter!

GROSSE

Massen-Versammlung

Heute Abend, halb 8 Uhr, auf dem

Heumarkt, Randolph-Strasse, zwischen

Desplaines- u. Halsted-Str.

Gute Redner werden den neuesten Schreckenstreich der Polizei, indem sie gestern Nachmittag unsere Brüder erschossen, geühen.

Arbeiter, bewaffnet Euch und erscheint massenhaft!

Das Exekutiv-Comitee.

Oglasi, nalepljeni po chiecaških ulicah. V njih pozivajo delavce na zborovanje na trgu Haymarket, kjer je bila prelita delavska kri

Kdor dela, dela tudi napake. Kdor ne dela, dela največjo napako.

Stavkovni odbor podjetja Plamen Kropa je 22. aprila začel stavko. Stavkajoči delavci poleg plače za mesec marec zahtevajo tudi sanacijski program in dosledno izvajanje kolektivne pogodbe. Stavka se je začela, ker kljub pravočasni napovedi vodstvo podjetja ni odgovorilo na nobeno od delavskih zahtev. Vzrok za stavko so tudi številne kasnitve izplačil osebnih dohodkov, ki so trajale tudi do 30 dni in delavci so del plače dobivali v obliki bonov.

Stavka v Plamenu je vzorno organizirana s stavkovnimi stražami. Informativni zbori stavkajočih delavcev potekajo po skrbno pripravljenem scenariju in brez nepotrebnih zmerjanj in javnih prekanj.

Plamen Kropa je ena od manjših predelovalnih firm iz sistema Slovenskih železarn, ki jih je Slovenija podprala lansko leto. Profesionalni predsednik sindikata v Plamenu Metod Staroverski pravi, da se država do njih obnaša kot mačeha do pastorka, medtem ko se do železarjev obnaša kot mati. Slovenija je upravljanje Plamena poverila upravni odboru, ki ga vodi dr. Vasilij Prešern iz vodstva Slovenskih železarn, do nedavnega pa je bil na tem mestu Igor Uršič, ki se po besedah Staroverskega ni znal obnašati kot predstavnik lastnika podjetja.

Plamen je v preteklih letih živel zlasti od trga v Jugoslaviji in od

KROPARJI ZAHTEVAJO PLAČE

klirinškega izvoza. Konec lanskega leta se je vse to končalo in proizvodnja se je prepolovila. Po informacijah direktorja Vladimira Oblaka ima podjetje izjemno veliko neplačane realizacije, največji dolžniki so trgovska

podjetja. Plamen ima surovin za trimesečno proizvodnjo, skladišča so polna gotovih izdelkov. Zdi se, da so problem Plamena tudi cene njihovih izdelkov, saj v izvozu na Zahod iztržijo le tretjino domače cene.

Informativni sestanek stavkajočih delavcev v četrtek, 23. aprila, je pokazal, da nihče ne ve, kdaj bodo delavci dobili plače. Tudi zato so upravni odboru podjetja, ki se dva dni sploh ni odzval na stavko, poslali še dodatno

zahtevo, s katero terjajo zamenjavo nesposobnega vodstva. Danes, 24. aprila, ko ta tekst pošiljamo v tiskarno, bi naj bila pogajanja.

Zaenkrat lahko napovedmo le možnost izplačila bonov in prevoznih stroškov. Ker se bližajo prazniki, se lahko zgodi, da bosta sindikat in upravni odbor sklenila kompromis, po katerem bodo delavci kakšen teden na kolektivnem dopustu. V tem času si bodo udeleženci morebiti razjasnili ozadje ignorantskega odnosa države do podjetja, saj Staroverski pravi, da v drugih službah (vojska, policija, uprava) delavci redno dobivajo plače. Zviti Gorenjci so se nekaj naučili tudi iz dogajanj v Elanu in drugih podjetjih, kjer so delavci plačevali račune za marsikoga in marsikaj, kar ni imelo zveze z njihovimi podjetji.

Stavkovni odbor je prvi dan pristal, da delavci na nekaterih ključnih funkcijah podjetja (komerciala, finance), delajo. Delavci so se v četrtek pogovarjali tudi

z nekaterimi naročniki in pristali, da dokončajo že plačano naročilo. Pri tem vprašanju se je v nasprotju s »posluhom« Metoda Staroverskega za perspektivo podjetja izpostavil vodja stavkovnega odbora Branko Kržišnik z mnenjem, da bi s takšno metodo lahko vodstvo podjetja razvednotilo stavko in doseglo, da bi čez nekaj dni vsi delali.

Metod Staroverski in Brane Kržišnik menita, da Kropa ne prenese stečaja Plamena, saj ne gre le za 400 zaposlenih, temveč tudi za njihove družine. Dodala sta, da so Kroparji bili vedno potrpežljivi, to je šele prva večja stavka v tem podjetju. Zdi pa so obstali, ker jih še bolj kot plače zanima tudi, kakšna je perspektiva njihovega podjetja.

Vodstvo podjetja je šele po treh urah stavke dojelo, da stroji stojijo. Šele drugi dan je spoznalo, da stavka ogroža tudi njihovo socialno varnost. Zdi se, da je to skladno z njegovim neodgovornim ravnanjem, zlasti na komercialnem in prodajnem področju in pri razvoju. Stavkajoči delavci za njim ne bodo žalovali, saj zanje ni naredilo ničesar. Se pa tudi že osipa, saj je od njih odšel kadrovski direktor in postal inšpektor za delo na gorenjskem območju.

Franček Kavčič

Metod Staroverski bere pismo upravni odboru

SOUPRAVLJANJE NAJ POSTANE ČLOVEKOVA PRAVICA

Socialistična stranka Slovenije in Socialdemokratska unija sta pretekli teden na skupni seji svojih predsedstev obravnavali še »toplo«, čeprav nekoliko »pogreto« zakonodajo, ki naj bi končno uredila področje sodelovanja delavcev pri upravljanju podjetij in določila temeljna razmerja porazdelitve moči odločanja in odgovornosti med državo, delodajalci in delojemalci. Ključni cilj novega zakona, ki je trenutno še v fazi predloga za izdajo, naj ne bi bil le »mehčanje« temeljne konfliktnosti med delavci in delodajalci, ampak po mnenju obeh strank predvsem zagotavljanje tistih pogojev, ki bodo vsem bodočim soupravljalcam in soupravljalcem omogočili, da tudi pri opravljanju svojega dela ostanejo državljani.

Nova slovenska ustava je sodelovanje delavcev pri upravljanju v gospodarskih organizacijah in zavodih uvrstila med ekonomske in socialne pravice delavca, kar pomeni, da bi se moral delavec na svojem delovnem mestu povsem podrediti delodajalcu. Novi zakon bi po oceni obeh strank moral pravico do soupravljanja dvigniti na raven klasične pravice državljanca oziroma na raven človekove pravice. Le tako bi delavec ohranil pravico in odgovornost, da vpliva na pogoje svojega dela in s tem na motivacijo za delo, kar je tako v interesu delavca kot delodajalca in kapitala.

Člani SSS in SDU so v razpravi podali tudi vrsto konkretnih pripomb in kritičnih razmišljanj v zvezi s posameznimi določbami predloga za izdajo zakona, kljub temu pa so zasnovo in ključne predlagane rešitve podprli.

Strinjali so se tako s predlaganim modelom sveta delavcev kot organom sodelovanja delavcev pri upravljanju podjetij, ki ga izvolijo zaposleni kot tudi z modelom nadzornega sveta kot organa sodelovanja delavcev z delodajalci. V zvezi s slednjim so predlagali paritetno sestavo nadzornega sveta, to je enakovredno zastopnost delavcev in delodajalcev v tem svetu, in ne zgolj tretjinsko zastopnost delavcev v njem, kot predlaga sam zakon.

Stranki sta bili enotni v oceni, da naj bi zakon sprejeli še pred poletjem, vendar sta menili, da bi bila najbolj smotrna hkratna razprava tako o zakonu o lastninjenju podjetij kot o urejanju organov upravljanja v različnih oblikah gospodarskih družb ter o zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij.

Le tako bi zagotovili skladnost predlaganih rešitev o soupravljanju delavcev v vseh treh ključnih ekonomsko in družbeno razvojnih zakonih in hkrati tudi čimvečjo stopnjo njihove skladnosti s predlaganimi dokumenti Evropske skupnosti.

In ne nazadnje, pri nadaljnjem oblikovanju zakonodaje, ki bo urejala področje soupravljanja delavcev, bi morali v večji meri upoštevati ne le izkušnje razvitih zahodnoevropskih dežel, ampak tudi pozitivne izkušnje v tem trenutku sicer globoko podcenjene samoupravne prakse, iz katere so pri oblikovanju svoje zakonodaje črpale prav te države.

SSS in SDU sta razpravo navezali hkrati tudi na obravnavo osnutka zakona o reprezentativnosti sindikatov. Stranki sta bili enotni v oceni, da zakon ne priznava sindikatov kot enakopravnih partnerjev države in delodajalcev, ampak da želi država s tem zakonom pravzaprav na legalen način uvesti kontrolo nad delom sindikatov, celo nad njihovim ustanavljanjem. Predlagani kriteriji o njihovi »številčnosti« in priznavanje njihove reprezentativnosti zgolj na podlagi odločitve oblastnega organa jemlje sindikatom njihovo ustavno zajamčeno pravico do svobodnega organiziranja in delovanja. Takšnega zakona pa po mnenju SSS in SDU ta trenutek ne potrebuje nihče, še najmanj pa delavci in njihovi sindikati. Večina zahodnoevropskih držav ne pozna tovrstne zakonodaje, zato je predlagani zakon še toliko bolj nesprejemljiv!

Branka Preželj

Trdno upamo, da spet prihajajo časi, ko si bo večina od nas s svojim delom spet lahko zagotovila dostojno življenje. Zase, za svojo družino, otroke. S tem prepričanjem vam želimo prijetne prvomajske praznike.

Socialdemokratska unija Slovenije

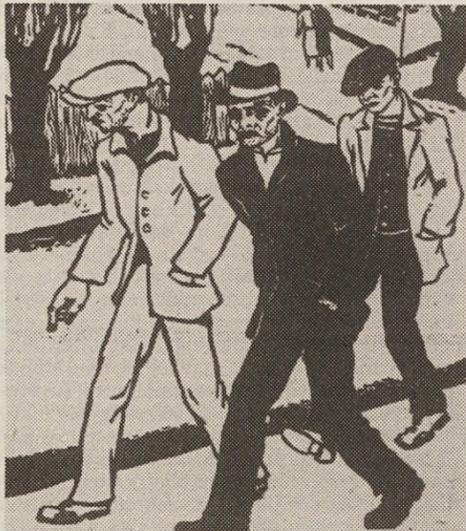
stavk, spopadov, oboroženih bojov delavcev z njihovimi gospodarji (oblastjo). Delavci in njihove organizacije so najprej zahtevale, naj jim skrajšajo delovni čas, kasneje so začeli boj za širše gospodarske pravice in svobodo, nazadnje pa so prvomajsko gibanje izoblikovali v klic po prevzemu oblasti ali po navezavi človeških odnosov s kapitalisti, s katerimi da se bosta končala vsakršno izkoriščanje in gospodovanje.

Ob prvomajskih dneh se je delavstvo začelo zavedati svojega obstoja, svoje številčnosti in moči. Ko je delavska armada stopila na ulice, je pokazala vso svojo moč – ne samo sebi, temveč tudi svojemu nasprotniku.

Chicago 1. maja 1886

Prvega maja 1886 so se v Chicagu v Združenih državah Amerike pripetili dogodki, ki so delavce vsega sveta spodbudili, da si ta dan izbere za svoj praznik. Kaj se je takrat zgodilo?

Delovne in življenjske razmere delavcev v obdobju chikaških dogodkov in pred njimi so bile skrajno neprimerne. Delavci so garali po 12, 14 in celo 16 ur na dan. Delovni čas new yorških pekov je na primer znašal 112 ur na teden. Tudi če k delovnim dnevom prištevamo nedeljo, ugotovimo, da je njihov delovni čas obsegal celih 16 ur na dan. To so bile nečloveške razmere, ki so delavce spreminjale v služabnike kapitalističnih lastnikov proizvodnih sredstev, njihovo življenje pa skrčile na gol obstoj, trpljenje in poniževanje. Skrajšanje de-

Dela ni

lovnege časa je bilo zato življenjsko vprašanje vsakega delavca in vseh skupaj.

Zveza ameriških strokovnih sindikatov je leta 1884 sklenila sprožitvi akcijo, da bi skrajšani delovni čas že čez dve leti postal stvarnost. Točneje: 1. maja 1886. Ko je prišel ta dan, so v Združenih državah Amerike v podporo delavskim zahtevam organizirali 5000 stavk, po-

sebnost v New Yorku, Chicagu, Philadelphiji, Baltimoru, Milwaukeeju in drugih industrijskih središčih. V njih so sodelovali stotisoči delavcev. Njihove zahteve so bile združene v znanih treh osmicah: osem ur dela, osem ur počitka in osem ur kulture in zabave. To močno stavkovno gibanje je obrodilo sadove: kapitalisti so pod pritiskom popuščali in kmalu je osemurni delovnik dobilo 1,250.000 ameriških delavcev, od tega samo v Chicagu 185.000.

Toda zmage delavcev so bile plačane s krvjo. Iz McCormickove tovarne so odpustili več sto sindikalno organiziranih delavcev, namesto njih pa zaposlili stavkokaze, ki jih je med delom varovalo 300 plačanih detektivov. Med zborovanjem je nenadoma zatulila sirena in iz tovarne so v spremstvu detektivov začeli prihajati stavkokazi. Ni bilo treba čakati, da iskra zaneti požar. Letopisci pišejo, da se je takoj vnel spopad. Uporabljali so kamenje, opeko, kole, pesti. Počilo je nekaj strelav. Vmešala se je policija, seveda v korist svojih gospodarjev, in začela streljati na delavce demonstrante. Šest njihovih tovarišev je izgubilo življenje, 50 pa jih je bilo ranjenih.

Po tem krvavem spopadu nobena stran ni hotela popustiti. Režim je čakal na priložnost, da odgovori z nasprotnim udarcem, ki bo onemogočil delavske akcije. Naslednjega dne, 4. maja zvečer, so se delavci zbrali na protestnem zborovanju na trgu Haymarket. Delavski shod bi se končal z mirnim protestom, toda režimu ni bilo od tega. Med zborovanjem je na trg nenadoma planila četa policajev, skrit provo-

kator pa vrgele bombo. Ob tem zrežiranem pripetljanju je začela policija streljati na delavce. Le-ti so ji vrnili. V kratkih dveh, treh minutah, kolikor je trajal spopad, je bilo ranjenih 67 policajev, od tega sedem smrtno. Žrtev med delavci ni nihče utegnil prešteti, toda zanesljivo jih je bilo nekajkrat več.

Tako se je končalo drugo prelivanje krvi v Chicagu.

Tretje dejanje obračuna med režimom in delavci je bilo sojenje trinajst dni po dogodkih na trgu Haymarket. Od velikega števila demonstrantov, ki so bili zaprti, so sedmerico – govornike na shodu – postavili pred sodišče. Obtoženi pa so se spremenili v tožilce. Odločnost in hrabrost, s katerima so nastopali, sta naredili velik vtis na mnoge rodove. Naj to potrdijo njihove izjave, ki so jih izrekli, ko so slišali razsodbo sodišča – na smrt.

August Spiess: »Moja obramba je vaša obtožba; moji izmišljeni zločini so vaša zgodovina. V svojih govorih in člankih smo ljudstvu razlagali njegovo resnično stanje in njegove družbene odnose... Če še enkrat prisojate smrtno kazen ljudem, ki so tako srečni, da povedo resnico, če s smrtjo kaznujete tak prekršek, potem se strinjam, da plačam to ceno. Obesite me!«

Adolf Fischer: »Če je smrt kazen za mojo vročo ljubezen do svobode in človeštva, vam glasno pravim: delajte z mojim življenjem, kar hočete... Kupili ste lažne priče, da bi nas obtožili. Lahko nas obsodite na smrt, toda ta odločitev pomeni žalitev za svobodo tiska, misli,

BOG NAS VARUJ SVETOVALCEV

Med podjetji, nastalimi pod okriljem Markovičevega zakona o podjetjih, ki je močno sprostil zasebno pobudo, je v Sloveniji še največ tako imenovanih svetovalnih organizacij. O njih je v 16. št. Gospodarskega vestnika napisal krajši sestavek dr. Janez Šinkovec, iz katerega povzemamo najpomembnejše dele.

Razvite družbe zahtevajo poleg drugih najstrožjih pogojev za poslovanje svetovalnih organizacij državno verifikacijo. Pri nas jih štejemo za navadna podjetja, piše dr. Šinkovec in dodaja: Ko slišimo o posameznih svetovalcih, ki jih poznamo, ali ko preberamo njihove izdelke, smo nemalokrat začuden, s kolikšnim

pogumom prodajajo svoje (ne)znanje. Številni med njimi niso niti v osnovnem poklicu preživeli pripravnštva, nimajo državnih izpitov, objavljenih del, ne morejo se predstaviti s prakso v razvitih organizacijah.

V tujini se ne tolažijo s tem, da bo slabe svetovalce izločil trg, pač pa zahtevajo za svetovalne organizacije državno verifikacijo in izpolnitev številnih drugih pogojev, med katerimi je temeljito poznavanje področja, na katerem naj bi taka organizacija oziroma svetovalec svetovala. In seveda verifikacijo tega znanja s tečaji in izpiti. Dr. Šinkovec podrobneje navaja pogoje iz statuta nemške zveze podjetniških svetovalcev. Osnovna zahteva

je visoka izobrazba ustrezne smeri ter večletna praksa v svetovalni organizaciji. Obvezno je tudi članstvo v zvezi, saj je praksa pokazala, da samostojen svetovalec ne more ustreči sodobnemu zahtevnemu svetovanju.

Očitno je, zaključuje dr. Šinkovec svoj članek, da bi bil pri nas potreben poseg v svetovalno dejavnost z ustreznim zakonom. Ta bi moral predpisati pogoje za opravljanje te dejavnosti, zagotoviti organizacijsko povezavo med njimi ter tudi v okviru zbornice ter fakultet omogočiti različne specializacije, obdelavo podatkov, povezavo z evropskimi bankami podatkov.

Naročniki svetovanj pri nas zdaj živijo v popolni negotovosti glede kakovosti nasvetov. V tujini na primer morajo svetovalci skleniti obvezno zavarovanje za primer, da bi stranki svetovali napačno. Pri nas pa...

Povzel: B. R.

Za matično jato izvoznikov bi morali v Sloveniji bolj skrbeti, je na četrtkovni konferenci v Gorenju Gospodinski aparat poudaril generalni direktor Jože Stanič. Pretežni izvozniki – Gorenje Gospodinski aparat prodaja letos na tuje že več kot 90 % vse proizvodnje – prihajajo v podoben položaj, kot so bili leta 1990. Srečujejo se s podcenjenimi devizami, manjka zakonodaja, tudi tista, ki bi opredeljevala strategijo tujih vlaganj, urejeni pa niso niti

NEPRIJAZNI DO IZVOZNIKOV

odnosi z nekdanjo Jugoslavijo.

Največje podjetje v sistemu Gorenje je lanskoletno poslovno, upošteva pogoje, v katerih je poslovalo, zaključilo dokaj uspešno. Izdelali so 1.554.000 velikih gospodinskih aparatov (v povprečju na zaposlenega 350, kar je 7 % več kot leta 1990),

76 % vse proizvodnje pa je bilo namenjeno za tuje trge. Vrednost izvoza na zaposlenega se je povzpela na 83.000 DEM, za naložbe v tehnologijo in nove izdelke pa so iz lastnih virov namenili 2,4 % poslovnih prihodkov. Najpomembnejše pa je, da so leto 1991 sklenili z neto dobičkom nekaj več kot 31,6 milijona tolarjev.

Obetajoči so tudi načrti za letošnje leto. Poslovni prihodki se bodo približali 20 milijardam tolarjev (v primerjavi z letom 1991 se bodo povečali za 200 %), izdelali bodo 1.486.000 velikih gospodinskih aparatov pri 7 % manj zaposlenih. Seveda je v ospredju prizadevanj vseh nadaljnje povečanje prodaje na najzahtevnejše tuje trge. Računajo, da bodo fizični obseg izvozne proizvodnje in vrednost izvoza povečali za 8 %. Najbolj naj bi izvoz povečali z osvajanjem novih trgov držav v razvoju. Da bi ohranili konkurenčnost na tehnološko najzahtevnejših tujih trgih, bodo morali letos v Gorenju Gospodinski aparat nameniti za posodobitev proizvodnje in osvajanje proizvodnje novih izdelkov blizu 37 milijonov DEM oz. 4,5 % poslovnih prihodkov.

M. L.

Vatel za novo vlado

Slovenski poslanec dr. Stanko Busar je novemu mandatarju za sestavo slovenske vlade dr. Janezu Drnovšku v razpravi pred glasovanjem o nezaupnici Peterletovi vladi prijazno povedal, da ne bo glasoval za nezaupnico.

Toda v isti sapi se je dr. Drnovšku servilno »ponudil«, rekoč, »če pa boste izvoljeni, bom pa z veseljem z vami«. Slovenski delavci najbrže do nove vlade ne bodo imeli takšnega odnosa, čeprav so se mnogi med njimi oddahnili, ko smo dobili mandatarja, ki se zaveda globine gospodarske krize in je pripravljen sestaviti vlado, ki se bo z njo spoprijela. In poskusila izboljšati tudi socialni položaj državljanov.

Delavci bodo verjetno merili uspešnost nove vlade tudi po tem, ali je do njih »prijaznejša«, kakor je bila dosedanja vlada. To pomeni, da ne bo skrbela za zmanjševanje poslovnih stroškov podjetij z zniževanjem realnih plač, ampak z zniževanjem življenjskih stroškov. Da bo socialni pakt pripravljena skleniti s sprejemljivo ponudbo glede ravni plač in z ustreznim programom izhoda iz gospodarskih težav. Tako, da bo mogoče »socialno trpljenje«, kolikor nam ga je še prenesti, prenašati s prepričanjem, da bodo sadovi tega izboljšanje gospodarskega položaja, »prirast« novih delovnih mest in debelejša kuverte.

Dr. Drnovšek je bil v skupščini sorazmerno skop pri opisovanju svojega gospodarskega in zlasti socialnega programa. Njegove besede in mogoče stniti v poziv k skrajni prizadevnosti in varčnosti obenem (torej tudi pri plačah) vseh nas.

Toda hkrati je naštel nekaj nalog, ki sicer z njegovim besednjakom ne zvenijo posebej

obetavno, jih je pa seveda moč obogatiti z nekaterimi podrobnostmi, ki nekako sodijo zraven.

V stilu njegovega mnenja, da je ekonomska veda o potrebnih ukrepih že vse povedala, vprašanje je le, ali jih izvajaš in kako jih izvajaš.

In ker je pogosto dokazal, da je praktičen človek, se ne bojimo, da ne bi takoj začel izvajati najbolj racionalne ukrepe, s katerimi bo zavrl upadanje gospodarske rasti, kar je nedvomno prva naloga vlade. Osnovni ukrep je pocenitev poslovanja gospodarstva, kar je mogoče doseči s pocenitvijo bančnih kreditov (sanacija bank), zmanjševanjem stroškov za državo, z znižanjem carinskih stopenj, s pazljivim spremljanjem rasti cen javnega sektorja in še in še. Prav tako ne dvomimo, da se nova vlada ne bi takoj lotila zakona o privatizaciji in drugih zakonov, ki so s tem tesno povezani. In tudi ne, da ne bo naredila povsem praktičnih potez, s katerimi bo spodbudila ali obudila vrsto gospodarskih dejavnosti, ki so zaradi »statusne spremembe« bivše Jugoslavije zamrle ali se močno zmajšale. Da posebej ne omenjamo prizadevanj za pridobitev tujih posojil, pa monetarne politike, pa denimo kot konkreten primer, zakona o igralništvu, ki bi, pametno narejen, lahko prinesel državi okoli milijardo dolarjev deviz letno.

Dr. Drnovšek torej »obeta«. Seveda pa tudi njemu ni mogoče podpisati »bianco menice« za bodoče ukrepanje, ampak ga bomo merili izključno po rezultatih. Do volitev. Do takrat pa bo, upamo, že marsikaj razjasnjeno.

Boris Rugelj

pravkar izšlo

mag. Aleksej Cvetko

NOVA UREDITEV POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA

Brošura je izšla v založbi ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana

Naročite jo lahko na naslov:

Dalmatinova 4, Ljubljana,
tel. 061/321-255 ali 110-033, fax. 061/317-298

besed in izražanja. Ljudstvo si bo to zapomnilo.

Jorge Engel: »Moj prestopok je pravzaprav v tem, da sem delal za socialni sistem, v katerem se ne bi moglo dogajati, da bi nekateri služili milijone z izkoriščanjem strojev, drugi, ki bi ustvarjali te milijone, pa tonili v propadnje in bedo. Vaši zakoni so protinaravni: z njimi odrekate množicam pravico do življenja, do svobode.«

Januarja 1888 je kongres Ameriške federacije dela v Saint Louisu v spomin na padle žrtve majskih stavk in demonstracij v letu 1886 sklenil, da prvi maj razglasi za delavski spominski dan – delavski praznik. Takrat so se odločili, da bodo vsako leto na ta dan prirejali manifestacije, stavke in propagandne akcije za osemurni delovni dan in postavljali druge delavske zahteve.

Prvi maj je dobil mednarodno veljavo s sklepom druge internacionale. To se je zgodilo na prvem kongresu mednarodne delavske organizacije, ki je bil od 14. do 21. julija 1880 v Parizu, točno ob stoti obletnici padca Bastilje.

Tako je bil prvi maj na podlagi čičaških dogodkov in v skladu z razpoloženjem v delavskih gibanjih držav, katerih predstavniki so sodelovali na prvem kongresu druge internacionale, razglašen za mednarodni delavski praznik.

Začetki delavskega gibanja v Sloveniji

Prvi zametki spontanega delavskega gibanja so se pokazali že v revolucionarnih dneh marca

1848. Ko so se ljubljanski meščani in zastopniki oblasti v gledališču zahvaljevali cesarju za obljubljeno ustavo, se je nepričakovano zbrala tudi množica delavcev iz predmestij in začela demonstrirati proti oblastnikom. Na hitro ustanovljena meščanska straža je z vojaško pomočjo še isto noč zadušila revolucionarni nastop ljubljanskih delavcev. Tedaj je vrelo tudi

Bolezen v proletarski družini

ROKA ROJAKA

V Metalni si manejo roke: ameriški poslovnež slovenskega rodu Robert J. Tomsich, ki se je nedavno tega mudil v Sloveniji, je bil po ogledu Metalnih obratov nadvse zadovoljen z videnim in je takoj ponudil roko. Prva zamisel je ta, da bi v tovarnah NESCO v ZDA, ki so last R. Tomsicha, sestavljali Metalnino opremo.

Druga pa, da bi sodelovali pri proizvodnji letalskih transportnih naprav. Vse torej kaže, da bodo prizadevanja Metalne, da bi prodrli tudi na ameriški trg, obrabila sadove. Lani in takorekoč vse do priznanja je ameriška administracija ta prizadevanja blokirala, zdaj pa se rešitve nakazujejo hitreje, kot bi lahko pričakovali. Zasluge za to ima skupina ameriških senatorjev slovenskega rodu ter bisnismeni, katerih korenine segajo v slovenska tla. Primer Roberta Tomsicha dokazuje, da je mogoče s Slovenijo sklepati posle tudi skozi trde poslovne interese, brez sentimentalnega, rodoljubnega pristopa, o katerem so nas od vsepovsod opozarjali, da ga ne smemo pričakovati niti od rojakov.

B. R.

Tolar na tolar...

Iz skrinjice za inovacijske predloge v tovarni Beti iz Metlike smo s pomočjo tovarniškega glasila »Vezilo« »potegnili« naslednji predlog. Neki delavec meni, da bi lahko tovarna prihranila precej poštnih stroškov.

Zdaj ko je meja na Kolpi, je treba tudi na pošto za sosednjo Hrvaško nalepiti znak kot za pravo tujino (kar Hrvaška po novem tudi je). Če pa bi kurir zapeljal pošto za Hrvaško do sosednjega (hrvaškega) Jurovskega dola in jo tam vrgel v nabiralnik, ne bi bilo treba frankirati kot za tujino. In če bi v Žakanju, tudi na Hrvaškem, namestili telefonsko centralo, bi pozive za hrvaške partnerje lahko naročali na žakanjsko centralo kar po interni liniji. To ne bi bilo potem klicanje iz Slovenije in zanje hrvaški pošti ne bi bilo treba plačevati s tolarji (v razmerju ena proti ena), ampak s hrvaškimi dinarji.

Prvi delavski prvi maj v Ljubljani

Delavsko gibanje so leta 1890 poživile tudi priprave na prvo slavje prvega maja in predprvomajski shodi. Čeprav je oblast hotela z grožnjami in s silo odvrniti delavce od te proslave, so prvi maj praznovali tisoči delavcev v Ljubljani, Zagorju, Trstu, Celovcu in Beljaku. Le v Trbovljah in Hrastniku so orožniki z vojaško pomočjo uspeli preprečiti to delavsko manifestacijo.

Zgodaj zjutraj 1. maja so delavci kljub hladnemu vremenu šli na Rožnik, kar je bilo verjetno v navadi že poprej (in je še vedno), nato pa so v skupinicah prihajali v hotel Evropa, kjer se jih je na shodu zbralo skoraj 500. Med njimi so bile – po policijskem poročilu – le tri ženske. Shodu je predsedoval znani ljubljanski delavski voditelj čevljar Karel Kordelič. Govorila pa sta Ludvik Zadnik in Ivan Brozovič, oba prekaljena borca za delavske pravice. Prvi je spregovoril o napredku in delavskem vprašanju, za njim pa Brozovič – o osemurnem delavniku.

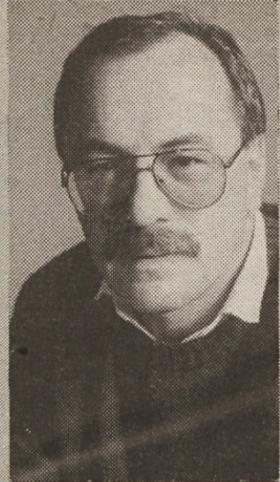
Shod se je s sprejetjem resolucije o osemurnem delavniku končal ob dvanajstih, popoldne pa so se delavci zbrali v gostilni »Pri združenju« v spodnji Šiški. Zvečer je bil v hotelu Evropa še ples, na katerem se je bajle zelo »čutilo pomanjkanje žensk.«

Prvi maj v Ljubljani je torej minil v zglednem redu in miru, čeprav se je oblast bala, da bi utegnili priti do izgedov in je bila za Bežigradom v pripravljenosti stotnja vojakov. To dostojanstveno vedenje so pohvalili tudi meš-

Kot kažejo gospodarska (in politična) ter s tem tudi socialna gibanja, letošnji prvi maj v ničemer ne more biti povod za praznovanje. Razen tega seveda, da je po že kar mučnem (ideološkem) mešetarjenju (postal državni praznik. Vendar se za praznike spodobijo, da se zapiše kaj spodbudnega in optimističnega. Toda prav pri tem opravilu se človek znajde v hudi zadregi. Že sama beseda delavec je v zadnjih letih devalvirala bolj kot vse naše valute. Če ga je prejšnja oblast vsaj formalno rinila v ospredje in smo ga skoraj obvezno srečevali na naslovnih straneh časopisov, kako denimo streže martinovki, je danes popolnoma izginil iz političnega besednjaka in se znašel v tistem, ki govori o socialnih stiskah in revežih. Na vrsto za skupščinskimi ali vladnim govorniškim odrom pride praviloma le takrat, ko je treba z njim, z njegovimi pravicami opletati zato, da bi prikriji pravo vsebino. Ali pa zato, da se ga obdrži pri življenju, ker ga enostavno potrebujejo. Nenazadnje tudi zato, da njegov glas na volitvah legitimira njihovo oblast.

Ne gre za to, da bi kličali stare čase in abstraktnega delavca spet dvignili v zaukazanega lastnika. Izkušnja o tem, kako se je to po nekaj desetletjih končalo, je najbrž dovolj bridka. Toda vse bolj pogosto se sliši, da takrat vsaj lačnih ni bilo. Po zanosu, ki je temeljil na umišljenem položaju gospodarja, je delavec ostal brez vsega. Celo brez tistega, kar gre njegovemu kolegu v prej tako pljuvanem, zdaj pa hvaljenem kapitalizmu. Žongliranje novopečenih političnih elit z lastnjenjem, denacionalizacijo in drugimi oblikami »vračanja« premoženja in »popravljanja« krivic po več kot štiridesetih

Prvi maj 92

Jože Poglajen

letih vladavine nekega čisto drugega sveta, je delavca porinilo v položaj, da ponižno moleduje za drobtinice iz sicer že precej ubožane nacionalne pogače. Prepuščen je na milost in nemilost novim starim gospodarjem, ki ga ležerno pošiljajo v vrste pred Zavode za zaposlovanje, centre za socialno delo ali pred ljudske kuhinje Karitasa ali njemu podobnih dobroteljskih ustanov. V imenu boja za ljubi kruhek mu vsak dan mehčajo hrbtnico, kajti njegove morebitne zahteve po elementarnih pravicah ne samo, da naletijo na gluha ušesa, pač pa se mu pogosto zgodijo, da konča na cesti

z delavsko knjižico v roki. Doma pa ga čaka kup neporavnanih položnic in otroci brez šolske malice. Pravna zaščita je enaka ničli ali vsaj dolgotrajnemu pravdanju, ki v naših splošno inflacijskih časih pomeni le umiranje na obroke.

Pravih razlogov za priranje velikih parad »delovnih uspehov« in sindikalističnih veseljačenj torej že nekaj časa ni (več), najbrž pa je napočil čas, da prvi maj postane to, kar je prvinsko bil. Dokaz, da se delavska solidarnost vsaj na demonstrativni ravni ni pustila pretentati tem ali onim političnim strunam, da preprosto še obstaja. Vendar ne kot delitev revščine, pač pa kot zavest, da se je za pravice, ki omogočajo človeku dostojno življenje, mogoče boriti le enotno in organizirano. Večini delavcev je pravzaprav vseeno, ali so na oblasti črni, rdeči, zeleni ali rumeni, pravica do dela in poštenega plačila je pod vsemi temi (političnimi) zastavami natanko enaka. Naivno pa bi bilo misliti, da bi jo katera od njih prinesla na pladnju, tako rekoč podarila. Zato je 1. maj nekaj več od praznične klobase in litra rdečega.

Nikoli namreč ne gre do konca verjeti sladkim obetom slavnostnih govornikov na prvomajskih proslavah, kajti »praznovati« bomo morali še veliko prvih majev, da bo ta temeljna človekova pravica postala vsem samoumevna.

čanski listi, skupaj s tistimi podjetniki, ki so delavcem dovolili, da so prvega maja ostali doma.

Stajerski socialni demokrat Resel, ki je kot znan voditelj večkrat agitalur tudi med slovenskimi delavci, je ob 1. maju 1890. leta zapisal te besede, ki izražajo tudi hotenje našega delavstva: »Nismo zastupili dela iz želje, da bi šli uživati v naravo. Delo ni počivalo zato, da bi se tega veselili. Ne, počivalo je zato, da bi mezdni sužnji vsega sveta in vseh različnih narodnosti pokazali, da so enotni v tem, da hočejo razbiti okove suženjstva, da si hočejo pridobiti pravico govora, da hočejo uživati sami plodove svojega dela ter da hočejo uresničiti krasno geslo: svoboda, enakost, bratstvo.«

Volk dlako menja...

Vse drugače so seveda o delavskem prazniku pisali slovenski meščanski listi, ki so se že zavedali, da delavsko gibanje z naraščajočo industrializacijo raste v čedalje pomembnejši politični dejavnik. Zato se v njihovem pisanju prepleta nasprotovanje praznovanju prvega maja s strahom pred neredi, pa tudi s poskusom, da bi našli z delavstvom skupni jezik – vendar samo v tem, da bi se za delavstvo izboljšale delovne razmere, ne pa, da bi dobilo tudi politične pravice.

Navedli bomo značilno izjavo enega od vodilnih slovenskih časnikov tistega časa, Slovence, glasila slovenske klerikalne stranke. Tako je pisal 25. aprila 1890: »Mi nikakor ne stojimo na strani fabrikantov; kjer gre za pra-

vice delavstva, vselej odločno zagovarjamo te pravice in zahteve, toda zajedno pa odsvetujemo delavcem, morda da brezuspešno, vse to, kar bi ne koristilo delavstvu, temveč mu le škodilo... Pisali in delali smo vselej za blaginjo in prosep delavstva in slednjemu svetovali, naj ne praznuje 1. maja kot delavski praznik, kajti tako praznovanje je osnovano od prevratnih življev, ki bi radi povzročevali izgrede in nemire po načinu francoske revolucije. Odsvetujemo torej takozvano praznovanje delavskega praznika predvsem s krščanskokatoliškega stališča, drugič pa s stališča delavskih političnih pravic, tretjič z narodno-gospodarskega stališča in četrtič iz prepričanja, da se socialno in delavsko vprašanje tako ne rešuje in tudi rešiti ne da. Slovensko delavstvo mora se poslužiti drugih in boljših sredstev in postavno osiguranih pravic o izboljšanju svojega stanja, nega je občno pohajkovanje. Mi svarimo in opominjamo torej pošteno in na slovensko ime ponosno ter zavedno delavstvo pred kakršnimikoli izgledi, kateri bi škodovali eksistenci in vzgladu delavcev v sedanosti in bodočnosti, h kateri je poklicano od stvarnika vsega dobrega, a ne po socialnih demokratih.«

Slovenec se – po 102 letih – ni izneveril svoji tradiciji. Potem, ko je aprila objavil vrsto pism svojih bralcev, pa tudi pisanje samega Franceta Tomšiča o škodljivosti delavskih stavk za materialni blagor in duševni mir Slovencev, je 21. aprila objavil še tole modrovanje Bogomirja Ličofa:

Delavsko gibanje je treba poduhoviti. Mate-

OBRATNA AMBULANTA

Prim. doc. dr. Anton Prijatelj

Ne zmore več...

Od tistega dne, ko je človek začel delati, od takrat dalje obstajajo tudi pojmi:

- delazmožnost,
- nepopolna delazmožnost,
- delanezmožnost.

Pred tisočletji in stoletji o tem niso mnogo razmišljali, saj smo imeli dovolj delovne sile. Če pa je niso imeli, so jo pred tisočletji zaslužili, pred stoletji pa odpeljali iz kmečkega okolja v mesta, kjer je bila razvita industrija. V žalostnih vojnih letih v tem stoletju pa so za delo uporabljali vojne ujetnike ali politične nasprotnike (zapornike).

O tem, da bi za delavce skrbeli, da bi jih zdravili, da bi se ti lahko čimprej vrnili na delovno mesto, so začeli razmišljati in tudi tako ukrepati šele takrat. Ko je delodajalcem začelo primanjkovati delovne sile. To je bilo šele v preteklem stoletju.

Z razvojem industrije v Zahodni Evropi in Združenih državah Amerike in s krepitvijo vpliva organiziranega delavskega razreda se je vzporedno razvijala tudi socialna in varstvena zakonodaja. Politična moč socialnodemokratskih delavcev je dosegla, da je Bismarck leta 1884 predložil parlamentu v sprejem zakon o nezgodnem zavarovanju delavcev. Ta zakon je bil istega leta tudi sprejet.

Prvi so se pričeli organizirati rudarji, ki so ustanovili Bratovsko skladnico za pomoč rudarjem ob boleznih, onemoglosti, v starosti in smrti. Naziv Bratovske skladnice prvič omenjajo leta 1787. V Sloveniji so ustanovili Bratovsko skladnico oziroma Bratovsko blaginjo v Lešah pri Prevaljah 3. 7. 1858 (tako trdijo zgodovinarji). Sam pa imam Postave za tajiste delavce pri fushini, (ktere na dan ali po sihte delajo. Podpisal jih je Fushinski nazhelnik v Fushinski oblastnini pa Prevali 15 den septembra 1852. Postave imajo samo 19 članov in zadnji se glasi: Dnarje, ktere se od strafe sberejo težhejo v Bratovsko kaso, inu se za boljenishstvo delavcov porabijo. Torej po enih podatkih je bila prva Bratovska skladnica ustanovljena leta 1858, Postave pa že leta 1852 govore o Bratovski kasi. To bo delo za zgodovinarje! V Avstriji je postalo obvezno zavarovanje za primer nesreče pri delu leta 1887, leto kasneje pa za primer boleznih.

Med drugo svetovno vojno so pravzaprav prvič ugotovili – zaradi pomanjkanja delovne sile – da so tudi invalidi sposobni za delo, in v Veliki Britaniji so sprejeli zakon o zaposlovanju invalidov.

Takoj po drugi svetovni vojni so v mnogih porušenih deželah sodili, da je potrebno čimbolj ekonomično izkoristiti delovno silo in tudi začeli proučevati absentezmem (odsotnost z dela). Prve studije o odsotnosti z dela, tudi zaradi boleznih, so nastale v Veliki Britaniji in v Združenih državah Amerike. Odsotnost z dela je povsod po svetu problem. Ponekod večji, drugod manjši. Tam kjer je večja delovna disciplina ali pa večji strah za delo, je manj odsotnosti z dela. Tam pa, kjer je nedisciplinarnost in nered, je navadno več odsotnosti z dela zaradi boleznih.

Ker je to tudi pri nas velik problem, bom v nekaj naslednjih nadaljevanjih razmišljal o teh problemih.

KAZIPOT CEN

Ob tako prijetno toplim spomladanskem vremenu se človeku kar prileže sprehoditi se po Ljubljani in pogledati, kaj je novega na policah in trgovini. Še posebno so zanimive tiste majhne nalepke, na katerih so prav majhne številke, ki pa lahko kar veliko vplivajo na

ŽIVLJENJE TEČE...

Piše: Mag. Aleksej Cvetko

Nadomestilo plače za čas čakanja na razporeditev

Delovni invalid II. ali III. kategorije ima v primeru, če mu ni zagotovljeno delo, ki bi ga moral dobiti glede na priznano pravico do razporeditve oziroma zaposlitve na drugem ustreznem delu oziroma do dela s skrajšanim delovnim časom prijavi zavodu za zaposlovanje, pravico do nadomestila plače za čas čakanja na ustrežno zaposlitev.

Pravica je določena v 123. členu zakona in je, če se nanjo ozremo samo malo kritično, močno sporna. Glede zavarovancev, ki so v delovnem razmerju, namreč 139. člen določa, da so jih organizacije in delodajalci dolžni obdržati na delu in jih razporediti na drugo ustrežno delo oziroma jim zagotoviti delo s skrajšanim delovnim časom ali jim zagotoviti poklicno rehabilitacijo ter v sodelovanju s strokovnimi inštitucijami in zavodi najti delo, ki ga bodo opravljali po poklicni rehabilitaciji. Zato je za te zavarovance določba o tem, da imajo pravico do nadomestila samo v primeru, če se prijavijo zavodu za zaposlovanje, nelogična, v nasprotju pa je tudi z veljavno delovno-pravno zakonodajo. Pogoj prijave pri zavodu za zaposlovanje bi moral veljati samo za delovne invalide, ki takrat, ko so pridobili pravico do razporeditve oziroma do zaposlitve, niso bili v delovnem razmerju, zavarovani pa so iz naslova posebnih primerov zavarovanja, določenih v 21. do 23. členu zakona. oziroma prostovoljne vključitve v zavarovanje, določene v 24. členu zakona. Nedorečeno ostaja tudi vprašanje, kako določbo 123. člena uporabiti za zavarovance, ki opravljajo samostojne dejavnosti, športnike, šahiste, osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti, in osebe, ki so obvezno zavarovane med prestajanjem zaporne kazni.

Zakon tudi določa, da ima pravico do nadomestila plače za čas čakanja na razporeditev oziroma zaposlitve na drugem ustreznem delu tudi invalid II. ali III. kategorije invalidnosti, ki mu je neodvisno od njegove volje prenehalo delovno razmerje na drugem ustreznem delu, na katerega je bil razporejen oziroma mu je bilo preskrbljeno po nastanku invalidnosti, če se v 30 dneh po prenehanju delovnega razmerja prijavi zavodu za zaposlovanje.

Osnova za odmero nadomestila je pokojninska osnova, od katere bi se delovnemu invalidu odmerila invalidska pokojnina na dan nastanka invalidnosti. Nadomestilo se odmerja v različni višini: v višini 80 % osnove za zavarovance, ki so zavarovani iz delovnega razmerja, kot nosilci osebnega samostojnega dela, kmetje, lastniki podjetij in zavodov, vrhunski športniki in šahisti in za delovne invalide, ki jim je neodvisno od njihove volje prenehalo delovno razmerje na drugem ustreznem delu, na katerega so bili razporejeni oziroma jim je bilo preskrbljeno po nastanku invalidnosti in v višini 50 % osnove pri zavarovancih za posebne primere. Nižje odmerjeno nadomestilo se lahko poveča za 50 %, če zavarovavec preživlja vsaj enega družinskega člana in če izpolnjuje premoženjske pogoje za uveljavitev pravice do varstvenega dodatka. V 126. členu zakona, ki ureja odmero tega nadomestila, pa ni ustrezno urejena odmera za osebe, ki se obvezno zavarujejo za čas prestajanja zaporne kazni, za zavarovance iz prostovoljne vključitve v zavarovanje in za osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti.

(Se nadaljuje)

našo voljo. Govoriva o cenah. Tako sva bili ta teden spet dobre volje, ko sva opazili, da so cene artiklov, ki jih imava pod drobnogledom, ostale skoraj nespremenjene.

Le cene sadnega sirupa so se v nekaterih prodajalnah dvignile že čez 200 tolarjev. Drugo pa vse po starem. Olje in pralni prašek sta najcenejša v Mercatorju na Slovenčevi, po sadni sirup pojdi v Maximarket ali pa Blagovnico Bežigrad, cene ostalih izdelkov pa se od trgovine do trgovine bistveno ne razlikujejo. Le še po kis se vam izlača odpraviti v Forum na Dunajski, saj boste lahko prihranili tudi do 37 tolarjev.

Sicer pa še vedno veljajo napotki od zadnjic Posebno dobro si cene oglejte takrat, ko se boste odločali za večje nakupe.

Tudi ta teden namreč lahko privarčujete okoli 350 tolarjev pri večjem nakupu in ko bo mesec naokoli, se bo kupček poznal že tudi v vaših denarnicah. Pa veliko sreče!

Berač

idealistično naziranje jemlje ljudem smisel za ideo vrednote ter ruši s tem osnovo vsake pravične preobrazbe družbe. Materializem je bil dolga leta splošen in uzakonjen na vseh področjih delovanja. Delavski razred je bil privilegiran, imel je monopolni položaj, v njegovem imenu je gospodarila, odločala in zapravljala partija.

Materialistično naziranje danes še ni preseženo. Čeprav se marksisti, komunisti in ra-

zredni borci ter avantgarda delavskega razreda javno odvrtača od tega nauka, pa še vedno z vsemi silami nasprotujejo, da bi delavsko gibanje postavili na etično osnovo. Pod vplivom silnega propagandnega aparata komunistov je bil upoštevan edino marksistično-materialistični razredni boj delavstva, ki mu je cilj rušenje oblasti in vzpostavitev diktature proletariata. Takega mišljenja so še danes mnogi delavci, mnogo vernih delavcev se še naprej oklepa tega nauka, posebno, ker so pod vplivom starih sindikatov, ki jim grozijo z izgubo zaposlitve, če se bodo izpisali iz komunističnega sindikata, samo da lahko z njihovo članarino lažje uresničijo svoje prevratne cilje. Nahujskane množice so najboljše orodje za izvedbo nove revolucije, zato je odgovornost za tako manipuliranje zelo potrebna.

V delavskem gibanju je ta odgovornost še posebno velika. Delavske množice so zaradi težkega položaja, v kakršnem se nahajajo, posebno dovzetne za demagoška gesla. Lahko se dajo zavesti na napačno pot, ki ne vodi do zaželenega cilja, marveč le v večjo bedo in nesrečo... Zločinsko in lahkomišelnost je med delavstvo širiti udarne, a prazne in utopične nauke ter gesla samo zaradi večje popularnosti in ne meneč se za to, ali bo imelo delavstvo od tega korist ali ne.

Delavstvo takrat, v letu 1890 na Slovenskem, še ni imelo svojega tedenskega lista, da bi se lahko razvila časopisna polemika. Prvi poskusi delavskega časnikarstva so po prvih številkah, ker jih je oblast prepovedala, ali zaradi finanč-

Že staro je pravilo, da delo terja plačilo.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 15

Pišite nam ali telefonirajte na telefon 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/317-298 – vsak delavnik do 15. ure 30 minut.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. **Počitniška hišica v Bohinju**, Bohinjsko jezero – za 7 oseb v treh spalnicah, prijetnem dnevnem prostoru s kaminom, kuhinjo in kopalnico. Prijazna okolica v malce odmaknjenem idiličnem koticu pod Komarčo. Termini od 5. maja dalje. Cena dnevnega najema 1.300 tolarjev.

2. **Počitniška hišica na Pokljuki** – omogoča prijetno bivanje 9 oseb. Hiška ima veliko dnevno sobo, opremljeno kuhinjo, tri spalnice, kopalnico z WC. Cena dnevnega najema je 1.400 tolarjev. Možen je obračun za manj gostov. Posamezni termini po 5. maju.

3. **Apartmenta v Kranjski Gori** – za tri ali šest oseb; spalnica in opremljena kuhinja. Cene: mali apartma 650 tolarjev na dan, veliki 1.130 tolarjev. Termini po 5. maju.

4. **Bungalov na Rogli** – za 5 oseb: dnevni prostor s kuhinjo, spalnico, predprostor, TWC. Cena najema je 1.070 tolarjev dnevno. Termini po 5. maju.

5. **Apartmenta na Pokljuki** – veliki apartma za 4 osebe: bivalni prostor s kuhinjsko nišo in jedilnim kotom, spalnica in kopalnica; velik balkon. Cena 950 tolarjev dnevno, mali apartma za dve osebi 500 tolarjev.

6. **Garsonjere na Rogli** – opremljene za 2 + 2 osebi. 7-dnevni termini po 5. maju. Cena 700 tolarjev.

7. **Garsonjere na Kopah** – opremljene za 2 + 2 osebi. Termini po 5. maju. Cena 700 tolarjev.

8. **Brunarica na Veliki planini** – opremljena za 8 oseb, dnevni najem 1.000 tolarjev. Termini po dogovoru.

9. **Počitniške hišice v Bašeni**, Savudrija: v celoti opremljene za 4 osebe. Termini v maju. Cena 950 tolarjev dnevno.

10. **Počitniška stanovanja v Maredi** pri Novigradu: dvosobna stanovanja v počitniškem naselju, v celoti opremljena, trgovina v naselju, plaža idealna za otroke, možnost bivanja za 5 oseb. Cena 950 tolarjev. Termini v maju.

Zdravilišča

1. **Dobrna** – zelene počitnice z dodatnim športno-rekreacijskim programom. Cena vikend programa od 27–46 DEM, tedenski program 91–154 DEM v tolarški protivrednosti.

Morje

1. **Počitniško stanovanje v Novigradu** – do 6 oseb – kuhinja, dve spalnici, kopalnica, WC, balkon. Termini od 30. marca dalje. Cena dnevnega najema v predsezoni 720 tolarjev.

INFORMACIJSKE PRIJAVE ZA LETNI ODDIH

Borza sindikalnega turizma bo v času dopustov razpodelila z večjim številom bungalovov in apartmajev za 3, 4 ali 5 oseb v Monseni pri Rovinju – slovensko naselje. Vsak apartma ima bivalni dnevni prostor z vgrajeno kuhinjo, kopalnico, predprostor in balkon. Cena apartmaja bo predvidoma 470 tolarjev na ležišče. Prijave bomo pričeli sprejemati po 1. maju. Možnost plačila v več obrokih. Termini bodo 10-dnevni.

B. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

Lastnike počitniških zmožljivosti, tudi vikend hišic na slovenski obali in v Istri, ki bi želeli ponuditi proste termine za čas dopusta. Vabimo k sodelovanju in trženju na naši Borzi.

C. KUPIMO

1. **Počitniško stanovanje**: do 50 kvadratnih metrov na slovenski obali ali v Istri. Plačilo v celoti ob podpisu kupoprodajne pogodbe. Ponudbe sprejema Atris.

D. PROdamo

1. **Rabljeni počitniške prikolicke**: dve prikolici IMV Adria 450 de lux, letnik 1975 s 4 ležišči z baldahinom. Cena 40.000 tolarjev; prikolica IMV Adria special 530/80 za 5 oseb z baldahinom, ena letnik 1980, druga 1981; cena vsake prikolicke z opremo je 80.000 tolarjev.

2. **Rabljeno počitniško prikolico**: IMV Adria za 5 oseb s predprostorom in z vsem standardnim inventarjem za 1.000 DEM v tolarški protivrednosti. Prikolica je v AC Funtana Vrsar.

3. **Počitniško prikolico**: IMV Adria 450 q, staro 14 let, baldahin star 3 leta. Cena po dogovoru. Prikolica je v AC Rapoza na Malem Lošinjcu.

4. **Počitniško prikolico**: IMV 500, letnik 1983. Cena po dogovoru.

5. **Počitniško stanovanje v Barbarigi**: dnevni prostor, spalnica, hodnik, kopalnica, pokrita loža, zelo ugodno prodamo. Velikost 29 kvadratnih metrov, Cena 1.500.000 tolarjev.

6. **Počitniško garsonjere v Stinici**: bivalni dnevni prostor z vgrajeno kuhinjo, predprostor, kopalnica, balkon – skupaj 25,50 kvadratnega metra. Informacije na Atrisu.

Želimo vam prijetno bivanje, pa kjerkoli ste – Borza sindikalnega turizma.
Direktor borze
Metod Zalar

KONZUMI

KONZUM, d.o.o.

Linhartova 13, LJUBLJANA, NUDI SINDIKATOM PODJETIJ NASLEDNJE ARTIKLE PO UGODNIH CENAH

1. olje HELIOS – RASTLINSKO 1/1 steklenica 18 SLT zaboj 300 SLT	109,00 SLT
2. prašek LIND 3/1 brez fosfatov	399,90 SLT
3. sladkor 2/1	58,00 SLT/1 kg
4. sir EDAMSKA TEHLA	460,00 SLT/1 kg
5. MEHČALEC JOLY 4/1	455,90 SLT
6. MEHČALEC JOLY 1/1	179,90 SLT
7. EFEKT PLUS 500 gr. (dodatek k pranju)	141,90 SLT
8. FOSKO 500 gr. (mehčalec vode)	124,90 SLT
9. BLU BLU BELKO (800 ml) (belilo)	130,90 SLT
10. BLU BLU CEVOSAN (750 ml)	179,90 SLT
11. UNISAN (dezinfekcijsko sredstvo za sanitarije (750 ml) (dvojni, ekstra kvaliteta iz Italije)	192,90 SLT
12. TOALETNI PAPIR V ROLICAH (10/1)	239,90 SLT

Naročila sprejemamo pisno ali po telefaksu: (061) 110-338 oziroma telefonično: (061) 129 141.

Rok plačila je 20 dni po dobavi na ZR 50101-601-89795, KONZUM, d.o.o., Če naročite večje količine blaga, se lahko dogovorimo, da vam ga dostavimo brezplačno.

POSEBNA PONUDBA:

Če naročite več kot 1200 l olja, je možno račun poravnati v dveh obrokih, in sicer:

- polovico zneska v 15 dneh,
- polovico zneska pa v 30 dneh po dostavi.

Vsi člani Svobodnih sindikatov Slovenije, člani Pergama, SINDIKATA DELAVCEV ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA SKRBSTVA ter SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA imajo s člansko izkaznico v naših trgovinah na Vošnjakovih 5 in v Srednjih Gameljnah 23 pri nakupu 5% popust.

Trgovina na Vošnjakovih 5 (telefon: 061-310-043) je odprta vsak dan od 7. ure do 21. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 13. ure.

Trgovina v Srednjih Gameljnah 23 (telefon: 061-59-577) je odprta vsak dan od 8. do 20. ure, ob sobotah od 7. do 20. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 9. ure do 13. ure.

Vse sindikate podjetij obveščamo, da jim lahko naše ponudbe pošiljamo tudi direktno za objavo v internih glasilih. Če želite, da vam ponudbe pošiljamo direktno, vas prosimo, da se nam oglasite oz. nam sporočite ime in naslov osebe, ki naj ji te ponudbe pošiljamo.

SVEŽE S TRGA

Osrednja ljubljanska tržnica od 20. do 24. aprila 1992.

Mlevski izdelki			
ajdova moka	180	solata endivija	160–200
koruzna moka	100	solata mehka	250–300
pšenična moka	50	špinača	120–150
		hren	250–300
Zelenjava		Sadje	
cvetača	130–150	hruške	40–100
čebula	50–160	jabolka	60–90
česen	280–300	orehova jedrca	800–900
fižol v zrnju	80–160	suhe slive	250–300
kislo zelje	80		
krompir	20–30	Jajca	10–15
motovilec	280–300	Med	270–380
ohrovt	100–120		
radič	240–300		

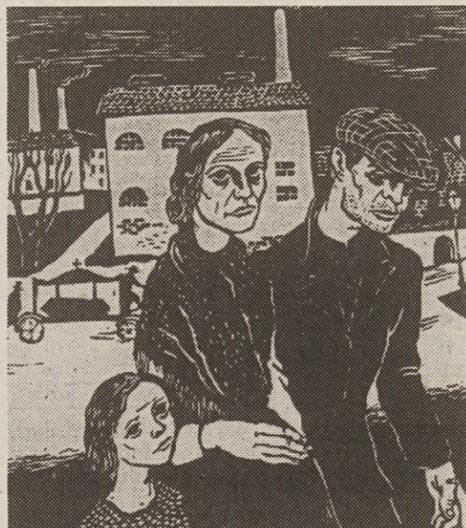
nih težav žalostno končali. Zato pa je delavstvo 1. maja 1890. leta z zgledom pokazalo, kaj si o vsem tem misli, pa tudi to, da je dovolj zrelo, da svoj praznik proslavi dostojanstveno, mirno, brez izgredov.

Neklonljiva moč delavskega tiska

Moč odkrite, udarne besede, izrečene ob pravem času, je človekovo najmočnejše orodje na poti do odkritja resnice, v boju za pravico. Ob praznovanju 1. maja je zato potrebno opozoriti tudi na propagandno publicistično dejavnost, ki jo je slovenska socialna demokracija razvila v petindvajsetih letih do začetka prve svetovne vojne.

Že v političnem boju 19. stoletja je veliko agitacijsko moč in orožje predstavljala sedma sila – tisk. Delavsko gibanje na Slovenskem se je v času obstoja avstro-ogrske monarhije na tem področju srečevalo s stalnimi in včasih kar nepremostljivimi ovirami. Meščanske stranke so le imele takšno gospodarsko zaledje, da je lahko imela vsaka stranka svoje glasilo in celo revije. Tudi delavskih listov v nemščini vsaj do ustanovitve stranke v letu 1889 ni manjkalo, saj je bilo na primer centralno strankino glasilo *Arbeiter Zeitung*. Na Štajerskem in na Koroškem je v delavske roke prihajala *Arbeiterwille*, ki je bila od leta 1901 že dnevnik, poskusi slovenskih socialnih demokratov, da bi ustanovili svoj časopis, pa so bili dolgo brez uspeha. Izšlo je nekaj števil in že je list zaradi finančnih težav ali šikaniranja oblasti moral prenehati izhajati.

Že leta 1889 je izšla le ena številka Novega časa v Ljubljani, leto kasneje 13 števil Delavskega lista v Trstu, 1893. leta je začel izhajati Delavec, ki pa se je moral kar naprej seliti. Nekaj časa je izhajal v Ljubljani, pa v Zagrebu, Trstu in na Dunaju. Obrzjal se je šele Rdeči prapor, ki je začel izhajati 1898. leta in nekaj tednov leta 1907 izhajal kot dnevnik. Prvi pravi dnevnik pa je postala leta 1911 Zarja.

Kruha ni

V takšnem položaju so pomembno vlogo odigrali tako imenovani majski listi, ki jih je slovenska socialna demokracija izdajala od leta 1893. Tega leta je izšel prvi takšen list z naslovom Slovenski delavci in delavke. Majski listi sicer niso bili slovenska posebnost in jih srečamo nasploh pri delavskih strankah, pa tudi različne meščanske skupine so izdajale svoje majske liste. Majski listi so od 1893 naprej precej redno izhajali, čeprav ne vsako leto. Tiskali so jih v precejšnji nakladi in v obsegu od 4 do 8 strani, včasih tudi do 16 strani. Vanje so vodili slovenski socialdemokratski politiki in napredni pisatelji pisali pesmi, črtice, krajše novele, priložnostne članke.

Majski listi so priobčili tudi nekaj fotografij in perorisb. Med avtorji člankov naj omenimo voditelja slovenske socialne demokracije, pisatelja in publicista **Ethna Kristana**, ki je pri teh listih najbolj plodno sodeloval, **Albina Prepeluha-Abditusa**, ki se je v stranki ukvarjal z agrarnim vprašanjem in s problemom malega naroda, pa **Karla Linharta**, **Henrika Tumo** in **Alojzijo Štebi**. Uredniki so prevedli tudi nekaj krajših tekstov **Marxa**, **Kautskega** in **Vanderwedeja**. Med pisatelji je sodelovala **Zofka Kvedrova** s črticami, njen mož **Vladimir Jelovšek**, **Oton Župančič** je objavil pesmi Kovaška in Prebujenje, **Ivan Cankar** črtice O domovina, ti si kakor zdravje, Predmestje in Lepa naša domovina, **Cvetko Golar** pa pesmi Delavec in Nagelj. Med tujimi pisatelji pa sta bila najpomembnejša **Maksim Gorki** in **Tolstoj**.

Na ta način so delavci dobili za svoj praznik

zvezček dobre literature, socialno obarvane in ubrane na delavske probleme in na delavski praznik. Z risbami in vinjetami je pri nekaterih prvomajskih listih sodeloval **Ivan Vavpotič**, kasneje **Veno Pilon**. Z izbruhom prve svetovne vojne je politično življenje v državi zamrlo za polna tri leta. V letu 1917 lahko spet beremo majske liste, delavsko gibanje pa je tudi pri nas – z oktobrsko revolucijo, z razbitjem Avstro-Ogrske v naslednjem letu in z ustanovitvijo kraljevine SHS – stopilo v novo obdobje, v katerem se je v spremenjenih razmerah moralo spet bojevati, da je prvi maj lahko postal resnični delavski praznik.

Po osvoboditvi le še praznik »uspehov in naporov«

Opisali smo, kakšno je bilo praznovanje 1. maja na Slovenskem pred nekaj manj kot sto leti. Pa po II. svetovni vojni, ko je naš delavski razred (končno) »prišel na oblast«?

O proslavah 1. maja po osvoboditvi (tega najmračnejšega obdobja slovenske zgodovine, kot pišejo nekateri) ne kaže poročati, saj so vse minile kot »dan pregleda uspehov in naporov delovnega ljudstva«, ki pa, kot zdaj beremo in poslušamo, niso obrodili koristnih učinkov. (Še ne prenovljeni) zgodovinarji prvo povojno praznovanje 1. maja takole ocenjujejo:

– Zdi se, da je bilo praznovanje 1. maja 1946 najbolj sijajno, najbolj vseljudsko, najbolj radostno praznovanje v vsej 95-letni zgodovini 1. maja na Slovenskem; bilo je pravo »zmago-

Vsak delomrznež je tat.

skei

čestita
za prvi maj,
praznik dela
vsem delavcem,
še posebej pa
svojim članom
in prijateljem.

Letošnji
prvi maj ni
samo praznik,
je tudi protest
proti tistim,
ki priznavajo le
vrednost kapitalu
in
grozijo delavcem,
ki so v preteklih
letih soustvarjali
bogastvo naše
dežele.

Albert Vodovnik

Naj bo 1. maj
sončen,
optimističen
in poln
delavske
solidarnosti.

slavje delavskega ljudstva – delavcev, kmetov in delovne inteligence«. Praznovali so ga prav povsod – s kresovanjem na predvečer, s krasitvami, s postavljanjem mlajev, z budnicami godb rano zjutraj 1. maja, s sprevodi, zborovanji, z govori in spodbudami za nove delovne napore, s pohvalami in nagradami za najuspešnejše delavce in delovne kolektive, s tradicionalnimi izleti v naravo, s športnimi in kulturnimi prireditvami in veseliciami.

In kako je to praznovanje potekalo? V Ljubljani je bila 1. maja veličastna povorka, v kateri je bilo kakih 30.000 ljudi, kakih 70.000 pa jo je spremljalo in pozdravljalo s pločnikov. Povorka po mestnih ulicah in mimo slavnostne tribune na današnji Prešernovi cesti pred vhodom v nekdanjo Veselovo ulico je trajala štiri ure, čeprav so udeleženci stopali v osmerostopih. To je bil sprevod, »karkršnega še ni videla Ljubljana!«.

Row iz Trbovelj na kamionu po Titovi

Vsaka skupina je imela na svojem čelu napis s svojim imenom in zastavo. Vmes so korakale in igrale razne godbe. Vsaka skupina je na nek način prikazovala svoje delo, svoje stroje, izdelke, svoje uspehe. Številni napisi so slavili udarnike, »prve borce na fronti dela«. »Prej s puško, sedaj se borimo za obnovo s cepinom in stroji.« se je glasil eden, drugi – nosili so ga jeseniški železarji – pa se je glasil: »Obnavljamo in gradimo po načrtih delovne inteligence«. Železničarji so prikazali električno lokomotivo, svoja domovinska čustva pa so izra-

Lakota

zili z veliko simbolično vozovnico Ljubljana-Trst, Ljubljana-Celovec. Trboveljski rudarji, oblečeni v delovne obleke, so na kamionu prikazali rudniški rov, velenjski in hrastniški rudarji so hodili za napisom »Dvignili smo proizvodnjo!« Delavke iz ljubljanskega Saturnusa so bile oblečene v bele, modre in rdeče bluze in so z veliko rdečo zvezdo, ki so jo nosile v svoji sredi, ponazorile zastavo, trgovci iz NaMe in NAPROZE so prikazali prodajalne in blago, ki ga je že bilo mogoče dobiti brez na-

kaznic, električarji so vozili velikanski likalnik, na čigar vrhu je igral harmonikar v narodni noši. Državno podjetje Vino je razkazovalo velikanske sode, iz katerih so točili vino, z voza državnega trgovskega podjetja s sadjem so delili prve češnje.

Sodarji so izdelovali sode, grafičarji so prikazali tiskanje knjig in časnikov, vevški papirničarji izdelavo papirja, poštarji so razkazovali telefonske in telegrafске naprave in delili ljudem pisma ter jih žigosali s posebnim žigom za »spomin na prvo proslavo praznika dela v svobodni Ljubljani«. Navdušeno so bile pozdravljene gospodinjske pomočnice, »dotedaj zmeraj odrinjene v kot«. Mariborske tekstilke so prikazale predenje in tkanje, mariborska Splošna stavbna družba se je postavljala z veliko maketo mostu. V povorki so korakali mežiški rudarji, ravenski železarji, ptujski viničarji s klopotcem, usnarji iz Slovenskih Konjic, kovinarji iz Slovenske Bistrice in Tržiča, ljubljanski opekarji, ki so prikazovali izdelavo opeke, mizarji, tesarji, krovci. Korakalo je več mladinskih delovnih brigad; ena izmed njih je prikazovala delo na progi Brčko-Banovići, ki so jo začeli graditi prav za 1. maj. Kmetje so nastopili z dolgo vrsto okrašenih voz in prikazi svojega dela, med njimi so bili tudi barjanski pletarji košar. Pred veliko skupino narodnih noš so nosili napis »Le v skupnem delu je rešitev!«. Potem so stopali gojenci vrtcev, gluhonemnice, osnovnošolci, srednješolci in študentje s svojimi učitelji in profesorji, gledališč-

niki, velika skupina športnikov vseh disciplin, godbeniki tržaške filharmonije. Vzklikanju tistih, ki so korakali v sprevodu, so se odzivali gledalci s ploskanjem, klici in pozdravi. Posebej burno so bili pozdravljeni zastopniki primorskih in koroških Slovencev. »Trst Jugoslaviji!« je zahtevala množica in na tisoče napisov...

Takšnega praznovanja 1. maja, kot ga je v našem prvem povojnem letu v svobodi, Ljubljana kasneje ni več doživela. Zakaj ne – o tem naši kronisti takole (nostalgično) sklepajo: – Še desetletje so bila prvomajska praznovanja manifestativno množična in so dejavno spremljala pereča družbena, politična in gospodarska stanja in vprašanja doma in v svetu; potlej pa se je to pretrgalo in ni bilo več množičnih prireditev, mimohodov, obseg prvomajskih praznovanj se je zmanjšal. Tudi njihova praktična vloga v družbenem življenju je po nepotrebnem upadla, četudi sta se družbenopolitična vloga in položaj delavskega razreda, delovnih množic v državi močno spremenila in ji dotedanje oblike praznovanj niso bile več potrebne. Najpogostejša oblika prvomajskih praznovanj so postali izleti in razne športne prireditve. Tem pa manjka globlje praznične vsebine in mobilizacijskega naboja, ki ga je prvomajsko praznovanje imelo dolga desetletja.

Ali tudi ob letošnjem 1. maju ni nikjer njegove »praznične vsebine, mobilizacijskega naboja«?!

Vinko Blatnik

V začetku je bilo delo.

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

● več avtorjev:

KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO V PRAKSI

Navodila – Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo.

Cena 330,00 SLT

● Janez Kopač

DAVKI PO NOVMEM

Novo neposredne dajatve in socialni prispevki in nove dajatve ter sprejete novosti in predlogi za spremembo decembrskega davčnega svežnja.

Cena 150,00 SLT

● več avtorjev:

MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU

Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mater, delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb pravne pomoči.

Cena 200,00 SLT

● Mira Becele

STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVMEM

Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovnijski zakon s komentarjem in primeri praktične uporabe njegovih določil

Cena 330,00 SLT

● Gregor Miklič

NOVA DELOVNA ZAKONODAJA

Prečiščeno besedilo Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti s komentarjem.

Cena 330,00 SLT

● Bogdan Kavčič

DELAVCI IN UPRAVLJANJE

Participacija – vzroki, cilji, vsebina in moč, organizacijske oblike, prednosti in kritike, evropski modeli participacije in kaj prinaša novi »Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij«.

Cena 250,00 SLT

● več avtorjev:

KAKO POSTATI PODJETNIK – KAKO USPEŠNO POSLOVATI

Iz zbirke ABC PODJETNIŠTVA

Cena 590,00 SLT

ROKOVNIK – PRIROČNIK 92

Vsebina: Koledarski vložek, zapisniški vložek, priročnik za sindikalne zaupnike.

Cena 450,00 SLT

● Aleksej Cvetko

ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU Z OBRAZLOŽITVIJO

Zakaj so bile potrebne spremembe v pokojninski in invalidski zakonodaji – Spremembe pogojev za upokojevanje – Nova definicija invalidnosti in kaj to pomeni – Nov sistem odmere nadomestil plač invalidom II. in III. kategorije invalidnosti – Sprejemni postopki za uveljavljanje in varstvo pravic, revizija, sodno varstvo – Organizacijske spremembe – Kako s pridobljenimi pravicami. Cena 500,00 SLT

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE«. Časopis DE in knjige lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 110-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 317-298

NAROČILNICA NA ČASOPIS »DE«

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, naročamo (do pisnega preklica)

..... izvod(ov) tednika »DE«. Pošljite nam ga na

naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Dne:..... Žig Podpis naročnika

Naročnino božno poravnali v zakonitem roku.

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izv. ● Kako uveljaviti izv. ● Davki po novem

..... izv. ● Moje pravice na izv. ● Stanov. razmerja

..... izv. ● Nova del. zakon. izv. ● Delavci in upr.

..... izv. ● Kako postati podj. izv. ● Rokovnik 92

..... izv. ● Zakon o pokojnin. Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov:

Ulica, poštna št. in kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.

2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne:..... Žig Podpis naročnika

Plemenske telice v občinskem proračunu, delavci na cesti

VESELOIGRE LENDAVSKE SKUPŠČINE

Lendavska podjetja so v stečaju, relativna nezaposlenost je skoraj 30-odstotna. Občinske oblasti pa se ukvarjajo same s seboj. Vprašanja, ali bo moral iti župan ali vlada, če ne bi celo razpustili občinskega parlamenta, se vlečejo kot kurja čreva. Nekateri poslanci so izračunali, da se z vprašanjem odnosov med izvršnim svetom in predsednikom občinske skupščine na sejah ubadajo s prekinitvami že več kot 30 ur.

Kriza v lendavski skupščini se je pričela že lanskega marca, ko je zaradi programiranih stečajev podjetij iz Lendave ostalo na cesti veliko število delavcev. Število nezaposlenih je na seznamu zavoda za zaposlovanje naraslo na skoraj dva tisoč, s čimer se je skoraj čez noč dvignila tudi relativna stopnja nezaposlenosti na alarmantnih 33 odstotkov. Nezačuden delavci so pridri pred občinsko stavbo in zahtevali pravico ali vsaj pojasnilo vzrokov katastrofe. Tedaj župan Ciril Pucko, krščanski demokrat, ki je zaposlen kot namestnik direktorice murskosoboškega SDK, zanje ni imel časa. Preprosto se ni pojavil pred razjarjeno množico. Imel je pomembnejše opravke. To potezo so mu globoko zamerili poslanci zbora združenega dela, ki so se ob tej priložnosti začeli glasno spraševati, ali občina vendarle ne bi imela več koristi, ko bi kdo župansko funkcijo opravljal profesionalno in ne kar tako, za hobi, ob redni službi. Od Pucka so zahtevali pisno poročilo o njegovi aktivnosti, saj so ga, tako so trdili predstavniki ZZZ, komaj kdaj videli v občinski stavbi. Županovo poročilo so poslanci res dobili. Letos, 13. aprila, po grobih izračunih leto dni od zahteve ZZZ. Toda tudi do tokratnega dejanja ni prišlo samo po sebi. Izzval ga je šele ponujeni kolektivni odstop vlade, med drugim tudi zaradi županove nepripravljenosti za sodelovanje z njo. Poslanci so nato, na svoji redni seji zadnjega marca odločili, naj obe sprti stranki predložita poročila o svojem delu, po

analizi obeh bodo nato sprejeli nadaljnje odločitve.

Člani vlade so svoj odstop predsedniku Alojzu Jerebicu nameravali predložiti šele pri točki razno. Ker pa se je prav v času seje IS 17. marca pred občinsko stavbo pripravljali shod nezaposlenih delavcev, katerih namen je bil opozoriti na že celo leto nespremenjeno stanje, na številne napake gospodarskih in političnih struktur v občini, je bilo na seji napeto stanje. Tik pred pričetkom zborovanja nezaposlenih je predsednik vlade za nekaj minut zapustil sejo, ta čas so člani IS potegnili na plano že pripravljeno pisno izjavo o kolektivnem odstopu. V štirih strnjenih točkah so razložili svoj odstop.

Menili so, da jih velik delež poslancev DPZ nenehno sumniči in jim tako onemogoča normalno delo. V DPZ so vladi očitali slabo gospodarjenje s proračunskimi sredstvi, napake pri pripravi razvojnega programa občine, ki da so ga preplačali in naročili pri dveh izvajalcih. Kot močan argument za svoj odstop so člani vlade navedli tudi nepripravljenost župana Cirila Pucka za sodelovanje in njegovo premajhno aktivnost pri reševanju nezaposlenosti. Člane vlade so močno razburile še izjave predsednika Jerebice, ki je v lokalnem časniku Vestnik po njihovem mnenju netočno in neobjektivno govoril o rabi sredstev za izdelavo razvojnega programa občine.

Kaj se je dogajalo s tako grajanim razpolaganjem s proračunskimi sredstvi? DPZ je na svoji seji 23. 12.

1991 imenoval komisijo, ki naj bi pregledala proračunsko porabo v letu 1991. V njej sta sodelovala Franc Koren in dr. Štefan Špilak. Izdelala sta ostro poročilo, v katerem sta med drugim omenjala občino kot največjo štalo, saj da so na njenem računu tudi plemenske telice, še ostreje pa sta se zagnala v izdelavo občinskega razvojnega projekta, ki da je bil naročen po čudnih poteh, preplačan, prepozno in slabo narejen, zato ga je moral vzeti v obdelavo dr. Špilak, ki pa se ni strinjal s prenizko vsoto, ki so jo izplačali njemu. Špilakov znesek naj bi bil bistveno prenizek v primerjavi z zneskom, ki ga je občina namenila podjetju Lend, katerega direktor je nekdanji lendavski župan. Tako je pisalo v poročilu.

ZZZ je poročilo svoje komisije in ugotovitve ter predloge za omejitve pristojnosti sprejel na svoji seji 2. marca letos. Delegati ZZZ in ZKS pa so podali mnenje, da bi v komisiji morali sodelovati predstavniki vseh treh zborov, ne le DPZ. DPZ njihovega apela ni upošteval, zato je predsedstvo SO na seji 6. aprila izobliko-

V Lendavi nič novega: ostal je župan, ostala je vlada, ostale so zamere in blizu 2000 na delo čakajočih delavcev ter neperspektivna gospodarska in politična godlja.

valo stališče za oblikovanje skupne komisije, ki naj bi še enkrat pregledala proračunsko porabo v lanskem letu. Iz DPZ je tokrat sodeloval prej nevrmešani delegat, saj je Franc Koren povabilo k sodelovanju v skupni komisiji odklonil.

Skupna komisija je glede spornih postavk v proračunu ugotovila, da je do prenosa osnovne črede plemenskih telic s kmetijske zadruge na občino prišlo prav na zahtevo sedaj kritičnega DPZ na 6. ločeni seji 26. 3. 1991, istega zboru,

ki sedaj to potezo kritizira. Nakup plemenskih telic je sodil med pospeševalne ukrepe v živinoreji v okviru nekdanje SIS za pospeševanje proizvodnje hrane. Tako so v treh letih, od 1989, nakupili 169 plemenskih telic. Te so pod strogimi kriteriji dodeljevali kmetom kot brezobrestni blagovni kredit. Skupna komisija je ugotovila, da je porazdeljenost telic v občini neenakomerna, da pa informiranost madžarsko govorečih območij ne bi smela biti vprašljiva, saj je bil celotni pospeševalni program objavljen v madžarsko tiskanem lokalnem časopisu Népiújság.

Glede izdelave razvojnega projekta za občino Lendava pa je komisija ugotovila, da je IS na podlagi sprejetih ponudb sklenil pogodbo s podjetjem Lend 6. maja lani. Pri oblikovanju pogodbe je bilo narejenih nekaj nespretnosti, namreč nikjer ni bila natančno določena vsebina projekta, pa tudi devizna klavzula je bila nejasno določena. Po pogodbi so izvajalci nakazali 10. maja 351 tisoč dinarjev in 8. julija še 234 tisočakov. Ker pa je izvajalec Lend

zamuja in ker je projektni svet zavrnil enega od treh podprojektov, je IS 11. oktobra podpisal pogodbo za izdelavo projekta še s Štefanom Špilakom. Skupna komisija meni, da je tu napaka, saj zavrnitev podprojekta o razvoju podjetništva še ni narekovala izdelave novega programa v celoti, kajti dva od treh podprojektov sta bila sprejeta.

Kakorkoli že, vladi je prekipelo nenehno osiranje s strani DPZ, zato je ponudila svoj kolektivni odstop. O tem bi morali svoje povedati tudi občinski poslanci, toda na redni seji skupščine 31. marca po 12 urah dogovarjanja niso prišli daleč. Zmenili pa so se, da se sestanejo čez dva tedna in tedaj naj sprti stranki, vlada in župan, pripravita poročila o svojem delu. Rečeno – storjeno. Vlada je 13. aprila predložila 45 strani dolgo poročilo, župan ga je strnil na 7 strani. Po petih urah zasedanja, pranja umazanega perila in osebnih zamer bi poslanci morali glasovati o zaupnici vladi. ZZZ pa je najhitrejšo možnost rešitve skupščinske krize videl v glasovanju o zaupnici županu, ki je v svojem nastopu pred poslanci pokazal kaj malo pripravljenosti za sodelovanje z vlado. Zato je predsednik ZZZ Vendel Ostrič svoje poslance odpeljal na odmor, kjer naj bi zbrali 10 potrebnih podpisov za sprožitve postopka za glasovanje o zaupnici županu Pucku. Pa so se ušeli. Ko so se vrnili v dvorano, so ugotovili, da je tačas izginila velika večina poslancev DPZ.

Zaradi nesklepčnosti je stanje ohranjeno, ostal je župan, ostala je vlada, ostale so zamere in blizu dva tisoč na delo čakajočih ter neperspektivna gospodarska in politična godlja. V Lendavi torej nič novega.

Milena Tubolj

Življenje moraš plačevati z delom.

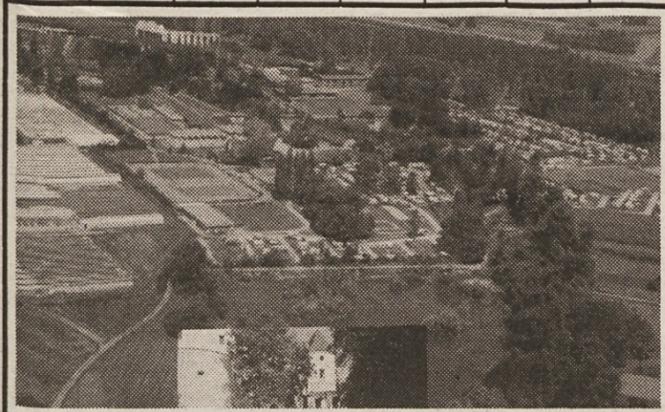
PRAZNIČNA NAGRADNA KRIZANKA ŠT. 17-18

DE	NAJEMNI VOJAK V STARI SRBIJI	TESNO PRILEGAJOČA SE OBLEKA	MUSLIM. MOŠ. IME	LUKA V IZRAELU	PODOBNOST	KOŠČEK, DELČEK CELOTE
	ST. ŠVEDSKI ALPSKI SMUČAR (STIG)					
	VRSTA METULJA					
	PRIPOMOČEK ZA RISANJE					
	ČOLN ZA REŠEVANJE V GORAH 100m ²			IVAN BRATKO MED		

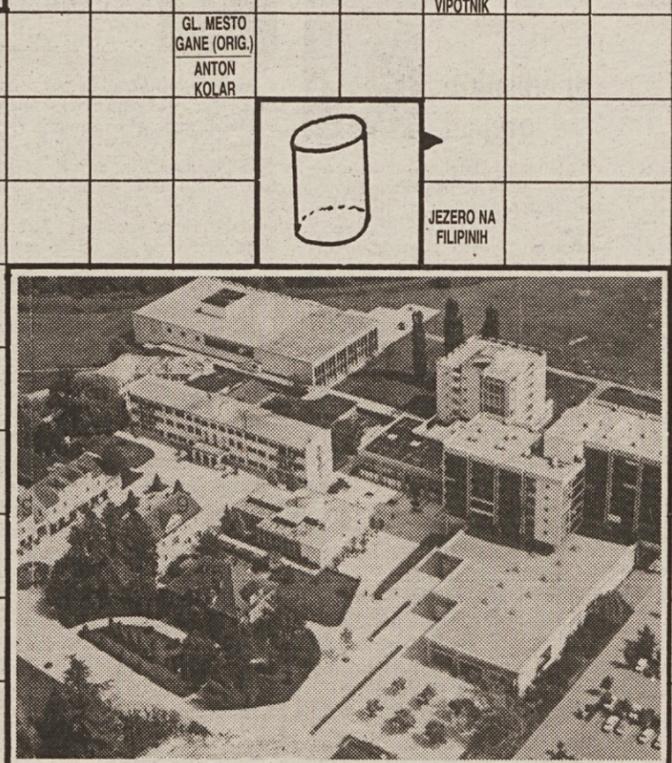

DE	PLOŠČAT PROD, SKRLICA	DEL GLEDALIŠKE IGRE, SCENA	POSUŠENE GROZDNE JAGODE	IME TREH PERGAMSKIH KRALJEV	VIKTOR OBLAK	FRANCO-SKA REKA, PRITOK SEINE	ŠTEVNIK PREKANJE-NEC, ZVITEŽ	DEL POTI, ALI PROGE	ŽIVALSKA NOGA ST. SLOV. SMUČARKA	ANTON AŠKERC	RISTO SAVIN	ODLOŽITEV ALI PODALJŠANJE ROKA PLAČILA	SOL OCETNE KISLINE	ZORAN DEBEVC STADION V BUDIMPEŠTI
	POSRAVLJANJE PRIDELKA							PTICA UJEDA, SRŠENAR				ITALIJ. MOŠ. IME DEL ŽIVAL. TELESA		
	VZORČNI IZDELEK, PRALIK							DEL PARNE LOKOMOTIVE VELEMESTNA ULICA			UTRDBA NA SL.-IT. MEJI RADKO POLIČ			
	AM. FILM. IGRALKA MINELLI				BRUSNI KAMEN			KEVIN KEEGAN POTOVALNI NAČRT	KATRAN		NEKDANJI SREBRNIK INDIJSKI FIZIK			
	POLITIČNO ZATOČIŠČE				LEToviŠČE NA KRKU PETER TANCIG				NAPRAVA TURŠKI POLITIK (BÜLENT)					VLADO NOVLIJAN ŽEN. IME
	VRV					PLIN, KI GORI V KARBIDOVKI								
	ZAPOR					PREBIVALEC KENJE				KONEC PRI ŠAHU	VELIKA ZACETNA ČRKA	HOTEL ZA MOT. GOSTE OSEBA IZ SOSEŠČINE		FRANC. MESTO OB RO-KAVSKEM PRELIVU

	NEMŠKA PESNICA SEIDEL							POSLANEC, OGLEDNIK					LJUDSKI IZRAZ ZA ŠALO	
	JOHN ELTON						SVOJE-GLAVOST	IT. PEVKA (ORNELLA) REKA V MAKEDONIJI					PLAVALKA LIGORIO PREBIV. ANT. AONJE	
	VNETJE SKLEPOV										HRIB. VAS NAD JEVNICO POGRINJALO			
	REKA IN DEPARTMA V JUŽNI FRANCJI	STAROGR. PESNIK SOD. ŠVIC. SLIKAR							CEPEC STIK GLAVE S TRUPOM			NEM. ZDRAVNIK IN FILOZ. RIM. BOGINJA JEZE		
								VIDRIN BRLOG CENE VIPOTNIK					PRIMER NA KATEREGA SE SKLIČUJEMO	SMUČIŠČE NAD BOVCEM

DE	FILMSKI DELAVEC, KAMERMAN	TELEČJE MESO	SOKRATOV TOŽNIK	ETIOPSKI KNEZ	IVAN SIVEC	MIK SOD. SLOV. PESNIK GRAFENAUER	GL. MESTO GANE (ORIG.) ANTON KOLAR			TINE ROZMAN VODNI VRTINEC		SOTOČJE	PAVEL KUNAVER RASTLIN. BODICA	
	ANTI-KVARIAT										VRTNA CVETLICA MLEČNI SLADKOR			
	NENASITEN ČLOVEK											VOJAŠKO SPREMSTVO ZDRAVNIK		
	GR. POKRAJINA NA PELOPONEZU, ELIDA				KARL ERBEN OKOLIŠ, OBMOČJE								EMIL NOLDE ŠKRAT, SPAČEK	
	LUČAJ			DOLINA NA AVSTRIJ. KOROŠKEM MUCEK									SLAVKO DOKL ČASOVNO OBDOBJE	KARLI ARHAR
	ANTON TOMAŽIČ		MARKO ELSNER PREŠERNOVA PESEM			ITALIJ. PISATELJ (UMBERTO «IME ROŽE»)	AM. MERA ZA MLEKO							
	ČEŠKI FILOZOF (JOŽEF KALASANC)													
	VARIANTA, PENDANT													
	TEKAČ NA 400 m Z JAMAJKE (BERT)									MEJNA REKA V TURČIJI				AVTOR KRIZANKE R. NOČ

	JEZERO NA FILIPINIH												

Rešeno križanko nam pošljite do 12. maja 1992 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479, na dopisnici ali v pismu s pripisom Praznična nagradna križanka št. 17-18

Nagrade so: 2.000, 1.400 in 1.000 tolarjev

Rešitev nagradne križanke št. 15:

ARA, ASOLA, AAR, VAJETI, ALJAŽEV, SAL, STOLP, NKOMO, TKON, TARTAN, STRAN, ADO, OONA, OVIER, MELLOS, LOG, NEPLODNOST, ORLE, SE, VIATOR, NEANDERTAL, ROM, CVILJENJE, ERA

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 15:

1. Dimitrij Grlj, Prešernova 40, 66250 Ilirska Bistrica,
 2. Cvetka Žen, Ljubljanska 93, 61230 Domžale,
 3. Franc Golob, Nazarje 158, 63331 Nazarje
- Nagrade bomo poslali po pošti.

X-25 JAVLJA

Republika Butale

S 126 glasovi (od 208 prisotnih poslancev) je slovenski parlament 22. aprila zvečer, torej nekako 2 leti po prvih večstrankarskih volitvah, ustoličil komunistično vlado. Pod taktirko dr. Janeza Drnovška bodo spet na oblasti vsi nekdanji aparatčiki. Skupaj bodo sedeli komunisti iz Demosa in komunisti iz prenoviteljskih in siceršnjih opozicijskih vrst.

Drnovškova vlada bo tako imela tričetrt dosedanjih ministrov, Peterle, ki ni nikoli nič zastopil, pa bo za vse kriv. Zato je pravilno sklenil, da se bo »posvetil družini, stranki in samorefleksiji«. Sicer pa je treba vedeti, da ni samo levica šla k desnici, ampak je v začetku bilo prav obratno. Peterletov minister Janez (dr.) Dular je še mesec dni pred volitvami razmišljal, da bi kandidiral na listi SZDL, Lojze pa je tudi bil preverjen kader – do te mere, da je moral v »Slovenču« zanikati govorice, da bi morda kdaj bil tudi on komunist. Če pa ni bil Lojze, je to vsekakor bil dr. Ludvik Toplak (SLS), le da je pozabil. Tudi svojega podpisnika ni prepoznal, ko so mu ga predložili v dokaz. Kako lepo se je moralo zdeti SZDL-jevcem, ko so se jim vsi zagovorniki »krščanskega etosa« v politiki hodili kot po tekočem traku ponujati. Tudi priznani akademik profesor doktor psiholog Anton Trstenjak (tisti, ki je sam sebi postavil še živemu spominsko ploščo na rojstno hišo), je bil dobrodošel na obeh koncih mavrice. Njemu so bile priznane vse časti in sedaj on priporoča bodočega voditelja slovenske države, edinega, ki ni komunist, edinega, ki je za reveže, edinega, ki se ni hodil ponujati komunistom – Ivana Krambergerja:

Ivan Kramberger se izkazuje sredi naše družbe ne samo kot genialen duh, temveč tudi kot izredni dovtok, človek dobrega srca. Vedeti pa moramo, da en sam človek ne more nikoli nadomestiti vsega, kar je dolžna storiti družba kot celota.

Menim, da sem s temi kratkimi besedami podal prepriljiv portret Ivana Krambergerja, duhovno podobo človeka, ki že več let navdihuje javno ozračje slovenske družbe.

Prof. dr. Anton Trstenjak

(Uvod v knjigo: KRAMBERGERJEVA ZMAGA – NAŠA BODOČNOST)

Za vsakim genijem, kot je Krambi, mora stati tudi tisti, ki njegovo genialnost pripozna. To je duhovnik dr. Trstenjak. On je seveda pričakoval na volitvah '90, da bo Krambi pripoznal tudi njegov nasvet. Ta pa je bil – kakor nam je povedal dovtok iz Negove v Nedelju – naslednji: v drugi rundi predsedniških volitev naj bi se v imenu križa, ki ga je kazal po TV, odpovedal svojih glasov v korist Pučniku. Da je genij bolj genialen od svojega demijurga, pa je Krambi dokazal, ko je povedal javnosti, da je njegovemu Iveku še najbolj všeč milooki Milan Kučan. Takrat Krambija ni motila Kučanova rdeča knjižica in zato se vprašuje X-25, čemu sedaj na svojih zborovanjih propagira tisto, kar bi si »krščanski« želeli, namreč Peterleta na vladi do volitev?

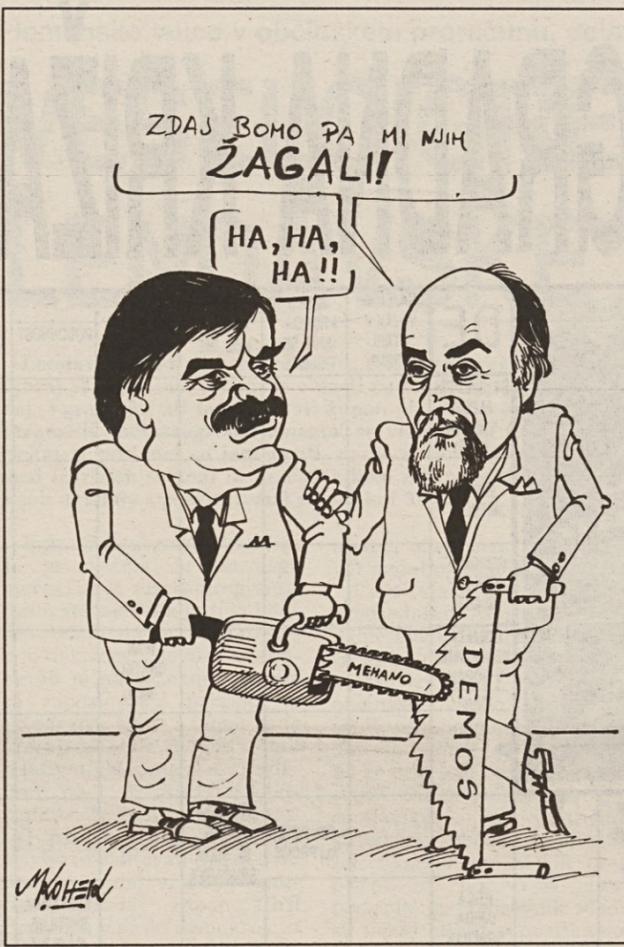
Ker imamo na vladi ponovno komuniste (koalicija SDP, LDS, SSS, SDSS, DS, ZS, neodvisne direktorje in bivšega predsednika predsedstva bivše države), bo Krambergerjeva stranka DONS zanje ustrezna opozicija. Ko bo Krambi postal predsednik države Slovenije, bo imenoval Vito-mirja Grosa za predsednika vlade. Krambiju bo sedela na rami opica, Gros pa jo bo futral z bananami, poroča iz Tegucigalpe (Honduras) X-25 in pristavlja, da bomo ob starodavni zastavi in še bolj starodavnem grbu dobili tudi predkarantansko ime za tako državo: Republika Butale.

Horoskop

Težak značaj

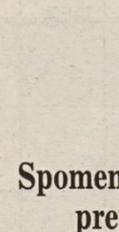

Velikokrat se je zgodilo, da so vojskovodje, ki so dosegli znamenite zmage, pozneje naredili dobro oziroma uspešno kariero tudi v politiki. Na primer ameriški general Ulysses Grant (rojen 27. aprila 1822), ki je po zmagi nad južnjaki v državljanski vojni dobil zadosti političnega kapitala, da je postal predsednik ZDA ali Oliver Cromwell (rojen 25. aprila 1599), ki je bil eden vodij upora proti kralju Karlu I. in je kot najspodobnejši vojskovodja upornikov po kraljevem padcu in usmrtni postal dosmrtni lord – protektor Anglije. Oba omenjena moža se ne bi mogla pohvaliti s kakim posebnim človekoljubjem ali vlijudnostjo, vendar sta nekako zmogla doseči, da sta vsaj za kratek čas nekako prepričala sodržavljane, da so jima podarili svoje zaupanje. Drugače pač je bilo z angleškim vojskovodjo Arthurjem Welleslejem, vojvodo Wellingtonskim (rojen 29. aprila 1769), znanim kot

Drnovškov kondom

Dr. Janez Drnovšek, novi mandatar za sestavo slovenske vlade, si je pred odločitvijo, da bo kandidiral, kupil knjigo Ljubezen na sto načinov. Iskal je položaj, v katerem bi lahko dosegel svoje, a brez bojazni, da bi se lahko okužil s kako nečednostjo, ki bi lahko ogrozila njegov javnomnenjski rating. Po dolgotrajnem neuspešnem iskanju mu je iz neresljive zagate pomagal Milan Kučan s pripombo, da on to že dolgo časa počenja s kondomom. Politika je umetnost z lepoto napako.

Spomenkin prepad

Spomenka Hribar, demokratska poslanka v Skupščini Slovenije, je svojčas dobila eno s (komunistično) levico, potem so ji primazali še eno z (antikomunistično) desnico. Ali drugače: najprej so jo posilili s krivdo, potem z grehom, nazadnje pa bi kmalu padla še v dolomitski prepad. Na veselici jih pač vedno najbolj dobi tisti, ki skuša pomiriti srborite vaške pretepeče.

Alenkin člani

Alenka Orel, prva dama nekega sindikata, je v skupščinski razpravi o osnutku zakona o reprezentativnosti sindikatov v imenu »edinega vseslovenskega sindikata, ki je po demokratični poti pridobil svoje člane«, menila, da nujno potrebujemo ta zakon. Ni pa bila za to, da bi se po merilih o reprezentativnosti dalo ugotoviti tudi število »demokratično pridobljenih članov«. Stvar je sicer absurdna, vendar Alenka opravičuje dejstvo, da je tako govorila v času, ko je revolucija še trajala. Se pravi, ko je bil predsednik slovenske vlade še Lojze Peterle.

Polajnarjev zakon

Nace Polajnar, član politbiroja SKD, je v skupščinski debati o novem mandatarju menil, da bi morebitna izvolitev Janeza Drnovška pomenila zasuk v levo. Kdo si upa narediti takšen zasuk brez volilcev, se je vprašal. Ni pa povedal, kdo je dovolil krščanskim demokratom, da so izkoristili mavrični Demos za svoj desno-revolucionarni zasuk, ki je Slovence ponovno razdelil na dva tabora. Polajnar pač ve, da v politiki ni pomembno tisto, kar poveš, temveč predvsem tisto, česar ne.

Kuli

zmagovalcem nad Napoleonom pri Waterlooju. Kljub dokončni zmagi nad največjim vojskovodjem tedanje Evrope ni kasneje, ko se je vrgel v politiko, dosegel nikakršnega uspeha. Postal je sicer član parlamenta in je s tem tudi posegel v vodenje državne politike, vendar na tem mestu ni dosegel več kot večina drugih članov zakonodajnega telesa. Bil je le eden povprečnih parlamentarcev, sicer z večjo slavo kot večina, vendar brez prave moči. Morda je bila kriva njegova osorna narava, ki je ni nikdar znal skrivati. Do svojih vojakov je bil ne le strog, ampak kar zaničljiv in celo surov. Ko se je nekoč sprehal ob nekem jarku, je po nesreči padel vanj. Eden njegovih vojakov je skočil za njim in ga rešil pred utopitvijo. Kasneje je povprašal rešitelja, kako naj se mu oddolži.

»Ne povejte nikomur, kdo vas je rešil,« je rekel vojak.

»Zakaj pa?« je zanimalo Wellingtona.

»Če bodo moji tovariši to izvedeli, bodo vrgli v jarek mene.«

V tem tednu so bili rojeni še češki pisatelj Jaroslav Hašek, italijanski pesnik Torquato Tasso, rimski cesar Mark Antonij, ameriški izumitelj Samuel Morse, nemški učenjak Karl Friderich Gauss, japonski cesar Hirohito in nizozemski slikar Vincent van Gogh.

Deni

Humoreska

Življenje žal ni praznik

»Preklete, preklete, preklete,« je bolj zase kot za druge momljal tovariš Neposredni proizvajalec splošnih strok, ki je bolj hitro kot ponavadi zival vase velika piva za šankom bifeja Bližnja srečanja posebne sorte.

– Kaj pa tako preklinjate? smo ga povprašali.

»Ah, kaj ne bi, ko pa je slovenska oblast vselej enaka.«

– To so skorajda bogokletne misli, tako za stališče pozicije kot tudi opozicije, smo se zgrozili.

»Pa če vam rečem, da je slovenska oblast vselej enaka, da ne rečem ista.«

– Kako to mislite?

»Poglejte, preje smo imeli rdečo oblast.

Ta nam je uknila velikonočni ponedeljek in nam ga na neki način nadomestila s prvim majem in 27. aprilom...«

– Ja, ampak saj nam sedanja oblast dovoljuje, še več, celo zapoveduje vse tri praznike!

»Že res, ampak ta nova oblast bi si lahko v času na koncu aprila izmislila še kakšen nacionalni praznik, predvsem pa bi nova oblast morala upoštevati nekdanje pravilo, da se prazniki, če padejo na nedeljo, prenašajo na naslednji dan.«

– Toda letos imamo na kupu že zadosti praznikov, najprej 20. aprila velikonočni ponedeljek, 27. aprila, spet ponedeljek, dan osvobodilne fronte, potem petek in sobota prvi in drugi maj...«

»Ravno te luknje me motijo. Ali med 20. in 27. aprilom ne bi mogli instalirati še kakšnega praznika?«

– To je zamudila prejšnja oblast, ko ni proslavljala 22. aprila.

»Kaj pa se je zgodilo na ta dan?«

– To je rojstni dan velikega Vladimira Iljiča Lenina...«

»Saj pravim, da so vse slovenske oblasti enake. Vidite, če bi proslavljali 22. april, pa potem še kakšen dan med 27. aprilom in 1. majem, recimo osvoboditev Trsta, da o tem, da so nas vrgli iz Jugoslavije, sploh ne govorim.«

– Kaj pa je narobe z našo samostojnostjo?

»Oh, glejte, če bi bili v Jugoslaviji, bi lahko proslavljali še 4. maj, Titovo smrt in 7. maj, prvi dan Titovega rojstva, pa 9. maj, dan zmage, pa 15. maj, resnični dan zmage, pa 25. maj, drugi rojstni dan maršala Tita, pa...«

– Nehajte že naštevati, saj potem bi bili Slovenci pravo praznično ljudstvo.

»Ja, ja. Zdaj pa nismo praznično, ampak delovno ljudstvo. In tako moramo sedeti v gostilnah. Hej oštir, še en pir.«

Bogo Sajovic

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Prvomajsko vreme

Dva in dvajsetega aprila je imel god sv. Jurij. Cela kopica izrekov se ga drži. Pa ne toliko vremenskih kot v zvezi z letino. Če Jurij toplo vreme zakuri, širom pomladi odpre duri. Jurij žene babe pred duri. Če je na Jurjevo lepo, vina dosti bo. So ob Juriju trbe slepe, vina nade bodo lepe.

Pred nami so prvomajski prazniki. Predvsem so daljši za solarje, drugi smo pač vpeti v delovni ritem. Po prvem maju se začne mesec ljubezni, prvi, ki v svojem imenu nima črke r. Včasih so rekli, da takrat že lahko bos hodimo naokoli in sedimo na tleh. Crka r je torej hladna in trda.

Marsikje na predvečer praznika kurijo kresove. Zato je vreme še kako pomembno. Pa poglejmo, kakšno je bilo v tem času vreme v zadnjih petih letih. Leta 1986 prav kiso. Vsi dnevi so bili deževni, ampak vsaj topli. Temperatura se je dvignila vsak dan nad 15 stopinj. Toda kaj nam to pomaga, če smo obsojeni, da proste dneve preživimo v svojih stanovanjih, ki smo jih, po dolgi zimski, že siti. Pomlad je čas, ko gremo ven. Dnevi so dolgi, sonce ima tako moč kot v drugi polovici avgusta!

Naslednje leto je bilo čez praznike suho. Le 27. in 28. aprila je padlo nekaj dežja. Nato se je segrelo, čez 20 stopinj je bilo. Drugega maja je bilo v Ljubljani kar 28,5 stopinj C. Toda že naslednji dan se je ohladilo. Pa kaj, takrat je praznikov že konec!

Leta 1988 se vreme ni posebno izkazalo. Vse dni je bilo spremenljivo s plohami. Ni pa bilo večjih količin dežja. Leto kasneje je bilo slabše. Deževno in hladno. Konec aprila je padlo precej dežja. Povrh vsega so bile temperature pod dolgoletnim povprečjem. Toda, vsaj snega ni bilo! Pred dvema letoma smo imeli več sreče z vremenom. Po deževnem aprilu se je konec meseca vreme izboljšalo. Temperatura se je dvignila nad 20 stopinj. No, brez nekaj kapelj dežja le ni šlo. Tudi lani smo jo kar dobro odnesli. V glavnem je bilo suho, s temperaturami od 15 do 20 stopinj. Takoj po 2. maju pa se je ohladilo.

Do sredine drugega tedna bo prevladovalo sončno in toplo vreme. Bo zdržalo tudi še naprej?

DE časopis slovenskih delavcev

- Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942.
- DE – časopis slovenskih delavcev, je glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

- Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Namestnik glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 311-956, 313-942
- Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 116-163, 311-956, 313-942
- Časopis urejajo: Andrej Agnič (Sindikalni zaupniki) Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeskin (Življenjska razpota), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Kržnik (Kažipot), Robert Peklaj (novinar), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Sonja Seljak (lektorica), Andrej Ulaga (Na tržnem prepihu), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956
- Naročnina: 321-255
- Posamezna številka DE stane 66 tolarjev
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana
- Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omeja, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič